

సురానంద

ప్రకాశకుడు:
గొల్లపూడి వీరాస్వామి,
శ్రీ సీతారామా బుక్కుడిపో,
రాజమండ్రి.

గ్రంథకర్త
కె. యస్. నారాయణరావ్.

Printed at SCAPE & Co., COCANADA.
19..

సురానంద

ప్రకాశకులు:

గొల్లపూడి వీరాస్వామి,

శ్రీ సీతారామా బుక్కు డిపో,

రాజమండ్రి.

గ్రంథకర్త

శ్రీ కె. యస్. నారాయణరావు.

Printed at SCAPE & Co., COCANADA.

1926.

[Price Re. 1.

చతురిక

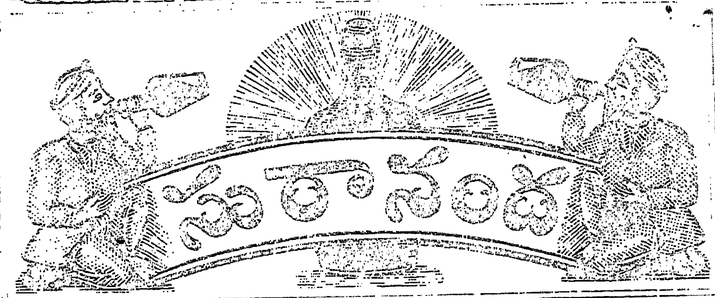
గ్రంథకర్త:—సహదేవ సూర్యప్రకాశరావు.

ఇది స్వకపోలకల్పితమగు నపరాధ పరిశోధకనవల. ఇట్టినవలా శిరోమణి మనయాంధ్రదేశమునం దుద్భవించలేదు.

చతురిక చేయు ఘోరకృత్యములు హృదయవిదారకములు. పన్నిన పన్నుగడలు వాగతీతములు. అనంతునియొక్క పూర్వచారిత్రము పుస్తకపఠనము పూర్తిచేయువరకు దెలియదు. చతురిక సదనమున జరిగిన హత్యయు, చతురిక తన యభిచరుల కారాగారమునం దుండువారిని దప్పింప నెంచి కుడ్యాగ్రమున నిలంపబడి పారాకాయు వానిజంపినదియు, కోటిలింగాలయగర్భమున అన్వేషకునియెదుట జరిగిన హత్యయు, కట్టెదుట గన్పట్టుచున్నట్లుండి యెట్టి గుండెనిబ్బరముగల వారినైనను భయకంపితగాత్రులను జేయకమానవు.

చతురిక దారుణ భీషణాగ్నిజ్వాలలంబడి పోవ పాఠకుని కాయము జలదరింపక మానదు.

నిరూపకుడగు శ్రీనివాసుని నిరూపణాశక్తి, ధైర్యము, కృత్రిక వేషధారణ మత్యద్భుతము. పత్తేదారున కపరిచితుడు వ్రాసినభయంకరలేఖలను పఠించినచో శరీరము గగుర్పాటొందక మానదు. చతురిక రహస్యాపరాధ పరిశోధకాధ్యక్షుని బంధింప నాతండు తప్పించుకొని పోవుట చిత్రముగా వర్ణింపబడినది. హంతకుల యంత్రతంత్ర నిర్మాణములను భేదించి, ఈనవలయందు నొక్కొక్క ప్రకరణమునం దొక్కొక్కరసము చిప్పిలుచుండును. ఈనవలారాజము నెన్నిసారులు చదివినను తనివితీరదను మాట యతిశయోక్తి కానేరదు. పలుమాటలేల? నేడే మాకార్యస్థానమునకు వ్రాసి చతురికను దెప్పించుకొని మావ్రాతల యథార్థము నరయుడు. వెల రు. 1-0-0

శ్రీ సంపూర్ణ రామాయణ పాదుకాపట్టాభిషేక, తులసీదాసు
శారద సంపూర్ణాంజనేయనాటకేత్యాది
నాటకములు రచియించిన

గ్రంథకర్త:

కె. యస్. నారాయణశాస్త్రి

ప్రకాశకులు:

కొల్లపూడి వీరాస్వామి

శ్రీ సీతారామా బుక్కుడిపో, రాజమండ్రి.

రెండవకూర్పు 1000.

కాకినాడ స్కేప్స్ అండ్ కో., ముద్రాశాలలో
కె. సుబ్బారాయసోదరులచే ముద్రింపఁబడియె.

1926.

 [వెల 1-0-0.

ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు

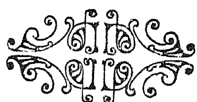

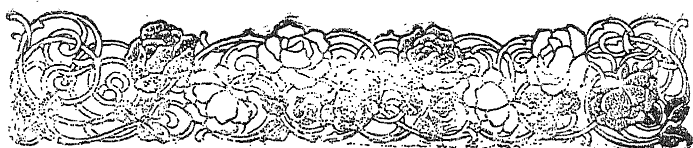
సూత్రధారుఁడు.
మారిషుఁడు.
సురానందుఁడు.
గిరిమూర్తి.
బట్లరు.
గణపతిరావు.
గురవఁడు.
వెంకఁడు.
కోటప్ప.
నరసింహం.
సుదర్శనుఁడు.
రాముఁడు.
మాధవరావు.
కొండప్ప.
కాంపౌండరు.
డాక్టరు.
బంట్రోతు.
బావాజీ.

స్త్రీలు.

ఇందువదన.
జానకమ్మ.
భరతమాత.

ప్రకటనకర్త యనుమతినిబొంది సమర్థులగు నటకులు దీనిని ప్రదర్శింప యత్నించవచ్చును.

శ్రీరామచంద్ర.

సురానంద

నాంది.

ఉ. మందగతిన్ జరించెడు కు ♦ మార్గచరిత్రుల నంతరాత్మయం
దుందలపోయుచున్ గరుణ ♦ తోడుత జాలి వహించి సత్పథం
బందునఁ జేర్పఁగాఁదగు ద ♦ యారసచిత్తులఁ బ్రోచునా సురా
నందుఁ డతిప్రమోదత న ♦ నారతమేలుత నీ సదస్యులన్. 1

(నాంద్యంతమున సూత్రధారుఁడు ప్రవేశించి) మారిషా ! ఒక తూరి నిటురాఁగలవా ?

మారి—ఆర్యా—అత్యంతావసరంబుగ నన్ను రావించిన గతంబేమి ?

సూత్ర—ఓయీ ! అవుసరముగాదా ? చూఁడు.

గీ. ఆర్యమతసాంప్రదాయంబు ♦ లంతరించెఁ
బ్రీతిమెయి వాటిఁ బునరుద్ధ ♦ రించి దేశ
మాతగౌరవమును నిల్పి ♦ మాకుఁ దగు స
హాయమొనరించుఁడీ యను ♦ చనవరతము
వేఁడుచున్నారు మనలను ♦ విబుధవరులు. 2

మారి—దేవా ! నాటకములన్న నతిహీనముగఁ జూచు విబుధవరు లేమి ? మన సహాయం బపేక్షించుటేమి ?

సూత్రి—అవన్నియుఁ బూర్వాచారపరాయణుల సంగతులు. ప్రద
ర్శనాదర్శములను బాగుగా గుర్తెఱిఁగిన యీ దేశోద్ధారకులకుఁ
బ్రదర్శనములయందు హేయభావము లేదు సుమా! మారిషా—.

మ. స్థిరసంకల్పముఁ బూని పూర్వకవులీ ♦ దృశ్యప్రబంధంబులన్
వరలన్ జేసిరి దేశమెల్లగతులన్ ♦ బాగౌచు వర్ధిల్లఁగా
సరిఁ జేయం దగు మార్గమిద్దియను వి ♦ శ్వాసంబుతో నట్టిచోఁ
బరమాశ్చర్యమె వేఁడినారననఁగ ? బా ♦ వా ! యెంతయజ్ఞానివో.

మారి—సరే ! అందులకు మనము చేయఁదగిన దేమి ?

సూత్రి—ఏమనియీ ప్రశ్నింతువు ?

గీ. సంఘమందునఁ గల దురా ♦ చారముల వి
సర్జన మొనర్పఁదగిన ప్రో ♦ త్సాహ మొసఁగు
నాటక మొకండు నాఁడి యీ ♦ నాఁడు ప్రేక్ష
కులకు మనమెట్లొ మోదంబుఁ ♦ గూర్పవలయు. 4

మారి—బావగారు ! మన యాంధ్రభాషయం దట్టి సాంఘిక నాట
కములు చాల తక్కువ గదా ?

సూత్రి—అవును. కారణమేమియో యెఱుంగుదువా ?

గీ. కవులను దరిద్రదేవత ♦ గట్టి పట్టుఁ
బట్టి క్షణమేని విడియుండ ♦ నట్టి కార
ణంబున రచించుటందుమా ♦ నంబుఁ దాల్చి
యున్నవారందుచేనవ్వి ♦ యున్నయవ్వి.

ఈ కారణంబుచేఁ గుటుంబ భరణార్థమై యేదో యొకగాథ
నల్లుకొని.

శా. చెప్పన్ శక్యముగాకఁ గన్పడెడు బుక్ ♦ సెల్లర్సు హస్తంబునం
దొప్పన్ జెప్పి పదో పదేనుగొని యే ♦ దో వచ్చుఁ బొమ్మంచునన్

గొప్పఁ బన్మొనరించుకొంచుఁ గవులీ ♦ న్యూనంబులో నుంటచేఁ
దిప్పల్ వచ్చెను గాలమీగతిని వే ♦ ధింపంగ నయ్యెన్ జుమీ.

మారిషా—వారిని జూచినప్పుడెల్ల నా హృదయము కటకటఁ బడక పోదనుసుమా.

మ. ధనవంతుల్ గరుణార్ద్రచిత్తులయియు ♦ ద్సద్గ్రంథముల్ ప్రోచుటం
దునఁ జిత్తంబులనిల్పరేని క్షణము ♦ దున్ దేశభాషాభివృ
ద్ధిని జేయన్ దల పూనరే కవులు ? హా ♦ దీయట్టి భాగ్యం బటం
చును నా నెమ్మనమందు దుఃఖము జనిం ♦ చున్ నిత్యమున్ మారిషా!

మారి—బావగారూ ! మీరటులఁ దలపోయుదురేల ? కాలము యొక్క రీతి గడవదెప్పుడను నార్యోక్తిని వినరా ? ఏనాటికైన నస్మహానీయులకు జాలిగలుగక పోదు. కాన శాంతమును శరణ్యముఁ జేసి కొని యట్టి సత్కాలమునకై నిరీక్షించెదము. ఈశ్వరుఁడంతటి నిర్దయుఁడా ? భాషామతల్లినిఁ గాపాడఁడా ? దానికేమి గాని మన మిప్పుడే నాటకమును బ్రదర్శించి వీరల కానంద మొసంగుదము?

సూత్ర—లేదా ! "సురానంద"

మారి—సురానందయా ! దానిపేరే నేనెన్నఁడు వినియుండలేదే !

సూత్ర—వినలేదా ?

మ. తులసీదాసు గబీర్ చరిత్రముల న ♦ త్యుత్సాహతన్ వ్రాసి మె
ప్పులఁ గైకొన్న యతండు, రామకథ సం ♦ పూర్ణంబుగా వ్రాసిమ
త్కులమున్ బావనఁ జేసితన్ను ముదమున్ ♦ గొన్నట్టి భక్తుండు వీ
నులకున్ విందొనరింప వ్రాసి మనముం ♦ దున్ బెట్టెఁగా మిత్రమా !

మారి—ఆతఁడు పాదుకా పట్టాభిషేకమును గూడ వ్రాసియుండెనా?

సూత్ర—అవును. ఏతత్కవికృత నాటకములలో నిదియైదవది.

మారి—ఆర్యా! నామందమతిచే నాకవి నామము నే మఱచితినిసుమా?

సూత్రి—అది మఱచుట కాదు. నాటక ప్రారంభమునకుఁ బూర్వము గవిని స్మరింపకుండుటాచారవిరుద్ధంబని వేసినయెత్తు. ఎట్లయిన నేమి ? స్మరణకుఁ దెత్తును, చూడు!

మ. ఘనతర్కాగన్న కొండాలివంశజుఁడు, వేం ♦ కయ్యాఖ్యపుత్రుండు దా
ననుజుండై శివరామకృష్ణునకు నా ♦ హ్లాదైకపారీణుఁడై
చిననాఁడే కవితంబు నేర్చిన యశ ♦ శ్శ్రీ సత్యనారాయణుం
డను నామంబున వెలు నాతఁడు హితుం ♦ డా! జ్ఞప్తికిన్ వచ్చెనే.

మారి—బావగారూ ! వారి నాటకంబులగూర్చి పలువురు పలుదెఱంగుల నభిప్రాయ పడుచుండిరిగదా ! అట్టి స్థితిలో వీరి నాటకములఁ జూచి యాదరింతురా ?

సూత్రి—అదే వెఱ్ఱి. కవిమనోభిప్రాయముల గుర్తెఱుంగ నేరని యువజ్ఞులు కొందఱట్టి యపకతవకవిపర్యనంబు లొనర్తురు. అట్టి వారి మాటల లెక్కపెట్టనేల? కవి యభిప్రాయమిది.

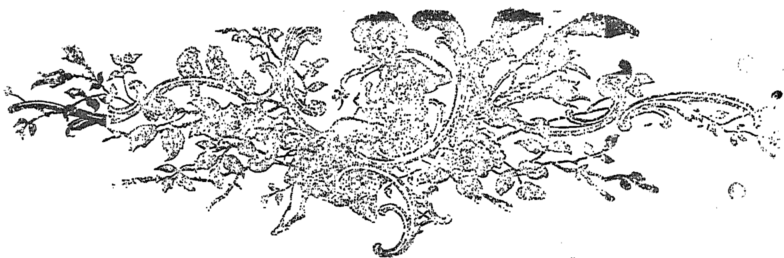
గీ. పండితాళికి దృశ్యప్ర ♦ బంధము లవ
సరమగు పామరుల క ♦ వశ్యమగుచు
అందుచేవారి కనువగు ♦ నట్టిరీతి
వ్రాయవలెనను దలఁపుచే వ్రాయునటులె. 9

మారి—సరే; అట్లయిన మన మింక చాలస్య మొనర్ప నేల ? నాటక ప్రారంభమునకై గడంగెదమా ?

సూత్రి—అవును. మఱచితి. పాత్రల నాయత్త పఱచి నాటకమాడించు భారంబు నాయందుఁ గలదని యెఱింగియుండియుఁ గాలహరణ మొనర్చుచుంటిని. పోవుదము పద.

(నిష్క్రమింతురు.)

(ఇది ప్రస్తావన.)

శ్రీ

సు. రా. ప

సురానంద

ప్రథమాంకము.

(సురానందుని గృహములో సురానందుఁడు ప్రవేశము).

సురా—(స్వగతము) అమ్మయ్యో ! తలపీడవదలినది.

చ. బ్రతికినన్నాళ్లు నన్నుఁ ♦ బట్టిపలార్చి యనేకరీతులన్
జితుకఁగఁగొట్టితిట్టి యటు ♦ చేసిన దుష్టుఁడుచచ్చె నహ్హా రే!
బ్రతికితి నాకిఁకెట్టికొదు ♦ వల్గలుగున్ ? సుఖభోగినౌచు నీ
క్షితి ఘనినంతకాల మెటు ♦ చేసిన నడ్డెడువారలుందురే ?

ఈ ముసలిముండకొడుకు బ్రతికినంతవఱకు రాగిడబ్బైనను జేతికిఁ జిక్కక నేనుపడిన శ్రమ యాభగవంతునికే తెలియవలయును. ఆవిధమగు కౌపీనముఁగల్గి యహర్నిశలును యినుపపెట్టెకు సేవఁజేసినవాఁడు చివఱకుఁ జచ్చినాఁ డొక్కపైసయేసి వెంటఁగొనిపోలేకపోయెనేమో ? పోనీ ! యేదో భగవంతుఁడిచ్చినందులకుఁ దానేనిఁ గడుపునిండఁ గూడుఁదిన్న పాపమునఁ బోయెనా ?

గీ. పాతరలతోడి ధాన్యమూ ♦ పరుసనుండ
ముక్కపురుగు లనూకలే ♦ భుక్తికయ్యెఁ
బెట్టెలన్నింట జలతారు ♦ బట్టలుండఁ
బాతకొల్లాయియే కట్టు ♦ బట్టయయ్యె.

అబ్బా ! ఎంతకాలమునకు నేను ఋణవిముక్తుఁడనయి స్వేచ్ఛ

గామెలంగు దినంబులు వచ్చినవి ? ఇఁకఁగావలసినంతస్వాతంత్ర్యము !

సీ. రిఫెర్మెంటువా ♦ రికి నీయవలసిన
బిల్లుమొత్తముఁ జెల్లుఁ ♦ బెట్టవచ్చు
గిరిమూర్తిగాడి ద ♦ గ్గఱ వాడుకొన్నట్టి
శాకిసంతయును దీ ♦ ర్పంగవచ్చు
పేకాటలో మొన్నఁ ♦ దాకట్టుఁ బెట్టిన
గొలుసును విడిపించు ♦ కొనఁగవచ్చు
సింహాచలమువద్ద ♦ సిగరెట్లువాడిన
వెధవబాకీ పార ♦ వేయవచ్చుఁ

గీ. బాలకాలమునుండి నా ♦ స్వాంతమందు
నున్న హాయిందువదనతో ♦ నుండవచ్చు
భోగములతోడ నిఁకఁ దులఁ ♦ దూగవచ్చు
హాయిరే ! యెంతస్వాతంత్ర్య ♦ మబ్బెనాకు.

గిరి.—(ప్రవేశించి స్వ) ఏ విధమునసైన నేమి. నా ప్రభావమంతయు వినియోగపఱిచి న్యాయముగ ముందుధనమును వెచ్చించి సురానందునకుఁ దాగుడు నేర్పితిని. పేకాట నలవాటుఁ జేసితిని. సిగరెట్లుగాల్పు నటుల నొనర్చితిని. వేశ్యలిండ్లకు మార్గంబుఁ జూపితిని. చోరగ్రహణంబున నధికునిఁ జేసితిని. దెబ్బలాటల యందుఁ బ్రవీణునిఁ గావించితిని. కాని తండ్రి జీవించి యుండుటచేతఁ జేతికేమియు దొరకకుండుటచే వాని పేరు బైటకు రాలేదు. అకాఆలతకూడ తీఱిపోయినది. ఇఁక వీని నాచేతిలోఁ గీలుబొమ్మఁ జేసి యాడించవచ్చును. వీని కొఱకెంతయో స్వంతద్రవ్యమును వెచ్చించితిని. ఇంతకుఁ బదింతలు లాగవచ్చును. ఎందులకో వర్తమాన మంపినాఁడు. తనకుఁ గల్గిన స్వాతంత్ర్యమునుఁ గూర్చి నాతో ముచ్చటించుటకే యైయుండవచ్చును. (ప్రకాశముగా) మిత్రమా ! ఎందులకో అత్యంతావసరముగావర్తమానమంపితివి?

సురా—ఇదుగో వచ్చితివా ! మిత్రమా ! కూర్చుండుము.

గిరి—కూర్చుండుటకేమి కాని నీవదృష్టవంతుఁడవోయి.

సురా—నీదయవల్ల-నాతండ్రి.

గీ. రాతిరియుఁ బవలును గండ్లు ♦ జ్యోతులవలెఁ
దెఱచుకొని యిన్నపెట్టె నె ♦ వ్వరు హరింతు
రోయనుచుఁ గావలినిగాయు ♦ చుండువాఁడె ?
యింత కాపీనమేమయ్యె ♦ నంతమునకు.

గిరి—నీతండ్రి యెంత కాపీనుఁడై యున్నను నీకొఱకేగదా ? అతఁడావిధమున యాచక మనవలెనే సుందరపురుషుఁడై పూలరంగడివలెఁదిరిగిన మనకిప్పటికేనియు సుఖమేది ?

సురా—మా నాయన కర్మలో నుంకుటచే నిన్నుఁ జూచుటకే యవకాశము లేకపోయినది. అబ్బా ! దినమొక్క యుగముగా గడిపితినన్న మాట.

గిరి—మఱి మనకు మేజెన్నఁడు !

సురా—ఇఁక నిత్యమును మేజులేగదా. పేరయ్యశాస్త్రిగారి కీయవలసినది, నీకీయవలసినది, ఆ బాకీ, యీ బాకీ లన్నియు నేఁడు వదలిపోవుచున్నవిగదా ?

గిరి—నేనును నదేచెప్పఁ దలఁచుకొంటిని. వెధవబాకీ లన్నశబ్ద మింక మన చెవులఁ బడరాదురా ! కల్లీలకొట్టువాండ్లకు, సోడాషాపుల వాండ్లకు యీవర్గై కాలందఱికిఁగూడ చులకన. పెద్దపిన్నతారతమ్యముండదు. ఇదంతయు సరిగాని సురానందా !

గీ. కాలుపైఁగాలువైచి సు ♦ ఖములఁ బడయఁ
దగిన యాస్తి నొసంగె నీ ♦ తండ్రి యింక
మేము కనుపింతుమే నీకు ♦ మిత్ర ! ఐన
మఱువఁబోకుము మమ్ము నీ ♦ మానసమున.

సురా——ఎంతమాటంటివి ? అట్టి గర్వమే నాకున్న యెడల నీకొఱకు
వర్తమాన మేటికిఁ బంపుదును.

గిరి——ఇప్పటి మాటగాదురా. ముందుమాట. ఈమేజుతో మనస్సీహా.
మునకు దుద్దుపెట్టెద వేమో యని యంటిని.

సురా——అటులెన్నఁటికిని జరుగనేరదు.

గిరి——ఇందువదన రజస్వలయై రెండేండ్లనుండి నీకొఱకు నిరీక్షించి
యున్నది. నీవేమో యుద్ధరింతువని.

సురా——అవునవును. ఆముసలిముండ నాకెప్పుడును కనఁబడుచునే.
యుంటుంది. కనఁబడి నప్పుడెల్ల

గీ. ఏమొ మీచలువ యున్న నా ♦ కేమికొదువ
గలుగదంచు దైవంబును ♦ గొలుచుచుంటి
నెప్పుడో? ఎప్పుడైన న ♦ రేసుఁడీ త్వ
దీయచరణాశ్రితంబె య ♦ ర్థించుచుందు.

అని నవ్వుచుఁ బలుకుచుఁ బోవుచుందును. ఇంతియగాక నా
యిందువదన నిజముగ నిందువదనేనోయి !

గీ. బ్రహ్మ ననుఁగూర్చి కష్టించి ♦ స్వయముగాను
బోతఁబోసిన బంగారు ♦ బొమ్మగాదె
అట్టిబొమ్మను వదలు ♦ కొన్నట్టులైన
బ్రతుక నేటికి మిత్రమా వసుధపైన.

గిరి——నీమాట సత్యము. కాని యింతవఱకు సురానందా ! వాండ్లకు
సరియగుతిండిగాని సరియగు బట్టగాని లేదుగదా ! దానిపెద్ద
వాండ్లందఱు నమాయకులు, పూర్వకాలపువాండ్లు. నీమీదగంపంత
యాశతోనున్నవారేమి చేతువో.

సురా——దాని విషయమై నాకంతగా జెప్పనక్కఱయే లేదు. దానిఁ
గూర్చి నేను వేసికొనిన ప్లానిది.

శా. మూడంతస్తుల మేడ యందున గులో ♦ బుల్ షేడ్లు పిక్చర్లు నూ
గాడన్ మోదముఁగొల్పునుయ్యేలలు రూ ♦ గ్యాంబైహితశ్రేణిసో
కాడ్క్ సీక్రెటురూమ్సు మిత్రమ ! సరే ♦ నా ? పైగజల్సాలకై
కూడా కావలెనన్న వాటి నిఁకఁ జే ♦ కూర్తుక్ గనక్ రాదొకో.

అక్కడకుఁ గొంత దరిద్రమువదలును భుక్తికందువాకి నూరు యెకరములు సుక్షేత్రమైన భూమియున్నదిగదా. పదిపుట్లపతిదానిది. ఇఁక సుశ్రానందునిఁ జేపట్టినపుడా యిందువదనకు గుడ్డలోటేముండును. నగలులోటేముండును.

గిరి—అక్కడకా గొడవ వదలినదిగదా. ఇఁక మనగొడవ.

సురా—మన గొడవకేమున్నది. గడియ గడియకొకరిని దేబిరించ నక్కఱలేదు. ఆదరిద్రము వదలిపోయినది.

గిరి—నీ వాయిందువదననుఁ జేబట్టి యంతటిభోగంబు లనుభవించుచున్నపుడు—

సురా—ఎందుకురా! అనవసరముగా నన్నని యెదవు ? నే నంతటి దుర్మార్గుఁడ నగుదునని యేనా నీయభిప్రాయము.

గిరి—నీకు వానిమీఁద ప్రేమవుండవచ్చును. నిన్నాముండ వదలవలదా?

సురా—వదలకేమిచేయుదు లే. దాని గుణములు చాలమంచివి రా ?

గిరి—బాగోగులుమాట యిపుడుగాదు. ముందుముందు. ఇప్పటినవీనాచారము ననుసరించి మేడమీద నీపేరుతో చలువరాతి పలక వేయింతువా ?

సురా—లేకున్న దానినట్టి మంచిస్థితికిఁదెచ్చినట్లు మనపేరేముండును?

గిరి— మనకు శాశ్వతమూటయా? ఎంతసొమ్ము బెట్టినను మన పూరు మనపేరు, మనమర్యాద వాండ్లకు లెక్కయా? రేపు రవంతడబు తక్కువకాఁగానే నడవవోయి యంటారు !

సురా—ఇంతేనా ! నీ తెలివి తేటలు. నీవు చెప్పినట్లుగానే నవీనాచారములలోనే శాశ్వతకాలము నుంచుకొనుపారుపత్రములు వ్రాయిం

చుకొనుచున్నారు. మనకుఁ గావలసిన షరతులన్నిటితో లంజను బిగించనను కొంటివా? అయినను యివి యన్నియు నెందులకు? దానిగుణము నేనెఱుంగుదును. చదువుకొన్నది. సమస్తముఁ దెలిసినది నాతోడిదియే లోకంబును విశ్వాసముంచఁగలది. ఒక వేళ సంత దూరము వచ్చుననుకొందము. ఇంతమాత్రమునకే చెడుదుమా? భగవంతుఁడిచ్చిన దింత గలదుగదా! మఱేమియు భయములేదు.

గిరి—ఎందుకో పిలిపించితివి. ఏదియో గొడవలోఁ బడితిమి.

సురా—ఏదియో గొడవనకు మన నాటకమంతయు దానిపై నాధారపడియున్నది.

గిరి—ఉండవచ్చునులే. వాండ్లగొడవ లేనిదేమన వ్యవహారమునకుఁ గావలసిన తినుబండారములు మున్నగునవెవ్వరు సరఫరా చేయుదురు చూడు.

గీ. బ్రహ్మిగాళ్ళమగద మన ♦ వల్లనెట్టి
కార్యములు నెరవేఱును ♦ గాన నట్టి
పనుల గోప్యంబుగానుంచి ♦ పరువునిల్పు
నుండ వలెఁ గాదె వారల ♦ యండ మనకు.

సురా—అందులకే గాదఁటోయి యీయేడ్పంతయు. కాని వెంటనే మేడపని బ్రారంభించుటకు నేనొక్కఁడులకు యోచించుచున్నాను. తండ్రిగతించి

గీ. మాసమైనను కాలేదు ♦ మానసమున
నదురులేకుండ వేశ్యాంగ ♦ నకయిపెద్ద
మేడగట్టించి కులుకుచు ♦ న్నాఁడు వీఁడు
తుచ్ఛుఁడని యీసడింపరే ♦ తోడివారు.

గిరి—పోనిమ్ము కొన్నిదినములు గడచినపిమ్మటనే చూతము. అంత

వఱకుఁ జేరయ్యశాస్త్రిగారి రిఫ్రెష్మెంటురూములోనే తిప్పలు పడుదము.

సుర—ఇంతకు నిన్ను రప్పించినపని యేమనఁగా? నేటిసాయంకాలము జలసాచేసికొనుటనుగూర్చి నీతో సంప్రదించవలయునని.

గిరి—సంప్రదింపుకూడ గావలయునా దీనికి.అఁ. ఇఁకకంట్రీసరకుగోల కొంతవఱకాగినదన్న మాటయే ?

సురా—వెధవ కంట్రీసరకు పేరెత్తకురా! ఆబ్రాందిసంగతియే వేఱు.

ఉ. నేర్పుగఁ జేయఁగాఁబడియు ♦ నిర్మలమై దనరారు చెంతయో
యోర్పుగఁజాలకాలము మ ♦ హాదధియానముఁ జేసివచ్చియో
దార్పునఁ బ్రజ్ఞఁగాంచి భర ♦ త ప్రికరంబునఁగీర్తిఁగాంచె నీ
దర్పము గల్గునే మత్తొకొ ♦ దానియెడన్ బరికింపుమిత్రమా!

మఱియు.

గీ. కార్కువిప్పినఁ జెడుకంపు ♦ గలుగదందు
నీరు గలుపరు దానిలో ♦ బీరుపోదు!
గంటసేపుంచినంగాని ♦ గాటునందు!
క్షణములో లేని ఘోర్సు నె ♦ సంగు బ్రాంది.

అది గాకున్నను మనము బ్రాందిని వాడుటలో జెంటిలుమేన్ లక్షణములు గలవు.

గిరి—ఈ సంగతు లన్నియు నాకు నీవు చెప్పవలెనఁటోయి, శతమారివా సహస్రమారివా అన్నారు. ఎన్ని అయినవి.

సురా—ఏదీ! ఇప్పుడిప్పుడేగా.

గిరి—గురుదక్షిణమాట యెత్తనే యెత్తవేమిరా?

సురా—నీకు గురుదక్షిణగా నేనేమిచ్చిన సంతసింతువు?

గిరి—నాకేమి యక్కఱలేదు గాని ఒక్కటి కోరనా?

సురా—కోరుకో,

గిరి—నీవు క్రొత్తగాఁగట్టించు మేడ ప్రక్కగానున్న యింటిలో నుం డనిచ్చితివా?

సురా—ఇంతేగదా! ఇంతటి నుండి దాని కీయవలసిన డబ్బే నెలకొనెల నే నిచ్చుచుందునులే.

గిరి—ఆగోలుసింకను విడిపించుకొనరాదా? నాకీయవలసిన మొత్త ముగూడ తీసిపారవేస్తే యేదోకాలము గడుపుకుంటూ వుందును,

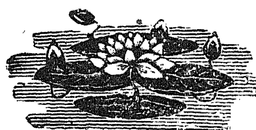
సురా—అన్నియు వదలించుచునే యుంటినిగా. ఈమూడువందల రూ పాయలు నీవు తీసికొనివెళ్ళి యెవరివి వారికి సర్దుము.

గిరి—స్నేహితుఁడనుగదా! ఆవెధవగోలుసు నీకెందులకు. క్రొత్త గొలుసొకటి చేయించుకొనరాదా? ఈమాత్రముగ నీస్నేహి తుని నీప్రక్క నుండనిమ్ము.

సురా—ఉంచుకోరా! నీవడుగవలయునా! మరి నీవు తొందరగా బోయి యీ జలసామాట మన పాత స్నేహితులకుఁజెప్పి నాలు గుగంటలు టంగుపుని వినఁబడఁగనె రెప్రిష్మెంటు రూము కడ కు రమ్మని చెప్పుము.

గిరి—మంచిది. అట్లయిన నేను పోయివచ్చెదను. నీవుకూడ ప్రయత్న ములో నుండుము.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

సురానంద.

ద్వితీయాంకము.

(రిఫ్రెష్ మెంటురూము)

(ప్రవేశము సురానందుఁడు, గిరిమూర్తి, నరసింహము, గణపతిరావు, సుదర్శనుఁడు, బట్లరు- కుర్చీలమీఁద నాసీనులయి)

సురా—వెల్ బట్లర్! క్లబ్ విస్కి టూ బాటిల్సులాక్కురా.

బట్ల—సర్! ఫుల్ బాటిల్సు యివ్వరాదు. అనిమాకురూలు. అంతా పెగ్స్ లెక్క.

సురా—రూల్సు మాకెందుకు. లాక్కురావోయంటే. మఱచిపో లేదులే.

బట్ల—ఆల్ రైట్. సోడా తెమ్మన్నారా లైంజూసా?

సురా—లైంజూసే. (అనిమనుష్యులను లెక్కించుచు) వన్. టు. త్రి. ఫోర్. ఫైవ్. యస్. ఫైవ్ బాటిల్సు.

బట్ల—యస్. (అని వెళ్లును).

సుద—మేము నాన్ బ్రాహ్మిన్స్ వద్దోయి. దేవుఁడా. మాకు కాస్త.

సురా—నీయేడ్పు నేనెఱుఁగుదునులే. యు వాన్ట్ కర్రి గర్రి.

సుద—ఆఁ. ఆఁ. అదేనీకు దెలియదూ. నాయనా యీరోజుల్లోయేమిటి బ్రాహ్మిగాళ్లకు దెలియక పోవడమేమిటి?

సురా—మమ్మల్ని తిట్టకురా! పీకె నొక్కుతారు. ఊరుకో నమ్మ.

దిగా సెక్కటొక్కటే చెప్పవచ్చునని అనుకున్నానులే. నీకన్నా తక్కువతినే గాడిదెవరురా?

గణ—ఆఁ. గిరిమూర్తిగారి దయవల్ల నేటికి మన సురానందుని మేజా దొరికింది.

నర—ఎవరిచలవైతేనేమి. ఇప్పుడెందుకు. నీపేరునకు సరిపడ్డంతారగించు. ఎక్కడైనా డావ్ వొస్తే కొట్టుకునే ముండావాళ్లము.

సురా—ఇదంతా యెవరిచలువగాదు. వీరయ్యశాస్త్రిగారిచలువ. స్పెన్సరుకంపెనివారి చలువ. ఫ్రెంచిదొరల చలువ. ఎంత చిత్రంగా అలంకరించారోచూడరా! ఈప్లేట్లు, యీకప్పులు, యీస్పూన్స్, అద్దాలబీరువాలు ఇది స్వర్గంకన్నా మించియుంటుంది రా!

గిరి—రుచిచూపించడము నావంతైందిగాని దీనిని మెటిపించడం నావంతవుతుందా?

సురా—మన పెద్దలంతా యీబ్రాంది తాగడంతప్పంటారేఁ? ప్రసవమైనప్పుడాడవాళ్లకిచ్చేదేమిటో. తెల్లదొరలంతా ప్రాణంగాజూచేదేమిటో. బ్రాందిగాదుగాఁవల్ను.

(బట్లరు తెచ్చియిచ్చును).

సురా—తీయండోయి కార్కులు. వెల్ మిస్టర్ శాస్త్రి! కేన్ యూ ప్రిపేర్ కర్రీస్ నా.

బట్ల—మేమల్లా విగ్రహాలమేగాని అందాక మాపెద్దలు చలవకలగ లేదుసార్. మాయేసుదేవునికి మామీఁద అంతకృప రాలేదు. లేకపోతేయెక్కడనన్నా మతబోధన చేసుకుంటూవుందును.

సురా—పొలంకొన్నావులే!

బట్ల—మీదయ. మీవంటి గొప్పలండటి కృపవుంటే నాకేమిలోటు?

సురా—నేనన్నది. కూరనార యేమైన సిద్ధపరచగలవా అని.

బట్ల—ఇప్పుడు యగ్సు దొరకడం దుర్ఘటము. చాలా డియర్ గా వున్నాయండి,

సురా—వెధవడబ్బును గురించి చూడకు. ఎంతైనాసరే సప్లయిచ్చేయాలి ప్రెజంటు పొందాలి గాని.

బట్ల—యస్. టు రూపీస్ యివ్వండిసర్. కనుక్కుంటాను. నాకు టైం కావలెను.

సురా—ఈలోగా మా మొగాన యిన్నిరొట్టెలో యేదో పడవేసి వెళ్ళు. నములుతూ వుంటేగాని మజాలేదు.

బట్ల—బిస్కట్లు యిస్తాను. ఫ్రూట్సు తెచ్చియిస్తాను. సిగరెట్సు యిస్తాను. ఫ్యాన్ వేవరిస్తాను. కులాసాగా వుండండి. ఎంతసేపు?

సురా—సరే! అయితే యీ టెన్ రూపీసునోటు నీవద్దవుణ్ణి (అనియిచ్చును) వెల్ బట్లర్! ప్రిపరేషన్సు మాత్రం చాలాజాగ్రత్తగా వుండాలిసుమా? కార్కులు తీయండరా!

బట్ల—కార్కు ఓపెన్ చేసే తెచ్చానుగదా. నేనుపోదును. (వెళ్ళును)

సురా—కానియ్యండోయ్. నేనెప్పుడు బడితే అప్పుడే తయార్. ముందు గణపతికియ్యరా?

గిరి—ముందు తాంబూలాల తగాదా యెందుకు. గణపతీ! కానీయరా.

(వరుసగా నొక్కరొక్కరే కొంత కొంతత్రాగి సిగరెట్లు ముట్టించుచున్నారు.)

గణ—ఎన్నాళ్ళకు లభించినదిరా సురానందుని జలసా.

సురా—ఇదంతా వొక ప్రయోజకత్వమేనా? నా బుద్ధియెప్పుడు కూడా వెంటఁ బదిమంది మిత్రుల నుంచుకొని చక్కగా షోకుగా జలసా చేసుకుంటూ పూలరంగళ్ళలాగ తిరుగుదామనే మీదనే వుంటుంది. జన్మ యెత్తినందుల కెప్పుడును పదిమందికి పెట్టినవాఁడు బుద్ధిమంతుఁడు. లోభిగా వుండి వుండి మా నాయన చచ్చిపోయే నాఁడేమి కట్టుకొనిపోయాఁడు. సర్వకాల సర్వావస్థలయందు మన మంతా యిట్లాగే వుండాలెనని కోరిక.

సుద—బట్లరుగారు మనమాట మఱచిపోయినట్లున్నారే. బట్లరుశాస్త్రుల్లుగారు. ఏవోయిప్లేట్లు ?

బట్ల—రెడీ సర్ (అని వడ్డించును)

గణ—డబ్బుగలవాళ్ళెప్పుడూ యిట్లాపుండాలనని అనుకుంటారు. మాకేముంది. నీలాటివాండ్లు వదికాలాలుపాటు బాగుంటే మావంటివాళ్లకు గడుపు చల్లగావుంటుంది.

నర—మంచిమాటాడినావురా. నాఆయుర్దాయము గూడా పోసికొని బ్రతుకు.

గిరి—తెగదంచుతారు గొత్తులకుకు లిచ్చేవారుండాలిగాని.

నర—నీవే పాపము. దంచలేదివాడవు. నీయమ్మకడుపు చల్లంగా బాచికపారించావు మనవాణ్ని దించి.

సురా—ఒరే. ఒకరు దించేదేమిటిరా ?

గణ—యేమిటోయ్ యేమ్ప. నాకు నిద్రవస్తూన్నట్లుంది.

నర—తేఱగా వచ్చిందని యమవట్టుపడితే నిద్రరాదురా మఱి. నీదుంపతెగ తాగడం నిద్రకోపమా? కులాసాగా కభుర్లు చెప్పుకోవాలి. శాస్త్ర యిటూ అటూ వచార్లు చేయాలి. మనము వూళ్ళో వున్నామనిపించాలి. మగ్దూర్ మనసెట్టు బయలు దేరిందంటే. ఆడవాళ్ళు పాడలెత్తి చావాలి... కానీయండిప్లేట్లుగుద్దండి.

(అందఱు తినుచున్నారు)

గణ—సురానందులవారి మేడకు కలపాగిలపా వచ్చినట్లుందే ?

నర—రాజు తలుచుకుంటే దెబ్బలకు కొదవా ?

సురా—అవునురా! మీరంతా నావెంటవుండి కనిపెట్టుతూ వుండండి ఎన్ని మేడలు వేయిస్తానో?

నర—వేయిస్తావురా! ఆగర్భశ్రీమంతుఁడవు. నీకేం. దీనికేంగాని సరి, పెట్టారేం. పూజ కానీయండి.

సురా—ఊఁ (అందఱు మఱలఁ దాగుదురు)

గిరి—ఈలంజ జాతికి విశ్వాసముండదంటారు.

సురా — మంచి ప్రస్తావమెత్తినావురా, కవులు మూర్ఖులు. వీటావల వూళ్ళేలేవంటారు. అందరి యందుఁగల దోసము నూ యిందు వదనమీఁద ఆరోపిస్తే నాకు కడుపుమంట ఆగదు. దాని కాళ్లు కడిగి నీళ్లునెత్తిని చల్లుకుంటే మనకిప్పుడేమయినా దానంతటి వాళ్లమయ్యే యోగ్యత కలుగుతుందేమో.

మద — అంతటి దానిని నీవు చేతఁబట్టిన తరువాత దాని కాలినీళ్ళే మాకు గతిగాక యింకే మవుతుంది. తావలచింది రంభ తాను మునిగింది గంగ.

సురా — వెధవ. సామ్యాలు వెక్కిరింపులు కూడాను.

గిర — మిత్రమా! సురానందా! ఈయేటిలో చదువు కట్టిపెట్టినట్లేనా?

మద — మహారాజు, వాఁడి కింకా చదువెందుకు. వెధవ చదువు.

సురా — కాకపోతే యేమిటి నవుకరీ చేస్తేనేగాని గడవదా?

(మఱల బట్లరు ప్లేట్లు యిచ్చును తినుచుందురు)

గిర — ఇదంతా యేమిటి? కళ్ళుతిరుగుతూవున్నాయి. నేను తిరుగుతూవున్నాను. మీరు తిరుగుతూవున్నారు. రూముతిరుగుతూవుంది.

సురా — అన్నీ తిరుగుతూవుంటే యిఁక తిరుగనిదే ముందిరా?

మద — నాకుగూడ అట్లాగే వుందిరా?

సురా — నాన్ బ్రామిన్సు. మీరేమి యేడుస్తారు. దర్భపోటులు గొట్టినా, ప్లేట్లు యెగరవేసినా, జంధ్యాలు బొడ్లో దోపినా మేం గాని మీరా? గిరిమూర్తిగా! తియ్యరా పేక.

బట్లరు — దొరలు వస్తారు సర్. యెక్స్చేంజ్ చేయాలి. పేకవీలు లేదు.

సురా — పోనిలే పోతాము. బిల్లు.

బట్లరు — సర్. యిస్తాను.

మద — ఇక్కడినుండి క్యాం పెక్కడికి?

సురా—పోదాం పదండి. వేదాసీల కొంపలకో? ఏ భోగంవాళ్ల కొంపలకో?

—పిచ్చిలవా నవ్వు వెతుకుతావు మాగ తెల్లా—

సురా—పోవోయి వెధవల్లాలా. తలా నాలుగిచ్చుకుంటాను లే. మీ సొమ్మేమీ కోరనుగాని.

—మీరూ ఆ భవనములోకి వస్తారుగావాలెన్ను?

సురా—ఇక్కడికి కొంత ఆలస్యమైంది. ఏమంటుందో? అని గుండె దడదడా కొట్టుకుంటూవుంది. కాస్సేపు కనబడకపోయినా నామీద ఎంత ప్రేమరా! ఏ ఆడది నన్ను పలుకరించినా యింక వాళ్లమీద వుండదే. మిత్రులారా! దాని ఆదరణము. (త్రోసి వాళ్లు నవ్వుకుంటూ) ఖర్మాలేదు. ఆపుకున్నానులే. చూపు మేలిమూపుములో చూచిందా! ఆ ఆనందము. అబ్బా! యింటిలో కాలు పెట్టగనే "ప్రియా! రమ్ము." అని గట్టిగా కావలించుకుని లోపలికి దీసికొని పోయి వెచ్చటి నీళ్ళ స్నానము చేయించి సుల్లు చొక్కాతొడిగించి ఫ్రెంచివిస్కీ గ్లాసులో పోసియిస్తే దాని మొగము చూసుకుంటూ తాగేవాణ్ని. గుమ్మగా వుండేది. ఇప్పుడు అరగంటకెక్కే కైపు అప్పుడు పావుగంటకే యెక్కేది.

సుద—ఎందులో వుందంటావు ఆ తమాషా.

సురా—ఎందులో వుందా! దాని మొహంలో వుంది. చూపుల్లో వుంది. [illegible] చిరునవ్వులో వుంది. ఆ హొయల్లో వుంది. ఆసోకులో వుంది. ఆకులుకులో వుంది. ఆనడకలో వుంది. వాయూనందంలో వుంది.

సుద—ఈ దండకానికంతెప్పుడు?

సురా—నిషాదిగిన తరువాత...ఈ వెధవప్రశ్నలన్నీ యెందుకు. తరువాత విను. యింటికిపోతాను అన్నానికన్నానా! చచ్చానే.

ఇక్కడే భుజించండి. అంటుంది. సరేనంటానురా! కూరి కూరి డో. కొంచ్చెటంతగా పెడుతుంది. ఎట్లాగో తింటానా కాస్త ఆయాసం తీర్చుకోనియదు గదా, తియ్యా పేకంటుంది. తనువోడు వచ్చిందా! పరియాచకానికి దిగుతుంది. మన వోడు కనపడ్డదో పెట్టు డబ్బక్కడ పెట్టు అంటుంది. కాస్త డబ్బులేదు ఆనకయిస్తానన్నానా! తీయ్. రిస్టువాచ్. అనేదీ లాగేదీ—

సుద—మళ్ళీయిస్తుందా!

సురా—ఛీ! ఛీ! పోగంది. చేతితో లాక్కుంది మళ్ళీ తీసుకోడానికేమి గాడ్దెననుకున్నావురా?

(బట్లరు బిల్లు తెచ్చియిచ్చును.)

సురా—ఎంతఅయింది. రు 28-14-0 లా? రు 10-0-0లు పోను రు18-14-0 సరే రు20-0-0 లు యివిగో మిగతది ప్రెజంటు తీసుకో

బట్లర్—సలాం చేస్తాను. దొరగారు వచ్చే వేళయింది. ఇంక మీరు దయచేయవలెను.

సురా—తొందరపడకు. వెళ్ళకకగారుచుంటానూ! ఉండు. సుదర్శనం పలుకులు చిలుకపలుకులు. కంఠము కోకిలకంఠము. దానిచూపులకు మన్మధుండు హడలెత్తి పరువెత్తాడు. దీని మొగంజూచేటప్పటికి చంద్రుడి మొగం వెలవెలబోయిందిగావాల్ను. వెనక్కుపోయాడు. దాని సరసత. ఆ ఆదరణ. ఎందుకురా! యజ్ఞాలు యాగాలు చేసి రంభకోసం దేవులాడే వెధవలు. తప్పా తప్పా. ఒరే. ఏమిరోయ్ మాటలు తూలుతూవున్నాయ్. పొరపాటు వచ్చునప్పుడు ఆ అని అదలించవద్దంటరా. ఆ పడరాని పాట్లు పడే పెద్దమనుష్యులంతా వున్నారే వాళ్ళసౌఖ్యం నాసౌఖ్యం క్రింద మొన్నోనంతు.

గిరి—ఇప్పుడు నామాటలు మీ బుర్రలో ఎక్కేటట్లుగా లేవు.

సురా—ఎక్కకేమివుండరా! ఇప్పుడెక్కినంత పఅకు చాలును. కుమ్మరసారె తిరిగినట్లుగా తిరుగుతూవుంది. ఆకాశము, భూమి నవ్వు,

నేను, వాడు, నీవు, అరే! బట్లర్, టేబిల్సు, అలమార్లు సీసాలు, అన్నీ తిరుగుతూవున్నాయిరా?

గణ—మరి అలా అయితే గతేమిటి? నీకూ తిరిగి వాడూ తిరిగి అందరికీ తిరిగితే యిళ్ళకు జేరేసూత్రెట్లాగంటా?

సురా—ఒక టేసూత్రం. భుజాలమీద చేతులేసుకోవడం. బయల్దేరి నడవడము.

గణ—ఎవళ్ళన్నా యెదురుబడతారా?

గిరి—పడితేనేమిరా! వాళ్ళసొమ్ము పెట్టారా! మనసొమ్ము పెట్టిమనం తాగాం. తందనాలు ఆడుతాం. రోడ్లమీద దొర్లపుచ్చకాయల్లాగ దొర్లుతాం. వాళ్ళకేమీ అంట—

సురా—అంటో గింటో మీ యేడ్పు మీరేడవండి. నాదారిన నేను పోతాను.

సుద—మహారాజువి గనుక—చక్కాగా మేడ గట్టించుకున్నావు గనుక బంగారపుబొమ్మను సంపాదించావు గనుక—చక్కగా, రివిగా, షోకుగా, తాకుతీకుమంటూ పూలరంగడిలాగ ఆపందిరిమంచముమీద ఆ బొమ్మలుచూచుకుంటూ సరదాగా వుంటావు.

సురా—అప్పుడురా? అంతేగాదు. ఇంకావుంది సరదా, ఆయిందువదన చేత, ఆ సుందరదనచేత, ఆమందయానచేత, ఆసుందరాంగిచేత, (తే)పి, ఆ! కదలమూరింది. దీని తస్సాగొయ్యా.

గణ—పొట్ట రాసుకో.

సురా—(సర్దుకొని) ఎక్కడున్నాను?

గణ—రైలుస్టేషనులో ప్లాటుఫారంమీద. ఆఁ, ఆఁ, కాదు. కాదు. రిఫ్రెష్‌మెంటురూములో.

సురా—అదిగాదురా! మన సంభాషణెక్కడున్నదన్నానురా? గాడిదా! అని రాగందీయును.

గణ — సంగీతములోకి దిగి-ది.

సురా — దిగిందీ? వహ్వా! ఆనందంలో తన్మయత్వముఁ జెందినామన్న మాటే. పరమానందంలో పరిసిపోయినామన్న మాటే, బ్రహ్మానందంలో లీనమైనామన్న మాటే. ఇప్పుడు మనము భూమ్యాకాశముల మధ్య యెరోప్లేనులో బడి పోతూవున్నామన్న మాట.

గణ — కాదు. తాగుబోతులమై కళ్ళు మూసుకుపోయి గబ్బిలముల మైతిమన్నమాట.

సురా — కాదురా! తాగుబోతులేమిటి! పరబ్రహ్మ స్వరూపమును కనుక్కొనే సూత్రం గట్టిగా పట్టుకున్నామన్న మాట.

గణ — వారు గంజాయి దంచుతారురా?

సురా — మనము బ్రాంది దంచుతాము. ఏదైతేనేమి తల దిమ్ముబట్టి ఆనందము కలగడానికి. నిశ్చలత్వము కుదరడానికి. మనకు మాత్రము తత్వాలురావా? భజనచేయులేమా! అనండి రమారమణ గోవిందో హరి. (అందఱు నందురు).

బట్లర్ — అయ్యా! ఏమిటండి అల్లరి. పెద్దమనుష్యులనుకుంటే, చాలు. దయచేయండి.

సురా — ఏడిసినావుపోవోయి టప్పాన్. కానీయండిరా! ఒక సాంతం తరమింది. చెప్పనా! పాడుతారా!

తత్వము.

ధర్మమెట్లో బ్రతకవలెనండీ ♦ మానవులారా!

(అందఱు నందురు).

సురా-చ. నిర్మలంబగు బ్రాందియిదిగో ♦ నిశ్చలత్వము గూర్చిమిమున ధర్మయుతులుగఁజేసి నిరతము ♦ జ్ఞానకర్ములుగాగ జేయు॥

(అందఱు పల్లవిఁబాడుదురు).

సురా-చ. ధైర్యవంతులఁ జేయుసుమండీ! దౌర్భాగ్యులారా!

ధైర్యవంతులఁ జేసి తగుపో ♦ త్సాహమిచ్చి యనేక సాహస
కార్యములఁజొరఁ బెట్టి తానా ♦ దార్యబుద్ధినిజూపుదీసి॥మ॥

సుద—(పాటకు అడుగు వేయుచుఁ దూలి టేబిలుమీఁదనున్న సీసాలం.
పగులఁగొట్టును.

బట్లర్—(కోపముతో సుదర్శనుని తెక్కపుచ్చుకొని యీవల కీడ్చిపా
ఱవేయును.

గిరి—అరే ఫూల్! మనుష్యునిముట్టుకోమని యెవ్వరు చెప్పేదిరా! సీసాలు
పోతే డబ్బు తీసుకో.

బట్లర్—మాటలు తిన్నఁగా రానీయండి. డబ్బిస్తే సీసాలువస్తాయా?
స్పెన్సరువారు పంపించాలిగందా!

సురా—ఏమిటోయి వచ్చినప్పటినుంచి వెళ్లండి వెళ్లండి అంటూ.
యేడిపిస్తున్నావు. కావాలంటే డబ్బుతీసుకో, డామేజెస్ భరిస్తాము,
మేమేమి ఫూల్సుమనుకున్నావా? తాగినవాండ్లల్లరిచేతురా!
మేము మాపని చేసుకోవడంతోనే నివ్వాబాటిల్సు తీయవద్దన్నావా రా?
కాస్టెంతవుతుందో చెప్పు. తీసుకో! దొరలల్లరిచేస్తేనోరు మూసు
కుంటారా లేదా?

బట్ల—సర్, ఎందుకు మీరు వాదముపద్దు. డ్యామేజెస్ రెండు యిరవై
రూపాయిలు.

సురా—ఇంతే గందా? భాగ్యము. తీసుకో (అని యిచ్చును.)

బట్లర్—(తీసుకుని) ఇఁక దయచేయండి మాట దక్కదు.

సురా—పోక కూర్చుంటామా! మాకు పనులు లేవను కున్నావా?
రండరా! ఇదంతా పెద్దగొడవగా వుంది.

గిరి—మొత్తం రు 50—0—0 ల అయిందిరా!

సురా—ఎంతో అయింది రండి. వారు. కోప్పడుతాను నాకూ సదా
వస్తూవున్నది.

గిరి—మీరు మమ్మల్ని వదిలి దయచేయడమేనా!

సురా—మూడు రోజులనుండి పెద్దగొడవగా వుందోయి. యీ రాజుల సాల సరదాల్లో అక్కడా యిక్కడా తిరుగుతూ వుంటే యింటికాడ పెళ్ళాంగోల, అక్కడ ఆముండగోల.

గిరి—అడగడం మఱచినాను. పెళ్ళాం వూరుకుంటూ వుందిరా?

సురా—వెల్. బట్లర్. ముందు నీవీ రెండు రూపాయలు తీసికొని కాస్సేపు కూర్చో. ఇతిక టు మినిట్స్ వుయివిల్ బి ఆఫ్ (అవి యిచ్చును.)

బట్ల—(పుచ్చుకొని ఊరకుండును).

సురా—ఏమిటాి గిరీ! నీ ప్రశ్న. పెండ్లాం వూరుకుంటా అంటావా? చచ్చువాగమ్మవా— వెఱ్ఱిదద్దమ్మవా. పిచ్చిపిల్లాయివా! మగపురుషుఁడుగా నర మానవులలోఁబుట్టి ఆమాత్రి మాడుదానిని లొంగఁదీయలేక పోతానను కున్నావా! పెత్తనం నెత్తిని వేసికొని నీ యెడముచేయి తీయి వాపురిచేయి పెడుతానన్నట్లు వస్తారుగాని చెప్పకింద తేలువలె, మదించిన యేనుగుకు అంకుశము వలె పొడుస్తూ లోకులఁజూపించకుండా వుంచాలిగాని పెళ్ళాం మీద జాలిదలిచామా నెత్తికెక్కి మొత్తరంటావా? అబ్బా! కొన్నిచోట్ల వున్నారు నాయనా! మగవాళ్లను వెధవల్ని చేసి కూర్చోపెట్టారు గందా?

గణ—మరి యేడ్పించకోయ్.

సురా—ఛీ! ఛీ! కటికవాడి ననుకొన్నావా! నాకెదురుమాట చెప్పదుగా. అట్లాగే వున్నట్టయితే పక్కటెముకలు విరుగదన్న ననుకొన్నావా? నేను యింటికి వెళ్ళేటప్పటికి యెదురుగా వచ్చి డ్రెస్సంతా అందిపుచ్చుకొని వేనీళ్ళుపోసి వెండిపళ్లెంలో అన్నం గిన్నం పెట్టి రెడీగా వుంచవలసిందన్న మాటే.

గిరి—మఱి మేమంతా పోవలయునన్నమాటే!

సురా—(గిరితో రహస్యముగా) ఈ మూకను దోలిపారేసి మనం పోదాం. నరసింహాం! నువ్వు సుదర్శనం గణపతి ముగ్గురు నడుస్తూవుండండరా! గిరితో కభురుచెప్పి పంపిస్తాను.

(ముగ్గురు వెళ్ళుదురు).

గిరి.—పీడ వదిలిందిరా! మనము పోదామా యిక.

సురా—పోదాంగాని నేనేదో దానితోఁగూడా వడివుంటాడు. నీవు వూరికే పడివుండడం నాకు మర్యాదగావుండదయ్యో. ఏలాగురా భగవంతుఁడా! అని ఆలోచిస్తూ వున్నాను.

గిరి—నాకేంగాని మనం యింటికి పోవడ మెప్పుడు?

సురా—నేను వస్తేవస్తాను. లేకపోతే లేదు. ఒక్క పనిమాత్రం చేసిపెట్టు.

గిరి—ఏందోయ్. అది.

సురా—నేను యేదోవూరికి వెళ్లానని రేపు రాత్రిదాఁగా రానన్నానని మా యింటి వద్ద చెప్పు.

గిరి—అంతాకా అక్కడేనా మకాం.

సురా—అక్కడే. ఎందుకంటావా? మూడు రోజులనుండి నాగా.

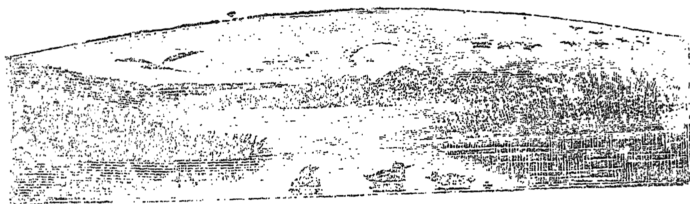
గిరి—నేను కూడా అందాకా అవ్రిక్కనున్న లేమ్‌చాప్ దాని కొంపలో పడివుంటా! సర్ది చెప్పి త్వరగా రారాదూ?

సురా—వాఁడు చూచాడంటే విరగదన్నుతాడు,

గిరి—వద్యాడుగాని నాలుగు రూపాయలు యిట్లా పారెయ్. నా యేడ్పు నే నేడుస్తాను.

సురా—సరే. యిండ. తీసుకో. గొడవ. ముందు యిక్కడ నుంచి మనము వదిల్తే బట్లరుగారి గోల వదుల్తుంది.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

సురానంద.

తృతీయాంకము.

ఇందువదన గృహము.

(ప్ర)వేశము:- ఇందువదన

ఇం—(స్వగతము) మా అమ్మ నన్నింతవరకు నిలిపి యుంచినందులకుఁ గోరికెలు సిద్ధించినవి. పెద్దవాండ్ల మాట తీసివేయరాదు. "ఏపుట్టలో నేమిపామున్నదో అమ్మాయీ! యింటికి కలహ నడిగితివా యింతయిల్లు వేయించుకుంటా మన్నది." అడిగిన వేళా విశేషమున మూడంతస్తులమేడ పడ్డది. పైగా పెద్దలు చేసి యుంచిన ఋణమూ వేయిరూపాయిలు తీరిపోయింది, ఇన్ని వస్తువులు. ఇన్నికోరికలు అమరినవి. కాని పంతులుగారు బ్రాందిసీసా లెగవేయుడం మొదలు పెట్టిననాటనుండి రొక్కస్థితి వదలడమే గాకుండా భూమికూడా తరిగిపోతూ వున్నది. దీనముండఁగానే వెదకుకొనుమని యింత భూమికూడా పంతులువారి పేరుమీద సంపాదించితినా కులస్త్రుల నందఱిని బలాదూరు తీయవచ్చును. ఏమేమో శ్రీరంగనీతులు చెప్పెదరుగాని మా మాయలలోఁబడని వారు లేరని మా పెద్దలు చెప్పే సంగతులన్నియు వాస్తవములే.

సీ॥ పురుషులమని గర్వ ♦ మున విఱ్ఱవీగెదు
వారి గర్వమడంచు ♦ వారకాంత

సు రా నం ద.

మడిఁగట్టినాము లోఁ ♦ బడుదుమే మేమను
వారి లోఁగఁగఁదీయు ♦ వారకాంత
కోటీశ్వరులనేనిఁ ♦ బూట కూటికి లేని
వారిఁగా నొనరించు ♦ వారకాంత
లోభినేని కుణంబు ♦ లోఁ గరగించుచు
వారి విత్తముఁ జూఱు ♦ వారకాంత
గీ. వారకాంతలఁ జూచుటే ♦ పాపమనెదు
వారి వాల్చూపునకెగట్టు ♦ వారకాంత!
అట్టివారకాంతల మాయ ♦ లందుఁ దవిలి!
జోగులైపోని వారలె ♦ చ్చోటఁ గలరు?

మూఁడు దినంబుల నుండియుఁ బంతులుగారి పత్తాలేకుండ యున్నది, ఎచట తాండవమాడుచున్నారో? ఎవరు నాలుగుతాపులు తగిలించిరో?

ఆ.వె. తాగిచక్కరాకఁ ♦ దండవా లాడుచు
వారివీరితోడ ♦ వాదులాడి
చివరకింత శాస్తి ♦ చేయించుకొనుదాక
నింటి మొగముఁ జూడ ♦ రిట్టివారు.

నేను మాయమ్మయుఁగూడ యిట్లాయెందుకు తేపు అయిపోతే పెట్టేవారెవరును లేరు. ఈవిధముగా తిరిగితే రాజాధిరాజులంటివాళ్లు క్షౌరమై పోయినారు. మన మెంతని యెన్నివిధాలఁ జెప్పినా ప్రయోజనము కనబడలేదు, పోనిమ్మునాకేమి? ఏమోమంచి దారిలో వుంటే నాలుగురోజులుంచు దామని చూచితినిగాని మొగమోటము పెట్టుకొన్న ప్రయోజనములేదు. ఈయన క్షౌరమైన నాకేమి?

(తెఱలో తలుపు చప్పుడు)

వచ్చుచున్నట్టు లున్నయది, ఈనాఁడు పంతులు వారిని బుట్టలో పెట్టేపద్ధతి చూడాలి.

సురా—(ప్రవేశించి) వెలి ఇందువదనా! ముస్తాబు బాగుగా కుదిరినది కాదేమి! ఎగాదిగా చూచుకుంటూ వున్నావు.

ఇందు—(చిన్నమోముః) మాకూస్తాజెంత ? మీకెంత ? కానియ్యండి పంతులు వారికిల్లు యిప్పటికైనఁ గనపడ్డదే.

సురా—స్నేహితుల జలసాల్లో మునిఁగి తేల్తూవున్నాను. చివాట్లు పెట్టకోయ్.

ఇందు—జల్సాల హడావుడిలో స్నేహితులంతా చేరి కొత్తసాని తగిలించ లేదుగదా?

సురా—అబ్బే. ఒకవేళ వాళ్లుతగిలిస్తే మాత్రం నేను తెలివిమాలిన వాడినా? నీతిజాతి లేదనుకొన్నావా! ఏమిటి? సరేగాని యీవేళ నీ వేమో విపరీతముగా నున్నట్లున్నావే?

ఇందు—నేనా! ఒకప్పుడు మీకు సరసంగా గనబడుతూ వున్నాను గనుక యిప్పుడు విపరీతమంటారా! ఎప్పుడూ నా బ్రతుకు నవ్వులపాలుగానే వుండెను.

సురా—అదేమి? తాటియాకుల యింటిని మేడగామార్చితిని. పరుపులు మంచాలు బొమ్మలు ఉయ్యాలలు అత్తరుదానులు రకరకాల కోకలు, వొంటినిండా నగలు యింటినిండా తినుబండారాలు లోప మేమి లేకుండా యిన్ని అమర్చితిని గదా! నీ బ్రతుకు నవ్వుల పాలెందుకుఁ గావలసి వచ్చింది.

ఇందు—ఇన్ని యమర్చినను మీబుద్ధి మారనందుకు నవ్వుచున్నారు.

సురా—అదిగాదే. వద్దురా మీముండ మొయ్యాలంటే వెంటపడుతారు. నేనుతాగనురా మొఱ్ఱో అంటే పడద్రోసి నోట్లోపోస్తారు. మీతో రానురా అంటే పట్టుకొని లాక్కుపోతారు. ఎట్లాయేడవను వీళ్లతో. నేనైతే జాగ్రత్తగావుందామనేవుంది గాని బుద్ధి మధ్య మధ్య గడ్డితింటూవుంటుంది.

ఇందు—పోనీయండి. నాకేమి. మీ బాగుకోరినదానను గనుక చెప్పెదను. మీకొక్క మంచి సలహా చెప్పెదను చేస్తారా ?

సురా—నీవేమిచేయమంటే నేనుచేయలేదో చెప్పు. చేతిలో యీ సిజరుసిగరెట్టుపుందిగదా. ఈ యగ్నిహోత్రింసాక్షిగా చెప్పుచున్నాను విను. నీవు గంగలోదిగరా అను. నేను దిగకపోతే మూతిమీద చెప్పు.

ఇందు—మీరిట్లాగే తిరుగుతూవున్నారా ? మీపొలంఅంతా క్షౌరము. తరువాత చిప్పా, కఱ్ఱ పుచ్చుకుని అమ్మాబువ్వ. అయ్యాబువ్వఅని తిరిగేగతి పడుతుంది. అప్పుడు స్నేహితులు పెట్టరు. బంధువులు పెట్టరు. తెలిసిందా ?

సురా—నీవైనా పెట్టకపోతావా ?

ఇందు—తాటాకులుగాలాల్చు. మీయిల్లా పెడుతానూ లెండి. శాస్త్రవిశ్వాసముండి పెట్టినా మీపేరుమీదుగాయిచ్చిన యీనాలుగూ క్షౌరమయ్యేదాకా పెడతాను. తరువాత మీవెనుక నేనుకూడా బయలుదేరవలసిందేగా? అయ్యో ! యింతపొలముంది, దాని మీద యీ అయివజావస్తుంది. పెట్టుదాం అని జాలివేయడానికైనా పొలాలు తాకట్టుపెట్టుకోవడమేమో వదినుందిని చేర్చుకోవడమేమో తప్పతాగి తందనాలాడడమేమో? అంతేగా! సాగసు

సురా—అదిగాదు. వాకొక వద్ధతిలోస్తూవున్నదే. ఇదుగో నాపొలం అంతా నీపేర వ్రాసియిస్తాను, దానిమీదవచ్చే డబ్బుతో కాలక్షేపముచేద్దాము. నీయిష్టములేనిదే కాని ఖర్చుపెట్టను. అట్లాచేస్తినా తల్లికిమొగుడు. సరేనా !

ఇందు—మాపేర ఎందుకువ్రాస్తారులెండి. కూడి నీతిజాతిలేనికులము. విశ్వాసములేని ముండలము.

సురా—ఎవరన్నారు నిన్నంత మాట. నీబుద్ధి విచారించకుండానే నీయింట్లో కాలుపెట్టితి ననుకొన్నావా ? యేమి ? చదువుకున్న దానవు. తెలివిగలదానవు. నీప్రాణమే నాచేతిలో పెట్టినదానవు.

నాకే లోటుపాటు లేకుండా ఆదరిస్తూ వున్నదానవు. అట్టి నీయందు నాకు నమ్మకము లేకపోతే యింకా నాకు లోకమేముంది?

ఇందు—ఎందుకు వచ్చిన కబుర్లు. ముఖప్రీతి మాటలు నాకు నచ్చవు సుమండీ.

సుర—నాపై ముఖప్రీతి మాటలా? ఇన్నాళ్ళనుంచి నాతో స్నేహము చేసి నీవు గ్రహించిన దింతవఱకున్న మాట. నీపై భ్రాంతిఁ జెందుటచేత, నీ పొందుఁ గోరని వాని జన్మ మెందుకని దలంచుటచేత, నీ రూపరేఖలను జూచినపుడెల్ల ప్రపంచమే మఱచి తన్మయత్వంబుఁ జెందుచున్నవాఁడనగుటచేత, వేయిమంది వేయి విధాలుగా చివాట్లు పెట్టినప్పటికి వాటి నన్నిటిని ద్రోసి రాజని నీయానుగులకు మనుగులొత్తుచు నీ గీత దాటకుండా నీ వేది కోరిన నది యెప్పుడని యిప్పుడని వాయిదాలు వేయకుండా తత్క్షణం చేస్తూవచ్చిన ముండావాడిని నన్ను పట్టుకుని యింతమాట అనడం న్యాయమేనా? తాగడం తాగడం అంటే దాని మజా నీకు తెలియకపోవడంచేత అట్లా అంటావు. నేను చెడిపోతానా? ఎన్ని తరాలు వాడినా తరగని ఆదా వచ్చే పొలాలు వున్నాయి గందా?

ఇందు—మీరు చెప్పినట్లుగా తాగినా తందనాలాడినా ఆ కాస్త నాపేరను వుంటే మీ సిగలో పువ్వు తీసేవారున్నారా?

సుర—నీ యాలోచనకు ముందుగానే నేనంటినిగా? వెనుకకులాగను నా పొలం నీ యిష్టప్రకారం నీపేర వ్రాయించుకో. నాకు నా సంసారానికి, నీకు నీ సంసారానికి కూడా నీవే పెత్తనం చెయ్యి. నీవు పెట్టిన నాడు తింటాను. పడుకోమంటే పడుకుంటాను.

ఇందు—అంతమాత్రం నమ్మకం నాయందుంచి వ్రాయండి. నేను మిమ్ముల నేదశలో వుంచుదునో చూచుకోండి.

సురా—మళ్ళీ నమ్మకమని అనకు. నీ పెత్తనంలో నే నున్నానంటే నాకేమి లోటురాదు. బాగుపడ్డానన్నమాటే. ఒక్క సంగతి అడుగుతా, కోపము రాదుగదా ?

ఇందు—నాకెందుకు కోపము !

సురా—మొన్న రాత్రి యీలమారిలో నుంచిన బ్రాండిసీసాపున్నదా? మీా తమ్ముఁడు పీల్చివేశాఁడా ?

ఇందు—అదెక్కడికి పోవును ? తెమ్మనెదరా?

సురా—తెమ్మనెదరా యేమిటే పిచ్చిదానా ! రాత్రి తలదిమ్ము యిప్పటివఱకు పదలలేదు.

ఇందు—కానీయండి పుట్టినుపుట్టిన బుద్ధి పుల్లలతో గాని పోదు.

సురా—చివాట్లుపెట్టకోయి. ఇఁకనుంచి నీ యిష్టమువస్తే తాగినట్టు లేకపోతే లేనట్లు. ఇప్పుడైనను నీవు సంతోషముగా యిస్తేపుచ్చు కుంటాను. లేదా లేదు.

ఇందు—నాకెందుకు విచారము. మీాసొమ్ము మీారు ఖర్చుపెట్టు కుంటారు. వాములైయిస్తువున్నాను ?

సురా—అదే వద్దన్నది. సినా అనేమాట మానమంటే మానవు గందా ?

ఇందు—పోనీయండి అదంతా. సీసాతెచ్చియిస్తా వుండండి.

సురా—త్వరగారా పో—

ఇందు—(వెళ్ళును.)

సురా—పిచ్చిముండ కభిమానము ఎక్కువే. కాస్సే పేడిపించాలని. యిట్లా చేస్తుంటుంది. ఈ వ్యవహారంలో పదిమంది వెంట వుంటా రని, యెటువంటి కార్యానికయినా చొరవ పుట్టిస్తుందని, అగ్ని హోతుఁడు, గంగాభవాని, మీాదికి వచ్చినప్పటికి ధైర్యముగా యెదుర్కోడానికి శౌర్యం యిస్తుందని, యీా పదార్థంతో

యెంతలెంతవాళ్ళను కట్టివేయడానికి వీలుంటుందని యిందులో యింత గొడవవుందని, యెంతచెప్పినా వినదు. మొత్తము మీఁద నన్ను బాగుచేయాలనే వుద్దేశము. ఉన్న భూమి కాస్త దీసి పేరుతో వుంచానా అప్పులాళ్ళ సంగతి గోవిందా. వాళ్ళకోట్లో మన్నే. వెధవల నప్పుగూడా అడగాలి. తిండికి పదిపుట్ల గింజ లుంచుకుని నలభై పుట్లు. శుభ్రముగా రోజూ జలసాలు చేసుకున్నా యిబ్బంది వుండదు. (అటు నిటుఁజూచి) వస్తూవున్నది. ముందను దీనినిగూడా ముంచాలి. అప్పుడుగాని దీని మజా తెలియదు.

ఇందు — (ప్రవేశించి) ఇదండి పంతులుగారు. గ్లాసులో పోయనా ?

సురా — ఊఁ.

ఇందు — (పోసి యివ్వఁగా)

సురా — ఇవ్వాళయినా నాముచ్చట తీర్చుదూ !

ఇందు — మీకేమండి మహారాజులు. ఈనాడిస్తారు రేపిస్తారు తరువాత యిచ్చేవా రెవరు ?

సురా — ఇస్. అబ్బా ! తలనొప్పి మాటలు. నామాటవినక పోతివా నామీఁదవొట్టు.

ఇందు — (తనలో) ఇప్పుడీతని మాటవినక పోతివా మన వ్యవహారము నెరవేరునట్లు లేదు. కనుక వినుటయే యుక్తముగఁ దోచుచున్నది. నేనును పుచ్చుకుంటాను.

సురా — వట్టిమాటలు, నామీఁదవొట్టేనా?

ఇందు — వొట్టే.

సురా — చేతిలో చేయివేయి.

ఇందు — (అట్లొనర్చును)

సురా — (గ్లాసులోనిది పుచ్చుకొని మరల గ్లాసులో బ్రాందీ పోసి యిచ్చును.)

ఇందు — (పుచ్చుకొనుచు)

సురా—ఇప్పుడు నాజన్మ ధన్యమైనది. నా కులం పావనమైంది, తల దిమ్మ తానంతటనదే వదిలి పోయినట్లున్నది. కూనాయీలు కానే మెదిరిస్తా ననుకున్నానుగాని నన్ను సెహబాస్ అనిపించావు. ఏదీ! ఒకముద్దు పెట్టు.

ఇందు—ఎప్పుడూ అదేమనిమీకు, ముద్దులకేమిగాని ఫలాహార మేమైనా తేవద్దూ.

సురా—లాక్కురా మరి.

ఇందు—(వెళ్లును) మీరీకుర్చీమీదనే వరుండండి. తొందరలో వత్తును.

సురా—అమాండాకొడుకును గూడ కొట్టుకురా. ఎక్కడున్నాడో చూచి.

ఇందు—అలాగే (వెళ్లును)

సురా—దీనిని తెలియని మూర్ఖులంతా దోషమంటూరు?

శ్లో॥ పీత్వాపీత్వా పునఃపీత్వా యావత్పతతి భూతలే।
పునరుద్ధాయ వైపీత్వా పునర్జన్మ న విద్యతే॥

చదువుకొన్న మాండా వాడిని. ఇంతస్తూత్రం తెలుసుకోకుండానే యిందులో దిగాననుకున్నారు కాబోలు. బాగా కడుపునిండా స్పృహ తప్పకుండా పడిపోయేటట్టుగా తాగమన్నారు. తెలివి గల్గిన తరువాత మళ్లీ తాగమన్నారు. అట్టివాడికి పునర్జన్మ లేదన్నారు.

మద్యం మాంసంచ మీనంచ ముద్రా మైథున మేవచ
ఏతేపంచమకారాస్స్యుర్మోక్షదాహియుగే యుగే.

మద్యము, మాంసము, మత్స్యములు, ముద్ర, మైథునము యీ పంచమకారములను ధరించు వారికి తప్పక మోక్షం వస్తుందన్నారు. ఇవి పూర్వులు చెప్పినవి కావా? శ్లోకములు గావా? అర్థము కావడం లేదా? మనస్సునకేది సంతోషమిస్తుందో దానిని ఆచరించడానికి వీళ్ల అభ్యంతరమా? వీళ్ల తాతలడ్డవస్తారా! ఇట్లాగే రోడ్డు

మీద నడుస్తాను. పాడలెత్తి పారిపోవాలి. మూసేట్టుకనబడ్డదాలంటు. భగవంతుణ్ణి తెలవడానికి దీనిలో మార్గంలేదా! (కండ్లు మూసికొని) రాముండు అదుగో! నీలమేఘశ్యాముఁడు. భద్రాద్రిరాముఁడు. కోదండరాముఁడు. తాగినవాండ్లకు దేవుఁడిట్లే కనబడ్తాడు. (తేపి) ఆఁ. ఛర్వాలేదు. ఆనందం. పరమానందం. బ్రహ్మానందం. (కుర్చీమీదనుంచి లేచి అటునిటుఁ దిరుగుచు) దీనికిఁ దోడుగా కైమా, పొరటు, చీకులు, తోగిలిస్తేవుండే మజా స్వర్గానికి బెత్తెడెసంగా వుంటుంది. అద్దంలో నామొగమెట్లావుందో (అని ప్రక్కనున్న అద్దమును చూచుకొనఁబోయి తూలిపడిలేచి మఱలఁ జూచుకొనుచుండఁగా)

రాము—(ప్రవేశించి) ఏముండోయి బావగారు! తందనాలాడ్తున్నారు. రంగఁడు జోరుచేస్తూవున్నాఁడా? ఎందుకు అర్జెంటుగా రమ్మన్నారట?

సురా—ఏమి లేదురా. కాస్త పీత్వాచేస్తావని.

రాము—మీకే చాలదు. నాదాకా రానిస్తారా?

సురా—ఏడ్చావులే. దా. కూర్చో. (రాముని ముక్కుదగ్గర వుంచి) వాసన జోరుగా దంచుతోందా యేం?

రాము—లెక్కలేకుండా?

సురా—ఓరినీముండామొయ్య. ఎంత తొందరలోఁ బసికట్టావురా? పుచ్చుకో. అదిగో. గ్లాసు. సీసా.

రాము—(కావలసినంత వేసికొని) తాగును) బావగారూ! బ్యామ్మర్లుతాగుతారుగందా తప్పుగాదండీ?

సురా—తప్పేమిటి. బాలింతరాళ్ళకు పనికొచ్చి, అనుపత్రిలలో మందులలో కలవడానికి పనికొచ్చి మనకు పనికిరాదూ? సరిగాని అదేదిరా.

రాము—అదెవరు.

రాము—ఇంతేగందా! దురుసు రావడం లేదుగదా! బా
    చప్పనెక్కుతుందండి?

సురా—నాకంత దురుసు లేదురా?

రాము—ఎంత—తాగవారని? వట్టుమని అరబుడ్డి లేదర
    వేళదమ్మున పీల్చేస్తిని;

సురా—ఏదీ సీసా యెత్తు చూదాం. (రాముఁడెత్తగాజా
    తేనా, పొయ్యి గ్లాసులో, (పోయఁగాఁ దాగి) మి
    కాదయచేయలేదేమోయి!

రాము—వస్తోందండి. అక్కా! రావేమే!

ఇందు—(ప్రవేశము పెద్ద పళ్లెములో) పంతులుగారు!

సురా—(తినడం మొదలు పెట్టుచు) ఓ! దానికేం. మన
    తుఁడనై నీ బుగ్గలవంక, నీమూతివంక, నీముక్కువంక,
    నీపాదాలవంక, రాముఁడువంక, నీవంక, నావంక,సీసా
    టితో చూస్తూ, చంక లెగఆవేసుకుంటూ,లొట్టలేసు
    కమ్మగా, పుల్లపుల్లగా, మళ్లీ యీ పళ్లెం మీ
    నిస్తానా ?

రాము—బావగారూ! ఆపని మాత్రం చేయకండి. ప
    తినేస్తే కరువుకాలంలో కొనుక్కోలేము.

సురా—మనోహరీ! నీవు నా ప్రక్కలేనిదే అదియెంత
    ప్పటికి నాకు చప్పఁగానే వుంటుంది నీవుకూడా, నా

ఇందు—వీటికేమి లెండి.

సురా—అంటే?

ఇందు—అంటే మరేమీ లేదు. బాంధినీళ్ళు ముడుసుప
    మహారాజు నడిగినా యిస్తారు గందా. దీనికేమిగా
    కున్న వ్యవహారం-

సురా—ఏ వ్యవహారము?

ఇందు——మఱచిపోయారు. ఇదిగో యిదే యిందులోని మహత్తు. నా నావరిసంగములలోనికి దింపి అసలు వ్యవసాయమును పాడుచేస్తుంది భూమి నాపేర.

సురా——ఓ! యిదా. అన్నమాటకు వెనక్కుతీస్తాననుకున్నావా? నీవు గీసినగీత దాటితే నీయెడమ కాలిచెప్పు నామెడలోకట్టు. సరేనా?

ఇందు——ఈలాంటి మాటలు సాధారణముగా మనలాంటివాళ్లు మీలాంటి సమయాల్లో అంటూవుండేవే లెండి. కొత్తవిగావు.

సురా——ఇప్పుడు నేను తాగి మాట్లాడుచున్నాననేవా! నావి తాగుబోతుమాటలు చేశావుగా! చెప్పు చెప్పు. ఇదుగో; ఈసురానందుఁడు, ఈ నీప్రియుఁడు, ఈ నీ మోహనాకారుఁడు. ఈ నీమనోహరుఁడు, యింకా చెప్పవా? సుందరీ! తూలుగా మాట్లాడుతూవున్నావా? చూచుకో. ఈనీ సేవకుఁడు నీయాజ్ఞలను, నీ మనవులను నీవిన్నపములను, నీ మాటలను, నీ యాటలను, నీపాటలను, యీ బొమ్మలు, మంచాలు, తెరుపులు, కిటికీలు, యీ గోడలు, బావరాముఁడు యిదంతా యెందుకు? యీ సీసా సాక్షిగా, యీ కూరవళ్లెంసాక్షిగా, నాగాయత్రితోడుగా, మీ యమ్మతోడుగా, శిరసావహించి ఆనందపూర్వకముగా, ఆహ్లాదపూర్వకముగా, మనస్ఫూర్తిగా. నీపాదాలసాక్షిగా (అని పాదములు పట్టుకొనఁబోయి క్రిందపడి లేచి) ఊ! కాస్త పట్టుకుంది.

రాము——(నవ్వుచుఁ జప్పట్లుకొట్టి) బావగారు పరమానందభరితులై శివాలాడుచు నాడవాళ్ల కాళ్లమీదఁ బడుచున్నారు. వరేవా! మీరేమి మగవాళ్లండీ?

సురా——నేనురా వెధవా! ఆడస్త్రీల కాళ్లుపట్టుకునే వాణ్నిగాను. నా ప్రేమంపురాసి యని- నాసుగుణాలవాల యని- నావరహాల

ఇందు—మఱచిపోయారు. ఇదిగో యిదే యిందులోని మహత్తు. నా నావస్నేసంగములలోనికి దింపి అసలు వ్యవహారమును పాడుచేస్తుంది భూమి నాపేర.

సురా—ఓ! యిదా. అన్నమాటకు వెనక్కు తీస్తాననుకున్నావా? నీవు గీసినగీత దాటితే నీమెడమ కాలిచెప్పు నామెడలో కట్టు. సరేనా?

ఇందు—ఈలాంటి మాటలు సాధారణముగా మనలాంటివాళ్లు మీలాంటి సమయాల్లో అంటూవుండేవే లెండి. కొత్తవిగావు.

సురా—ఇప్పుడు నేను తాగి మాట్లాడుచున్నాననేనా! నావి తాగుబోతుమాటలు చేశావుగా! చెప్పు చెప్పు. ఇదుగో; ఈసురానందుఁడు, ఈ నీప్రియుఁడు, ఈ నీ మోహానాకారుఁడు. ఈ నీమనోహరుఁడు, యింకా చెప్పనా? సుందరీ! తూలుగా మాట్లాడుతూవున్నానా? చూచుకో. ఈనీ సేవకుఁడునీయాజ్ఞలను, నీ మనవులను నీవిన్నపములను, నీ మాటలను, నీ యాటలను, నీపాటలను, యీ బొమ్మలు, మంచాలు, పరుపులు, కిటికీలు. యీ గోడలు, బావరాముఁడు యిదంతా యెందుకు? యీ సీసా సాక్షిగా, యీ కూరపళ్ళెంసాక్షిగా, నాగాయత్రిసాక్షిగా, మీ యమ్మతోడుగా, శిరసావహించి ఆనందపూర్వకముగా, ఆహ్లాదపూర్వకముగా, మనస్ఫూర్తిగా. నీపాదాలసాక్షిగా (అని పాదములు పట్టుకొనఁబోయి క్రిందపడి లేచి) ఊ! కాస్త పట్టుకుంది.

గాము—(నవ్వుచుఁ జప్పట్లుకొట్టి) బావగారు పరమానందభరితులై శివాలాడుచు నాడవాళ్ల కాళ్ళమీదఁ బడుచున్నారు. వరేవా! మీరేమి మగవాళ్ళండీ?

సురా—నేనురా వెధవా! ఆడస్త్రీల కాళ్ళు పట్టుకునే వాణ్నిగాను. నా ప్రేమంపురాసి యని నాసుగుణాలవాల యని నావరహాల

కుష్ఠుని- నాకనకంపు విగ్రహంబని- వామనోహారిణి యని-నా బహిఃప్రాణమని అనుకొని అట్లాచేశాఁగాని నరమానవజన్మఁ బడసి మగపురుష వీరపరాక్రమ సాహసధైర్య స్థైర్యశౌర్యములఁగల కేసరి సింహామునని పేరు పొందిన నేనేమిటి! అంత అప్రాచ్యపు పనిచేయడమేమిటి. సుందరీ! తరువాత? ఆఁ. జ్ఞప్తివచ్చింది. పొలం నీపేరవుంచితే బాగావుంటుందన్నావు. ఓస్. యింతేగదా ? నీవే నేను! నేనే నీవు. నాయిల్లు నీది, పొలం నీది, నాభార్యనీదా యింకా యింకా అంతా నీవూ నేను.

ఇందు—పంతులు గారి ధోరణి బహుగక్తిలోనికి దిగుతూవుంది.

సురా—నిజమేనా?

రాము—మొత్తం మీద బావగారికి రెండు డ్రాంలు యెక్కువే అయినట్లుగా వుంది.

సురా—నిజమే రా! వాసన బాగా దంచుతోందంటావా యేమిటి?

రాము—కభుర్ల సందడిని కూరంతా వుఫ్ అని వూదేశారే?

సురా—పోరా! నీతో నాకేమిటి. సుందరీ! మంచి తాంబూలం పట్టుకురా? కాస్త స్పీడ్ తగ్గిద్దాం.

ఇందు—తాంబూలం తయారుచేసి యెంత సేపయింది (అని యిచ్చి) ఎప్పుడూ మీ యానందం, మీ షోకు, మీ స్నేహితులు, మీ భాగవతాలు యింతేనా?

సురా—ఉండు. రాముఁడూ! సిల్కు కండువా, కోటు, గడియారం అన్నీ నీవే లాక్కుంటే యిప్పుడు యింటికి వెళ్ళాలంటే.

ఇందు—అదే నేను చెప్పవచ్చేది కూడాను. ఎప్పుడూ యింటికి వెళ్లవలెననే చూపా? ఇక్కడుందా మని లేదా? నా అందచందములు మీకళ్లకు నచ్చలేదా? నాసరసములు మీకు రుచించలేదా? నా వాక్యములు మీచెవులకు కఠోరములుగా వున్నవా?

సురా—నీతోడు. నీనోటివెంట నీవటు లనఁగూడదు. నేవినఁగూడను. నామీఁదవొట్టు. సుందరీ ! నీవెట్లావున్నా సరే. ఈసింగారములన్నీ తీసివేస్తే మాత్రం నీ యందానికి లోటువస్తుందా ? నీవు మూతి ముడుచుకొని కూర్చుంటేమాత్రం సరసానికీ లోపమువస్తుందా ? నీవు బూతులు తిట్టితేమాత్రం నాచెవులకు విపరీతంగా వినఁబడు తవా ? ఎందు కిదంతయును ఆగు ఆగు,

ఇందు—ఇంత వాసనతో—ఈ వేషముతో—ఈ వాగ్ధోరణితో—ఈఉయ్యాలనడకలతో... యీవింత చూపులతో...ఈవికటీతచర్యలతో—యింటికి వెళ్లుదమనే మీయభిప్రాయమా ?

సురా—ఆఁ. అంతేనా ! పందెం వేస్తారా ? ఒక్కడనే పోనా (అని లేచి తూలి క్రిందఁబడి మరల లేచి) బావా ! రామన్న ! నవ్వావు రా ? కాలుతూలింది. కాదు. జారింది.

రాము—నవ్వను లెండి. మీరు పడడం నేను నవ్వడమునా? మనలో మనమే నవ్వుకుంటే యెట్లా ! అదంతా అట్లా పెట్టండి. మీకన్న తక్కువ తాగిన లంజాకొడు కెవఁడు చెప్పండి.

సురా—సుందరీ ! వీడితో నేమిగాని యేదీ వొక ముద్దు పెట్టా మజాగాను.

ఇందు—ఒకటిగాదు నూరుపెట్టెదను.ముందు మనవని గానీయుండి. ఆలస్యం అమృతం విషమన్నారు.

సురా—ఓ ! లెక్కలేకుండా ! తెప్పించు ష్టాంపు. నాకేమి సంశయ మనుకున్నావా ? నన్నుఁగాక నీవు తింటావా ?

ఇందు—మాజాతినిబట్టి లోకమంతా విపరీతముగా మాట్లాడుతారు. గానీయండి. నాసంగతి మీరు యిన్నాళ్ళనుంచి చూస్తువున్నారు. గందా ! ఎవ్వడైన్నా ! ఏవస్తువు చేసుకున్నా ! ఏచిత్రించేసినా ? మీరులేనిదే మీరు రానిదే నేనొక్కదాన ననుభవించావా ?

మీబాగుకోసం చెప్పితినిగాని నావాళ్ళో యేమీ పడనుసునుండీ? మీయిష్టం.

సురా—అబ్బా! అదంతా ఎందుకు! కాగితం తెప్పించమంటినిగా?

ఇందు— తెప్పించితిని. వ్రాయించి యుంచితిని. మీదస్కతు మాత్రం కావలసియున్నది. ఇక్కడనేయున్నది గూడాను. పట్టుకొని వస్తాను.

సురా—పట్టుకురా! పెట్టుతాను.

(ఇందువదన వెళ్ళును)

రాము—బావగారూ! అడుగూబొడుగూ యేమైనాఫుందేమో వెతుక్కురానా?

సురా—ఊఁ! పో.

రాము—(వెళ్లును)

సురా—ఇది యానందమే. స్వర్గలోకసౌఖ్యానందము. దీనిని మించిన యానందములేదు. నేనెక్కడున్నానిప్పుడు. ఎక్కడున్నానో! నా మేడలో-దీనిని నిషేధించామన్నారు. వీరు మాకేమి దొరలా! లార్డ్లా! గవర్నమెంటా? అందతికీనష్టములవుతుందో కాదో అని నిషేధించారు. అర్భకులు వాసనపట్టలేక నిషేధించారు. దీనిపేర ఆస్తివుంచితే నాకు చిప్పాకత్తా యిస్తుందట. వీధలోకి యీడుస్తుందట. ఈడ్చేదయితే యీపాటికేయీడ్చును. వీడి తాతముల్లె అంతా పోయినట్లుగా తాగఁబోకు గుండెలుమాడుతాయి అంటాడు. (కృష్ణునిపటముఁ దీసి) ఓహోహో! ఏమివిగ్రహమండి! బాలగోపాలకృష్ణుఁడు. నవనీతచోరుఁడు. గోపికావస్త్రాపహారి— కోకలన్నీ యెత్తుకపోయి చెట్టుమీఁదఁ గూర్చుంటే ఎట్లావున్నాఁడో నేనుగూడా అట్లాచేస్తే ఆడవాళ్లంతా యేమంటారో? కృష్ణుఁడంటారా! దేవుఁడంటారా! అనరు. దొంగదొంగ అని వీపు వగిలే వఱకు దంచుతారు. తాగినసీళ్లు కక్కేదాకా తంతారు. ఎముకలు

వేరుతారు. చూర్ణంచేస్తారు. కృష్ణా ! నీవున్యాయమేమిరా! నీవంటివాణ్నిగాదూ ? నేను మగవాణ్ణిగాదూ ? నీకు పదహారువేల నూట యెనిమిదిమంది భార్యలేమి ? నేను యిద్దరింగోవుంటేనే యీజనం అంతా కళ్ళల్లో నిప్పులుగొట్టుకోవడమేమి ? నీవు దేవుఁడవా ? నేను దయ్యాన్నా ! నిన్నుగన్నట్లు నాయమ్మనన్నుకనలేదూ? నీవు దేవుఁడవేగాని దొంగలంజకొడుకవు. నీగుణాలన్నిమంచివేకాని ఆరెండు చెడిపోయినాయి. (క్రిందఁబడవేయఁగాఁ జటము బద్దలగును) పగిలిందీ ? వెధవపటము. ఇటువంటివనేకవందలొస్తాయి. డబ్బును మనముసంపాదించామా మన్నిడబ్బుసంపాదించిందా ? వెధవడబ్బు తాగాను.నాసొమ్ము నేనుతాగుతాను. నాతండ్రియిచ్చాడు. చచ్చాడు. మా అమ్మకు నామీఁదకోపము. దాని అండఁజూచుకొని నా పెళ్ళాంకూడా నన్నేమో అనాలని మిరిమిరి చూస్తుంది. అనడమేనా ? నోరుతెరిస్తే పక్కటెముకలు విరగవూ ? నుంచోఅంటే నుంచోవాలి. కూర్చోఅంటే కూర్చోవాలి. అంతే మన సంగతి. వ్యవహారాలెట్లావున్నా అనుకొన్నట్లుగా జరిగితీరవలసిందే గాని యెదురుపచ్చిందేంపంతులు లేడాఖా. ఊఁ. నాసంగతెఱుఁగనివారెవ్వరు.? (సీసాచేతఁబుచ్చుకొని) బ్రాంది. చక్కని బ్రాంది. నిర్మలమైన బ్రాంది. నాప్రాణతుల్యమైన బ్రాందీ. అమ్మా ! నాజన్మలో నేను బ్రతికి వుండఁగా విడవడమేనా ? హుఁ. చస్తే. ఓ ప్రియమైన బ్రాందిసీసాగారూ ! సలాం. నీవప్రభుత్వమాచంద్రార్కముగా నిలుచుఁగాక. అందాకనాసేవ నీకు లభించుఁ గాక పెద్ద ఆచారంపెట్టుకొని బైటున్నదని లక్ష్మీదేవిని అవతలికిఁ గొట్టితే యెంత దశపట్టిందో నిన్ను నిషేధించామనేవారికందఱికీ అంత దశపట్టుఁ గాక. సురానందులవారి శాపము వేదములోనిముక్క. మాదేశంలో వున్నసముద్రాలు, ఏర్లు, చెర్వులు, కాలువలన్నీ కూడా బ్రాందిమయం చేయాలని వుంది. తలుచుకుంటే యెంత

సేపు. అమెరికాదేశంలో కార్నీజిదొరగారు అనలేదూ ! ఎప్పటి
కైనా కోటీశ్వరుణ్ని అయితే పుస్తకభాండాగారాలతో దేశ
మంతా నింపాలని ! ఏమో! అంతవాణ్ని కాంగూడదూ? అప్పుడు
యీమద్యపాననిషేధకులంతా యేమవుతారో ! ఇప్పటి కీదేశం
లో మాపార్టీ ఎక్కువ. కాదనేవారి పార్టీ తక్కువ. అసలు వారు
మావారు. చుట్టుపట్ల యెవ్వరూ లేరుగందా ?. నాజోగందాని
యింట్లో నేను నాఅనుకొంటాను. వద్దని బోధచేసేవాళ్ళ
లెక్చర్లు కొట్టేవాళ్ళు బయల్దేరారా ! మాజట్టుమానవ్వుగింతపెడి
తే నాసామిరంగా అని బుర్రిలు రామకీర్తనలు పాడించరూ ?
(అటునిటుచూచి) అమాగో వస్తోంది. మాఅద్దపుపెంకుటా మా
చిందా తిట్టుతుంది (అని తొందరగా నెత్తుమీదకు వెంకు గుమ్మ
కొని నెత్తుగు వచ్చును) అబ్బా ! గుమ్మటుందే ? నెత్తురు. (చేయి
గొణుక్కొని) పోయింది. పోయింది. ఎంత దెబ్బతగిలినా కనబడ
నీయదు గదా (తేరిపి) పోకువస్తూవున్నట్టుందే. (ఆపుకొనును)
ఆగదు. ఆగేటట్టుగా లేదు. వ్యవ్యవహారము చూస్తే. కుర్చీమీద వడు
కుంటా (అట్లు చేయును.)

ఇందు—(ప్రవేశించి) పంతులుగారూ ! పంతులుగారూ ! నిద్రేనా ?
దొంగనిద్ర!

సురా—కనుక్కున్నావే టక్కరిముండా !

ఇందు—కనుక్కున్నాగాని యుండి ఈయల్ల రేకు లంటి ! బాగానే
వుంది.

సురా—సురానందులవారి కద్దుమాట రానీయకూడదు. వేమన్నగా
రంతటివారు. చిత్తుగా పూర్తిగా కడుపునిండా తాగవచ్చునన్నారు.
అప్పుడుగాని ఆనందం కుదరదన్నారు. అప్పుడుగాని దేవుడు
కనుపించడన్నాడు. (చేతులుచూచి) ఎవరువీరు ! ఇంద్రువదనేనా?
నాహృదోహారి యేనా ? నాభామాశిరోరత్నమేనా ? నాబంగారు

బొమ్మయేనా? నాచిలుకల కొలికియేనా? దొంగముండా! చెల్లిం-
చుకో నీముద్దు! చెల్లించు నాముద్దు.

ఇందు—ముద్దెంత సేపులెండి! కాగితము తెచ్చి యుంచితిని.

సురా—తే!

ఇందు—(యిచ్చును)

సురా—(సంతకంపెట్టును) తీసుకో. వెధవది యింతమాత్రం దానికి పెద్ద బ్రహ్మాండమా? నాలుకొకటే సుమా! పుట్టిందెక్కడనో తెలుసునా?

ఇందు—మీకు నిద్ర వచ్చుచున్నట్లున్నదే.

సురా—అవును వక్కేది.

ఇందు—వక్కలుఁ తక్కువగునా! మెల్లఁగా గదిలోనికి వెళ్ళి పరుండండి. నేనూ యిప్పుడే వత్తును.

సురా—తొందరగా రా! పందిరి పంచముమీద పరుండెదను. నీవు వచ్చువఱకు నిద్రపోను. (అని నెమ్మదిగా వెళ్ళును)

ఇందు—అమ్మయ్యా! కావలసిన పని పూర్తి అయినది. ఇంక నీకేనై శ్చరుఁడెట్లు పోయిన నాకేమి? ఈశుఁడెంత? ఎన్నవవాఁడు.?

సీ. పిసినిగొట్టయిన యా ♦ వీరయ్య శెట్టి యా
స్తినిగుంజి జోలె నం ♦ దించినాను
డాబులూరక పంగి ♦ డబ్బియ్యనెప్పు! నా
గురునాథుఁ జప్పగా ♦ గొరిగినాను!
భోగంబులొలికించి ♦ జోగినిగాఁ జేసి!
పార్థసారథినిట్టె ♦ పంపినాను,
వాల్యావులోన లో ♦ భత్వంబుమాటిపించి
శేషయ్యానుక భిక్షుఁ ♦ జేసినాను

గీ. వాడుపిరసనేల నె ♦ వ్వారు వాదు
చేతిలోఁ దాటిపోయిరి ♦ నాతరంబు

గానిదొకటున్నదే యుందుఁ ♦ గాఁదె మూఁడు
వర్ణమంతయు సనుగార ♦ వమునఁ జూఁచు.

వెలయాలి తెలివి తేటలలోని ముఖ్యములగు ఘట్టములందుఁ.- జక్కఁగా దరిబీదుఁడైన నేనీమాత్రపు స్వల్పపువనికి జంకుదునా ? త్ర తరంబులదాఁక సుఖముగాఁ గాలిపైఁ గాలువేసికొని యనుభవించఁదగిన యాస్తిని సంపాదించితిఁగదా? కాని తమ్ముఁడు త్రాగుఁబోతు. తల్లి నల్లమందుది. ఇదిగాక నన్నుఁగూడ నీముండాకొడుకు మూతిముంచినాఁడు సంపాదించుటకేమి. వేలు, లక్షలు, కోట్లు, గడించుటలో మావాండ్లు ప్రజ్ఞావంతులే. కాని యేమి ప్రయోజనము మాముండలు !

గీ. చల్లఁగా నెవరికేని నా ♦ మక్కు పడి ధ
నంబు సర్వంబు వాడి మొ ♦ గంబునందుఁ
బెట్టియవ్వల జోలెతో ♦ బిచ్చమునకు
వెడలుదురు సిగ్గుబిడియముల్ ♦ విడిచిపెట్టి,

ఇఁక ముసలిముండలసంగతిఁ జూతమా !

గీ. కల్లుత్రాగుటకసికొంత ♦ నల్లమందు
కనుచుఁగొంతఁ బుగాకున ♦ కనుచుఁగొంత
ననుదినంబును వ్యయముఁ జే ♦ యుంగ మొదలు
పెట్టి సర్వంబునకుఁ జేటఁ ♦ గొట్టుచుండ్రి

ఒకవేళ వీరులోభులై కొద్దియో గొప్పయో దాచుకొన్నను మగముండాకొడుకు లూరకుందురా?

గీ. త్రాగుబోతులరై సమ ♦ స్తమును గొల్లఁ
గొట్టి కర్రిల జేఁగొని ♦ కొట్టితిట్టి
బయట రౌడీలతోఁ జేరి ♦ వాదులాడి
చేరుచుందురు రచ్చల ♦ సిగ్గువిడిచి.

గీ. జూదములనాడి మితిలేని ♦ శోకులందు
బుద్ధిఁ జొరనిచ్చి రోడ్లపైఁ ♦ బొరలి పొరలి

పౌరుషజ్ఞాన కీర్తుల ♦ వదలిపెట్టి
తిరుగుచుందురు దేశ ది ♦ మ్మరులరీతి.

రాము——(ప్రవేశించి) అక్కా! బావగారు పక్కనిండా కక్కారే!

ఇందు——వాడి దుంపతెగ. అనుకొన్నంతా చేశాడు. రాముడూ! ఆపరుపు కింద పడేసి కాస్తమన్ను పోయలేకపోయావా?

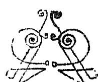
రాము——నీతో చెబుదామనివచ్చా! వెళ్ళుచున్నాను లే. నీవుగూడా రా?

ఇందు——వస్తూవున్నా పద.

రాము——ఓరిబ్రహ్మదేవుడా! మాగతియింతేనా?

సీ. మూటలు మోయింప ♦ చీటుల నందింప
వృత్తిమీకంచుఁగ ♦ ల్పించినావు
సీసలఁదెచ్చి యీ ♦ చెనటులఁ దృప్తిఁజెం
దించుటే గతిగఁ జే ♦ యించినావు
నీచంబయిన యట్టి ♦ యాచనా వృత్తియే
దిక్కు మీకంచు వి ♦ ధించినావు
పగలు రేలును యిట్టి ♦ భ్రష్టులఁ బిలుచుటే
మీవిధియంచు ని ♦ ర్మించినావు.
గీ. త్రాగి కక్కినవారల ♦ దండమొఱగి
సేవఁజేయుటయే గతిఁ ♦ జేసినావు
చదువు సంధ్యల బుగ్గిపా ♦ లొలిపినావు
పాడయేం నీకు యీబుద్ధి ♦ బ్రహ్మదేవ.

(అని నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

సురానంద

చతుర్థాంకము.

మాధ — (ప్రవేశించి స్వగతము) కట్టా! ఎట్టిదేశమున కెట్టిగతి పట్టినది?

శా. కర్మక్షేత్రము భారతోర్వియని బ్ర ♦ ఖ్యాతిఁ గనన్ జాలి స
ద్ధర్మంబుల్ మితిమీఱి సంపదల వే ♦ ద ప్రాభవం బందఁగా
మ[illegible] జేకొందఱు సదా ♦ మద్యంబునుం ద్రావి దు
ష్కర్మారంభములాటఁ బాపుగలిగెం ♦ గా నీకు దారిద్ర్యమా!
ఔరా! ఈపాట్లు భరతఖండమునకు రాఁదగినవేనా?

సీ. సకలవేద పురాణ ♦ శాస్త్రంబులుద్భవిం
చిన భూమి కా యిట్టి ♦ చెట్ట బుట్టె
సిరిసంపదల విల ♦ సిల్లుచు బ్రముఁ జెందు
భరతోర్వికా! యీ వి ♦ పత్తు కలిగె
వీరకర్మప్రతా ♦ ర్వీపేరఁ బరగిన
రణభూమి కేన? మా ♦ రకము బుట్టె
ధర్మంబు నాల్గు పా ♦ దములపై నడచెడు!
కర్మభూమి కె? యిట్టి ♦ కర్మమొ[illegible]వె?
కారణము దేలకో యిట్టి ♦ కష్ట దశకుఁ
జిక్కి భారతజనయిత్రి ♦ స్రుక్కియుంట
కక్కటా! మద్యపాన దు ♦ ర్వ్యసనమందు
సుతులు మ్రగ్గుట కాటోలు ♦ చూడఁగతము,

సురాపానంబు సప్తవ్యసనంబులలో నొకటి యనియు, హైందవమతాచార విరుద్ధంబనియు, శ్రుతిస్మృతులును. బురాణేతిహాసంబులు ఘోషించుచున్నవే? ఇట్టిదురాచారంబుల విసర్జించి స్వధర్మానుష్ఠానపరులయి దేశాభ్యుదయమునకుఁ బాటుపడుఁడని దేశబాంధవు లుద్ఘోషించుచున్నారే? ఒక్కరును వారి సూచనములను, వారి విజ్ఞాపనలను చెవులఁ జేర్చువారు లేరే? వినకున్నవినకుందురుగాక. పైఁగా

గీ. తాళ్ళపై రుచ్చి, దుడ్డుక ♦ ర్రలను దాల్చి
కొట్టఁగా దొమ్మిగావచ్చి ♦ తిట్టి పురము
వదలి వెళ్ళెడిదాక దు ♦ ర్భర దురంత
కార్యము లొనర్చుచున్నారు ♦ కలుషమతులు.

ఈనవనాగరీకతాభ్యాసమునకు లొంగిన కొందఱు యువకులీ దురభ్యాసమునకు లొంగి

శా. నిద్రాహారములన్ త్యజించి ధనమం ♦ తేపాత్రతుల్యంబుగా
భద్రంబొప్పఁగదాచి పెద్దలిడు న ♦ ర్ఘ్యస్వంబుక్షీణించఁగన్
క్షుద్రప్రక్రియ మద్యపానమునకున్ ♦ భోగంబులంచున్ గృహ
చ్ఛిద్రంబైనను లెక్కఁజేయక యె వె ♦ చ్చింపంగఁజొచ్చెన్ గటా!

ఆహా! ఈ సురాపానీయము దేశమునంగల పత్రిత పట్టణంబునను బల్లెలందును విరివిగా నల్లుకొని భారతీయులగౌరవకీర్తుల నాశనమొనర్చుటయే గాక మితిలేని ద్రవ్యంబును గుంజుకొనుచున్నయది గదా! దారాసుతాదుల వస్త్రవాహానంబుల సంగ్రహించుకొని యర్పించుకొను వారు కొందఱు. పవలంతయుఁగూలినాలిఁ జేసి దారాసుతాదులఁ బస్తుంచి వ్యయపెట్టువారుకొందఱు, పూర్వార్జితముల నాశనమొనర్చి కొంపలార్పుకొనువారు గొందఱు. అక్కటా! రాను రాను దేశమెంత యధోగతిలోనికి వచ్చినది, ఈమత్తువస్తువులు.

గీ॥ కోట్లకొలఁదిగ ద్రవ్యంబు ♦ గుంజుకొనుచు
గర్భదారిద్ర్య మనెడు సా ♦ గరమునందు
ముంచుటను దేశమాత కృ ♦ శించి సుతుల
పల్లవనముల కెంతయో ♦ వగచుచుండె.

ఈనిర్భాగ్యులు కుత్తుకనిండఁ ద్రాగి వీథులవెంటఁబోవుచుఁ జేయు వికారపు చేష్టలఁ దిలకించుచున్నప్పుడెల్ల నాహృదయము కటకట పడక మానదు గదా!

గీ॥ ఒడలిపైబట్ట క్రిందనే ♦ పడెనో భుజము
పైన నేగలదో! సుంత ♦ యేని తెలియఁ
జాలనంత దుస్థితినుండి ♦ గోలఁ జేసి
కొనుచుఁ ద్రోవల కడ్డుగాఁ ♦ జనుచు నుంద్రు॥

గీ॥ నీతిజాతి విసర్జించి ♦ బూతులాట
మొదలు పెట్టుచుఁ గనఁ బడ్డ ♦ సుదతి నెల్ల
పిచ్చిపచ్చనలనుఁ జేసి ♦ విచ్చలవిడి
పరుషముల నాడుచుందురు ♦ చరితులగుచు॥

గీ॥ రోడ్లపై దొర్లువారి స ♦ ర్దుటకువచ్చి
బొడ్డులందునఁ గల్లు డ ♦ బ్బులను నూడఁ
దీయువారు పరామర్శఁ ♦ జేయువారు
కొందఱగుపించుచున్నా ♦ ర లెందుఁగన్న॥

ఇట్టి దౌర్భాగ్యులఁగన్న మాయమ్మ శాశ్వతవిచారసాగరంబు
న మునింగియున్నదన్న నాశ్చర్యమేముండును. ఈమద్య మెంతప్రభావ
ముచే మాదేశంబునఁ దాండవమాడుచున్నది?

గీ॥ మద్యమా! నీవులేని దే ♦ యుద్యమంబు
సాగఁ గాఁబోదు నీ దెంత ♦ సాహసంబా?

పదము పెట్టిన నక్షత్ర ♦ ఫలముగాదె
వెలుగుచున్నావు దశదిశా ♦ వలయమందు.

గీ. ఎన్నికోట్లుగడించుచు ♦ నున్నఁగాని
తనివితీఱదు నీకు మ ♦ ద్యంబ! నీది
కడుపొ? లేకను జూడంగ ♦ ఖంసవల్లి
మడుగొ? యేదియుఁదోఁచద ♦ య్యొడిసివాఱు,

దుర్మార్గచరిత్రుండగు గిరిమూర్తిగాడి సహవాసంబునుమఱిగి సురానందుఁడు పూర్తిగాఁ జెడియెను. ఆబాల్యమిత్రుఁడను, రక్తబంధుఁడనన్న మాటయే మఱచెను. నన్ను మఱచిన నేమంతయుపద్రవము కాని!

గీ. తండ్రియార్జించియిచ్చిన ♦ కొండ్రిలెల్ల
వ్రాసియిచ్చె బోగముదాని ♦ వలనుదవిలి
స్నేహితులతోడఁజేరి వ ♦ చ్చించెరొక్క-
మంతయును ద్రాగుటకును పే ♦ కాటలకును.

జానకమ్మ దీనాలాపములువిన్న నెవ్వనికంట నీరురాకుండును- ఆమహాపతివ్రతాశిరోమణినిఁ దిలకించిన నెవ్వానిగుండెలదరకుండును.

సీ. పెండ్లికాలమునందుఁ ♦ బెట్టిన నగలెల్ల
నూడగొట్టుకుపోయి ♦ యూడ్చిపెట్టె
పుట్టింటివారలు ♦ పెట్టిన నానుపో
చయు నెత్తుకొనిపోయి ♦ సానికిచ్చె
నల్లపూసలయందు ♦ నడిగల కాసును
పట్టుకుపోయితా ♦ కట్టుఁబెట్టె
పెట్టెలోనున్నట్టి ♦ పట్టుచీరల నమ్మి
పేకాటలో నోడి ♦ పెట్టివచ్చె

గీ. నెన్ని చెప్పిన వినఁడు దా ♦ నెంత జేయుఁ
దలఁచెనోయంత జేసి వృ ♦ థాగఁజెడియె

సర్వవిధములఁ జెటినట్టె ♦ జానకమ్మఁ
గన్న గుండె లవిసిపోవుఁ ♦ గాదె యకట.

(అటు నిటుఁ జూచుచు) అడుగో సురానందుఁడిటే వచ్చుచున్నాఁడు. ఈ దినమునఁ బూర్తిగా మందలించెదఁగాక——.

సురా——(ప్రవేశించి) నన్నుఁజూస్తే అందఱికీ ఆగడమే. వాఆస్తి నేను పాడుచేసుకున్నా వీళ్ళకే. పెళ్ళాం నగలమ్ముకున్నా వీళ్లకే, భోగందానికి మాన్యాలు వ్రాసియిచ్చినా వీళ్లకే. వీళ్ళ సొమ్మేమైనా పోయిందా? అయిపోయింది. బ్రాంది తాగే రోజులు. రెఫ్రిష్మెంటురూమూ పోకులు. పూర్తయినాయి. సారానీళ్లలోకివచ్చింది. వ్యవహారం. రోజుకు రూపాయి దొరకడం కూడా కష్టములోఁబడ్డది. ఎంగో నమ్మకంగా అంతా నీదే నీవేనేను నేనే నీవని చెప్పింది. దాన్నన్న పాప మేమంది. తింటే తిన్నది. వెధవ మాన్యాలు. గీత బాగుండాలిగాని యెంతలో సంపాదించాలి. ప్రేరెక్కడకుఁ బోయింది. నాలుక పీక్కొని యెంతచచ్చినా నేను యిచ్చిన ఆస్తే నంటారా! ఇవ్వాళఁ బయటకు గొట్టిందేమో! రేపు యమధర్మరాజుగారి ముందు అనుభవించాలేమో ఏమొందొ! ఇస్తి వాయనం. పుచ్చుకుంటి వాయనం. వాళ్లు బాగుపడ్డప్పుడు చూదాము. నాలుగురూపాయలు తెస్తే కొంత్త దయదలచేలాగుంది. రేపునోములుఁట. ఎక్కడనుండి తేను? కన్నుఁబొడుచుకున్నా చిల్లిగవ్వ కనఁబడదు. అప్పిచ్చేవాళ్ళు లేరు. ఎవరిస్తారు. ఎరిగివున్నంతవఱకు కీయరు. పై తాకట్టుపెట్టి పోటోపిదంచుతామంటే తూర్పుబండి తయారుగా వుంటుంది. అన్నట్లు మఱచిపోయాను. అంతా పోఁగా మంగళసూత్రం మిగిలి యున్నది. అది తెంపానా? బ్రతికివుండగానే తెంపవా? ఆమాత్రం తేలేని వెధవకు ముండేమిటంటూరు గంబా——చెడి అమ్మినా పదిరూపాయలు వస్తవి. వెధవసారా పావలా దానితో మూతి ముంచితే యేమి మజావుం

టుంది? నాలుగుపోయినా ఆరుంటాయి. ఆనందంగా నాలుగు రోజులు వెళ్ళుతుంది. మాధవుఁడు కొంపతీస్తున్నాఁడు. కనఁబడ్డప్పుడల్లా పిలుస్తాఁడుగాని ఎట్లాగో తప్పుకుంటున్నా! మాట్లాడాలంటాఁడు. ఏమి వ్యవహారాలున్నాయి. చకారగుళ్లకులంకించుకుందామనేగా వాడి యేడుపు. ఈ దారినిఁబడి యిట్లాపోతే పత్తా చిక్కఁడు.

మాధ—సురానందా. సురానందా.

సురా—ఎవరాఱ్ఱవాఁడు. అవశకునపుపక్షి. పనిమీద పోతూవుంటే పిలుస్తాఁడు. బుద్ధి లేదు.

మాధ—నేను గాని క్షణము నిలుపుము.

సురా—నిలువరు.

మాధ—ఒక్కటేమాట. రెండు నిమిషములకన్న ఎక్కువ పట్టదు.

సురా—ఎందుకో చెప్పు.

మాధ—నే నెవరో గుర్తించితివా?

సురా—మాధవుఁడవు. పెత్తండ్రి కుమారుఁడవు. రుక్మిణమ్మకు సుబ్రహ్మణ్యా సోమయాజుల్లకు కొమరువు. నాకన్నవు. నా పెళ్ళానికి బావవు. యిదేనామాట.

మాధ—తొందరలేదు. కొంచెము నిదానముగా మాట్లాడుము.

సురా—ఏడవవోయి. ఏడ్పేమిటో.

మాధ—నీభార్యకు బావగారినైన యిందుపదనకో.

సురా—అంతా దాన్ని చూచి యేడ్చేవారే. దానిపేరెత్తేవారే.

మాధ—దానినిఁ జూచి యేడ్పుట యెట్లున్నను నిన్నీవిధమునఁ జూచుటకు మాత్రము విచారించుచుంటిని. ఏమందువా?

ఉ. జంకవు చూచువారల క ♦ సహ్యముదోఁపఁగ నుంటివంచు లోఁ
గొంకవు రాత్రియున్ బవలుఁ ♦ గూడను దాగుచు నుంటివంచునీ
వంకరచేష్టలన్ గని చి ♦ వాట్లను బెట్టెడువారి చూడవీ
వింకను బుద్ధిరాకఁ జరి ♦ యించుటఁజూచిన నేడ్పురాదొకో.

సురా—ఎవరిసొమ్ము? నానాయన సొమ్ము. నాకు యిచ్చెను. ఖర్చు పెట్టితిని. నాసొమ్ము పోయినందుల కడుగుటకు మీకేమిహక్కున్నది?

మాధ—రూకలేమియు లేకున్నను.

గీ. రక్తబంధువు తనదు న ♦ ర్వసముదురిత
కార్యముల పాలుచేయుటఁ ♦ గనిన యొదవు
చింతచే యూరకోనలేక ♦ నింతబోధఁ
జేసి తామందుచుందురు ♦ చిత్తశాంతి.

సురా—చేశావు వినలేదు. నీకు చిత్తశాంతేగా కావల్సింది. పో.

మాధ—నాయనా! తృణీకరింపకు నా మాట వినుము.

గీ. త్రాగుడందు మఱగినవారు ♦ జోగులగుచు
సర్వవిధములచేత భ్రి ♦ ష్టతనుఁ గాంచి
యెందుసనుఁగాక చెడిన వా ♦ రెందరిలను
నల్లలాడుచునున్నారొ ♦ అరయుమయ్య.

సురా—దానిలో మహాత్తుఁ దెలిసికోకుండా వెధవ కబుర్లు చెప్తావేమిటిరా?

మాధ—తమ్ముఁడా! నీకుఁ దెలిసినంతగా నాకుఁ దెలియకున్నను లోకానుభవమును బట్టి, జరుగుచున్న విచిత్రములను బట్టి, చూచుచున్న విపరీతములను బట్టి నా తెలిసినంత వక్కాణించినదిది.

సీ. లక్షలహారియించి ♦ భిక్షుకునిఁ జేయు
చార్పుడుగత్తె యీ ♦ త్రాగుబుద్ధి
బలమెంతయున్న దు ♦ ర్బలుని గావించుచుఁ
దనువు దగ్ధముఁ జేయుఁ ♦ ద్రాగుబుద్ధి
మీసమున్నను గాని ♦ రోసంబు హరియించి
తలవంపుఁ దెచ్చునీ ♦ త్రాగుబుద్ధి

కులగౌరవముఁ గాల్చి ♦ నలువురిలోన నిం
దలపాలు గావించు ♦ త్రాగుబుద్ధి
గీ. పూర్వులయశంబు బూదిలోఁ ♦ బూడ్చిపెట్టి
తెలివి తేటల దిగఁద్రావి ♦ దివ్యములగు
రూపములనూడ్చి నిత్యంబుఁ ♦ బాపకార్య
ములకు దారిచ్చు నీత్రాగు ♦ బుద్ధి నిజము.

మఱియు:—

గీ. తగనివ్యయముల మనుజులఁ ♦ దార్చి పెద్ద
చివ్వలం బెట్టి రచ్చలఁ ♦ జేర్చి రాజ
దండనల పాలుచేయు నీ ♦ త్రాగుబుద్ధి
తగదు తగదయ్య మనకిట్టి ♦ త్రాగుబుద్ధి.

నీవు విసుగుకొనియెదవని యింతతో విరమించుచుంటినిగాని లేకున్న నీత్రాగుడువలనగలుగు నరిష్టములనుగూర్చి చెప్పవలయునన్న దినములుచాల వన్ననతిశయోక్తిగాదుసుమా.

సురా—నీవెన్నాళ్లు వాగినా నాబుఱ్ఱకెక్కదు. నామనసున కేదితోచిన నదిజరుగవలసిందే.

మాధ—నీమనస్సునకుఁదోచినదే యార్యమతసాంప్రదాయమని విశ్వసింతువా ? హితంబుల నాలింపవలదా ? భావిగతిఁ జూచుకొనవలదా ? ప్రపంచమునకు వెఱువవలదా? భార్యయవస్థఁజూడవలదా? ఈదుర్వ్యసనమునఁజిక్కి చెడిపోయిన వారిచరిత్రలవిని యైన బుద్ధిఁ దెచ్చుకొనవలదా ? అయ్యో ! వడసారము నుప్పదేండ్లు లేవే ! ఇంక నెంతయో కాలము జీవింపవలసినవాఁడవే. ఇంతియగాక

గీ. అగ్రవర్ణంబునందు వే ♦ దాధ్యయనప
రునకు జన్మించితంచు నీ ♦ మనమునందు

భీతివహింపవలదె యీ ♦ రీతినీతిఁ
దక్క చరియింపఁగానౌనె? ♦ తమ్ముఁడుక్రి,
నీతండ్రి నీకొఱకెంతకష్టపడియెనో యోజింపవలదా?
గీ. సరిగఁదినలేదు మంచివ ♦ స్త్రమునుగట్టి
యెఱుఁగ డావిధిగడియించి ♦ యింతధనము
భూమి, యిచ్చినఫలితమే? ♦ బుద్ధిమాలి
సర్వస్వంబును నగ్గిపా ♦ ల్సలుపుకొనుట.

సురా—అవును, నాతండ్రి యిచ్చినాడు. చెప్పే మీలాంటివాళ్ళంతా. ఆయనకు తద్దినం పెడుతున్నారా? మీకుఁగూడా పెట్టలేదని యేడ్పుగామాల్ను.

మాధ—నాహితేషు నీకు వికటముగాఁ దోఁచినను, నీవు తలయుఁ దోకయు లేని ప్రత్యుత్తరంబుల నొసంగుచున్నను, బంధుగుఁడ నగుటచేత, నీహీనస్థితిని జూచి జాలిఁబొందుచున్నవాఁడ నగుటచేత చెప్పకఁ దప్పదు. నీకు విసుగు జనించునని మానుటకు వలను పడదు. మఱియొక విశేషము.

గీ. పెట్టుపోతల సంగతు ♦ లెట్టులున్న
గౌరవా గౌరవముల భా♦గమునుబంచు
కొనుటలో మేము నీబందు ♦ గుల మటంచు
లోకమును మాయనెందైన ♦ మూలుడున్నె.

కాన,

గీ. చెడినదేమి చెడితివి యింకఁ ♦ జెడకుమయ్య
తాగుడు తనంబిఁకనుమానఁ ♦ దలఁచుమయ్య
బంధుగులయందు గౌరవం ♦ బందుమయ్య
కులము, కీర్తిని నీతిని ♦ నిలుపుమయ్య.

సురా—ఏదీ! అవమను. ఏగాడిదె నేను చెడ్డానంటాడో? మక్కెలు

విరగదంతాను. ఎక్కడో చాటున గడ్డితిన్నారని యంటే ఎట్లా? కాదయ్యా ! చెడ్డానుకో కాస్సేపు. చెడ్డచేనుకు మూడు మం చెలా ? పోయిన ఆస్తి రాదుగదా ? పోయినగౌరవం రాదుగదా ? నాకు లేదు పెట్టుమని నేనుగాని నాపెళ్ళాంగాని నిన్ను యాచించలే దుగదా ? ఇందాక నమ్మకంగావుందిగదా భోగంది. గుప్పెడు మె తుకులు నాముొగాన పారెయ్యుదూ ! నన్ను గూర్చి నీవేమోఆయా సపడ్డనక్కరలేదు. ప్రొద్దెక్కింది దయచేయండి.

మాధ—అఖండ యశంబార్జించిన వంగడమునకెట్టి కళంకమూపాదిం చుచుంటివిరా !

గీ సోమయాజులుకొడు కతి ♦ శుంఠయగుచుఁ
దాంగి తిరుగుచున్నాఁడు ♦ భోగమింట
నన్నముం దినుచున్నాఁడ♦ టన్నమాకుఁ
గలుగు తలవంపులింతని ♦ పలుకఁ గలను ?

వర్ణభ్రష్టుఁడవై తిరిగినను పోనీ ఁయనుకొందము. ఇంతయాస్తిని నమ్మకముగా వ్రాయించుకొన్న యా భోగముది యైన విశ్వాసవంతు రాలా ! ఎంతవెఱ్ఱివాఁడవోయి !

గీ. సర్వమంగళ మొనరించి ♦ సాని నీకుఁ
బోషణ మొనర్చునన్న న ♦ మ్మటకు శక్య
మగునె ? వినికని యెఱుఁగుదే ♦ యవనియందు
నట్టివారాకులాన ను ♦ న్నట్టివార్త.

గీ. సొమ్ము గొరిగెడిదాక మీ ♦ సొత్తటంచుఁ
బ్రాణములుమీవె యంచును ♦ బలికి పిదప
శునకమునకన్న హీనంపు ♦ చూపుఁజూచి
వెడలినడిపింతుగాదె రో ♦ వెలఁదులకట!

సురా—ఇదుగో ! అన్నా ! నీమాటలువినలేదని నీకాగ్రహమువలదు. నాకర్మమెట్లున్న నట్లుజరుగును పోనిమ్ము.

మాధ—సురానందా! నీకుఁగోపమువచ్చిన నేఁజెప్పఁజాలనుగాని పావ
మని మఱదలు జానకమ్మ నీకొఱకెంత విలపించుచున్నదో నీకుఁదెలి
యునా ?

సురా—నా భార్యసంగతి వాకుఁగాక నీకెక్కువగాఁదెలియునా ?

మాధ—నాకెక్కువఁగాదెలియునిమాట వాస్తవమే గాని భార్యల
నుసురుపెట్టుట మహాపాతకము. అట్టి యుసురుయొక్క ఫలిత
మును మనమనుభవింపకఁ దప్పదు. ఉదయంబున లేచి యామెము
ఖారవిందమును దిలకించినఁ బాపంబులన్ని యుఁబటాపంచలగునే ?
ఆమెనోట మాటవెలువడిన నమృతంబొలుకుచుండునే ? సురాప
సంపదయే. సుగుణాఢ్యురాలే. అట్టి సాధ్వీలలామను సర్వవిధముల
రొష్టుబెట్టుట మనకు ధర్మముగాదు. నామాటవినుము. చూడు.
ఈవిచిత్రకాలమున నట్టికాంతలబ్బుటయే యరిది. అబ్బిన వారిని
చక్కగా నేలుకొనక కష్టపరంపరల పాలుజేయుటవలనఁ దరతరం
బులదాక నా పాపంబు గట్టిగుడుపునుమూ:—

సురా—ఇంతయుపన్యాసాలెందుకయ్యా ? నీకు వాగవలెనన్న చాలా
చోటులున్నాయి. చాలామీటింగులున్నాయి. అక్కడకు వెళ్ళి
లెక్చెర్లియ్యి. వినను. నాయిష్టము మొఱ్ఱో అంటూంటే నీ కేమిం
డితనమెందుకంటా !

మాధ—రక్తస్పర్శగలవాఁడ వింతవింటివిగదా ! ఇఁక వారువిందురు!
ఈపాపకార్యప్రవాహ మిప్పుడాగునదికాదు. దీనికడ్డుకట్టయు లేదు!

గీ. ఎప్పుడో సముద్రుఁడుపొంగి ♦ యింతపావ
మడచకుండంగమానఁడు ♦ హరిహరాదు
లెప్పుడోబనిఁబూని హ ♦ రింపకుండ
నుండ రిభారతీయుల ♦ దుండగములు.

సురా—పోనియ్యవయ్యా ! అవ్వాడు మీరంతా మిగులుతారు. మేము పోతాము. ఆపై రాజ్యమంతా మీరేలుకోండి నేనుపోతాను.

(నిష్క్రమించును)

మాధ—వీని జాతకపరిభావ మిట్లుండ నెవరేమి చేయఁగలరు?

శా. మాయాజాలమునందుఁ జిక్కువడి దు ♦ ర్మార్గక్రియాలోలుఁడై
ఆయిల్లాలి మొగంబుఁజూడఁడు సతం ♦ బల్లాడుచున్నన్ దనే
సాయంబున్ బోసరింపఁ బూనఁడిటులన్ ♦ సంసార విచ్ఛిన్నమున్.
జేయన్ జాలిన వీని నేమనుదు ఛీ! ♦ ఛీ యింత దుర్మార్గమే.

ఏనుఁగు సింహాదు లున్నగు వన్యమృగంబులు సయితము కడుపార నీరంబులఁగ్రోలి జవసత్వంబులఁ బొందుచుండ మృగజాల మందులేని యీదురాచారము మానవులపాలిట నెట్లు దాపురమైనదో ? హైందవసాదర్శ్యవిరుద్ధకార్యాచరణమున మగ్నులమై యుండుట భారత మాతృవిలాపమునకుఁ గారణభూతులమగుటయే గదా! యన్న విచారమొక్కరికేనియు లేకున్నదే ! వేదంబు లుద్భవించిన తావు. మహాఋషులజన్మలకు స్థానము, శ్రీరామ కృష్ణులు పుట్టినచోటు. హరిశ్చంద్రాది చక్రవర్తులు పాలించిన నేల. రాజసూయాది మహాధ్వరంబులచే వెలుఁగొందిన భూమి. అభిమన్యాది వీరపుంగవులు తమ రక్తమును నిజదేశరక్షణార్థ మర్పించిన ప్రదేశము. అష్టాదశపురాణము లవతరించిన ధర ! ఇందుగల కర్మాధికార మెందును లేదే? అట్టి ఆర్యావర్త మిట్టియగస్త్యభ్రాతలతో, యిట్టి తుచ్ఛులతో, యిట్టి నిర్భాగ్యపు పెద్దమ్మలతో నిండి భూదేవికి భారమును గలుగఁజేయుచున్నారే! మొగంబులకు గుడ్డలడ్డముగాఁ బెట్టుకొని జందెంబుల దాచి తక్కుచుఁ దారుచు నటుల సంకుగొంకులఁబడి సారాదుకాణములకు బరువులెత్తుచున్నారే? ఇంత దొంగతనమేల ? సిగ్గు బిడియములు విసర్జించి యా గుర్వాసనలమధ్య, మా యుడును పొక్కల కాల్పుల

మధ్య, యాయపవిత్రస్థలముమధ్యఁజేరి త్రాగి తందనాలాడుచుఁ గులగోత్రముల మఱచి యటుల వివిధకులజుల భుజములపైఁ జేతులువైచుకొని భాగవతము లాడుచున్నారే ! ఆగుర్రక్కడు నీళ్లు గొంతుకలోఁ బడిన పిమ్మట దొంగతనముగా దుకాణములలోఁ జొరఁబడుట లేనైనది. ఆహాహా ! ఏమి వీరి మూఢ్యత ? ఎందఱు కక్కుచుందురో? ఎందఱుమియుచుందురో- ఎందఱాతలంబునఁ బరమాసహ్యాకరములగు వ..లఁ జేయుచుందురో? తలంచుకొన్న యీ పెద్దమ్మల కొడళ్ళు జలదరించవుకాఁబోలు-ఖండఖండాంతరములనుండి వచ్చి మనలనుఁ జూచి, మనదేశమునుగాంచి, మనచర్యలాలించి-మన విపరీతదశ లవలోకించి-మనమూఢ్యత విలోకించి-మన తెలివితక్కువలఁ బరికించి హృదయములు కఱగునట్లు మొత్తుకొనుచున్నారే. అట్లయ్యు వారి రోదన మరణ్యరోదన మొనర్చి-సిగ్గులేక-మానాభిమానములఁ ద్యజించి-మొండితనము వహించి-కడదాగుచున్నారు. భరతమాత కాన్పు-నవ్వుల చేటు-తలవంపు-కను హైన్యత, ఇట్లుచెడత్రాఁగి, యల్లరులకొఱకు. పోరాటములకొఱకు, విలాసముగా-దారి తెలియక వెఱ్ఱి గొల్లవాండ్రరీతి నాటకములఁ జూడవచ్చువారికి, భావగర్భితములై-రసమిళితములై- గీర్వాణసమాస పూరితములై యొప్పారు నాటకములా గావలయును ? ఆదినంబులన్నియు మాయమైనవి. దైవమా ! కన్నులఁ దెఱువవా ! ఈదౌర్భాగ్యుల హృదయక్షేత్రంబులఁ బ్రవేశింపవా ? పాపకృత్యంబుల మాన్పింపవా ! ఈ యలవాట్లు వలన నెన్ని సంసారములు కట్టుగుడ్డకు తినఁదిండికి మోము వాచియున్నవో, ఎంతద్రవ్య మడుఁగంటి పోవుచున్నదో విచారింపవా ? ఎన్ని ప్రాణములు గుండెలు మాడి హరియింపఁ బడినవో ! యీ విపరీతజీవనములవలన నెన్ని ఘోరకృత్యంబులు ప్రబలి,ఎన్ని ప్రాణులు హింసింపఁ బడుచున్నవో తిలకింపవా! ఎందఱు ధనికులు బిచ్చగాండ్రై యల్లాడుచుండిరో చూడవా ! ఓ ! పరమేశ్వరా ! చిత్రవిచిత్ర నాటకంబు

లాడించుచు, నీ యైంద్రజాల వరిభావమును లోకంబునకుఁ జాటుచు న్నావా! నాయనా! భగవానుఁడా! నీ వెఱుంగనిదేది! నీకశక్య మగు కార్యమేది! ఇది యొక ఫక్కి భాగవతం బాడించుచున్నావు. కానిమ్ము. ఓ వరాత్పరా!

సీ. ధనమున్నవారి స్వాం ♦ తములందు సద్గుణ
బీజంబు వేసి మొ ♦ ల్పించవీవు
చదువుకొనిన వారి ♦ హృదయములను జేరి
సత్క్రియా పరులుగా ♦ సలుపవీవు
పాడిపంటలుగల ♦ వారిలోఁ జేరిసి
పై భక్తిఁ జూపుచుఁ ♦ బఱఁగనీవు
వేదోక్తులగు వారి ♦ వేద ఘోషలయందు
స్థిరబుద్ధితో నుండఁ ♦ జేయవీవు
గీ. పరమ తాచారములయందు ♦ పరఁటుటందో
సాధువులఁబట్టి హింసల ♦ సలుపుటందో
కొంపలనుగూల్చి ధనముఁ జే ♦ కొనుటయందో
వాంఛతులఁ జేతు వీవేమి ♦ బావుకొనెదో.

నీ యాంతరంగికోద్దేశ మేమియో గ్రహింపశక్యమేగాని,
"క, ఇందుఁగలఁ డందులేఁడని
సందేహము వలదు చక్రి ♦ సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకి జూచిన
నందందే గలఁడు దాన ♦ వాగ్రణి వింటే.

అని పోతనామాత్యుఁడు వ్రాసిపెట్టెనే. నిజముగా నీయందంత మహాత్మ్యమే యున్నయెడల,

ఉ. నేర మొకింత లేని తరు ♦ ణీమణియొక్క తె తల్లడిల్లఁగా
తీర్రమ్ముఁబొర్రిచు నీకిది భ ♦ రించుట దుర్భరమానకె దీనచుఁ

దారిద్ర్యపన్న పేద పసు ♦ ధాస్థలి నిల్పఁదలంతు వేని నీ
కారుణికత్వమిప్పుడిటుఁ ♦ గానఁగఁ జేయఁగదయ్య మాధవా.

కొండన్న—(ప్రవేశించి) అయ్యా! మాదవయ్యగారు, జానకమ్మో-
రుకని యేమైందో యిన్నారా మారాజా?

మాధ—(ఆతురతతో) ఏమయిందిరా! తొందరగఁ జెప్పు!

మాధ—సురానందయ్యగారి యిల్లు బేరగియ్య చెట్టిగా రొప్పగించుకో డాని కొచ్చారండి. అమ్మగా రన్నదిగందా! అయ్యగారొచ్చా కల్లాసందండి. ఆమారాజేసున్నాఁడో! ఆకోవఁటి యిన్కుండా యింట్లో దొరపాడి సెంబు తెప్పాళా బైట. శారనూకి యింటికి తాళమేసిండండి. అమ్మగా రాకిట్లో కూకుంది. యేడుత్తోంది. నేవా దారినెల్తుంటే పిల్సి మాదవయ్యగారితో సెప్పి మెట్టు నాయనా అంటే లగెత్తుకొచ్చినా!

మాధ—హారిహారీ! ఎట్టిసంసారమున కెట్టితిప్పలువచ్చినవి!

గీ. తరతరంబులదాకను ♦ దరుగనట్టి !
యాస్తిగల్గిన సంసార ♦ మడఁగి తుదకు,
నిలువ నీడయు లేకుండఁ ♦ గలిగెపాట్లు !
యింత ఘోరంబులున్నవే ♦ యేడనైనఁ

దైవమా! ఎంతనిర్దయుఁడవై పోతివి!

మ. కుడువన్ గూటికి లేకఁబోయినను లో ♦ కల్ జూడకుండంగ లో
బడియుండంగల కొంపగూడసరిగెన్ ♦ బాపంబికేదారి? యె
వ్వాఁడు జాలిన్ గని యాదరించు పడతిన్ ♦ భారంబుగాఁదోఁచి యి
వలతున్ దోసిన నీరు నెక్కడిదయా ♦ పారింభవిస్రింభముల్.

ఇంత యుక్తాయుక్తవిచారశూన్యుండవగుదువని దలంచక పోయింగదా! ఓకరుణామయా!

గీ. మగఁడు ఆరీతి వేధించి ♦ మాఱ్చుచుండ,
యాస్తి సర్వంబుక్షీణించి ♦ యడలుచుండ
కఠినతనుజూపి నీవును ♦ గాసిఁబెట్ట
జగతి నేరీతిమనును మా ♦ జానకమ్మ.

సీ. తనయాస్తిసర్వంబు ♦ దగ్ధమైపోయినఁ
గినుకఁబూనసియట్టి ♦ యనఘురాలు,
పతియెంతనీచంపు ♦ గతిఁ జూచినను గాని
పరిచర్యమాననీ ♦ భవ్యరాలు
కూఁడుగుడ్డకునుగా ♦ కుందెందినను గాని
యొరులకుఁదెల్పని ♦ యోగ్యురాలు
తనకుఁదెల్సినదెల్ల ♦ తనతోడివారికిఁ
దెల్పి సన్నుతులందు ♦ దివ్యురాలు
గీ. పరులు తనవారనెడు భేద ♦ మెఱుఁగకుండ
సమముగా నాదరించెడి ♦ సదయురాలు !
దిక్కులేమి నల్లాడెడు ♦ ఢక్కఁజూచి !
మిన్నకుండెద వేమి స్వా ♦ మీ! రమేశ.

కొండప్పా ! ఇంకా జానకమ్మగారచటనే యున్నదా ? ఎవరును వచ్చి తోడ్కొని పోలేదా ?

కొండ—ఆదరించ కేమిలెండి. ఈచంగతంతా మీభార్యగారిందంట. వొచ్చి తీస్కెల్లిండండి. చామీ ! అంతా గొడ్డుమోతోళ్ళుంటారాండి ? ఇదంతా నండి దాయాదాళ్లు చేయించారంటండి. పుకారడ్డది వూరంతాను.

మాధ—కొండా ! ఇంత పిచ్చివాఁడవేమిరా ?

గీ. ఐక్యమత్యమె యున్న, దా ♦ యాదులందు
ద్వేషభావంబె లేకున్న ♦ దేశమందు

జాతిమతకక్షలేకున్న ♦ క్షణికమందు
రాక యుండునె మనకు ♦ స్వరాజ్యపదవి.

మఱియు,

గీ. త్రాగుఁబోతుఁదనంబు, జూ ♦ దంబుఁ, గూట
సాక్ష్యము, లసూయయును, వ్యభి ♦ చారతనము
చౌర్యము లివన్నియును మానఁ ♦ జాలి లేని
గలుగఁబిక్కట్లుభారత ♦ ఖండమునకు.

కొండప్పా! నాతోఁగూడ రారా!

కొండ—చిత్తము, నడవండి.

మాధ—ఓ పరమాత్ముఁడా? వాసుదేవా?

సీ. ధర్మమందాసక్తి ♦ తగ్గిపోయెను జీవ
హింసయందాసక్తి ♦ హెచ్చిపోయె
సూనృతంబు నశించె ♦ శుంఠలు హెచ్చిరి
మతదూషణంబు సం ♦ తతము మీఱె
కులగౌరవంబులు ♦ కూలిపోవుచునుండె
కూటసాక్ష్యంబుల ♦ పాటహెచ్చె
మద్యపానోద్యోగ ♦ మహిమ పెంపొందుచు
నుండె దోపిళ్ళతో ♦ నిండె జగతి
నావివరుపలు వమ్మయ్యె ♦ దేవ! నీదు
పూజలునశించె భరతోర్వి ♦ పూర్వయశము
బూదిపాలయ్యెమాకు ది ♦ క్కేదియింక
నీవగాక దయామయా! నీరజాక్ష.

దేవా! వాసుదేవా! దారిద్ర్యవాతావరణమునఁ జిక్కి విలపించు భారతీయుల నుద్ధరింపుము, ఉద్ధరింపుము. ఉద్ధరింపుము.

(అని యిద్దరు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

సురానంద

పంచమాంకము.

(మాధవరావు గృహమున నేకాంతముగ జానకమ్మ ప్రవేశము.)

జాన—(స్వగతము) అక్కటా ! నామనోహరుఁ డింతటి యవినీతుఁ
డగునని స్వప్నమున నైన నెఱుఁగుదుమే ?

సీ. కూడుగుడ్డలు నెట్టి ♦ కొదువలేకుండఁగఁ
గలవిన్ని మడిమాన్య ♦ ములని దలఁచి
సద్గుణంబుభయ భా ♦ షల నేర్చె నాఁడార్జ
నంబున లోటులుం ♦ డవని దలఁచి
పిన్ననాటనె వీరి ♦ విస్మయపరిదత్తులు
ముదముగాఁ ల్పెడినంచు ♦ నెదదలంచి
చీమచిటుకుమన్నఁ ♦ జేరువగానుండు
నల్లుఁడంచును ప్రాప ♦ యమునఁ దలఁచి
అడిగినట్లుగఁ గట్నంబు ♦ లమరనిచ్చి
యన్నిడి వివాహ మొనరించె ♦ నాదుతండ్రి
కాని యిటులౌట స్వప్నమం ♦ దేనిఁ దలఁప
రయ్యొ వారేమి దైవము ♦ లా ? దలంప.

భగవానుఁడా ! నీచెయ్దియు లెట్టివో గాని యెంత యాస్తిని
బూదిఁ గల్పించితివి ? ఎన్ని ధాన్యరాసులను హరింపఁ జేసితివి ?
ఎట్టి గృహము నుండి వెడల నడపించితివి ? పూర్వఁపు స్థితిఁ దలం
చుకొనినపుడెల్ల గర్భనిర్భేదక మగును గాని సామాన్యమా ? అంతటి

సిరిసంపద లను గంటినను పట్టెడన్నంబునకును కట్టుబట్టలకును గూడ మోహము వాయునంతటి దుర్దశ నాకు గల్పింతువు ? దయామయా ! గతజలసేతు బంధము నకై పగవనే ? అతిసుకుమార జీవితంబును గడు వనర్థింపనే ? ఆర్యమత సాంప్రదాయ విరుద్ధం బీ సురాపానీయమని, భారతజాతి కగౌరవమని, అగ్రవర్ణంబునందు దలవంపని, నామనోహరుని యంతరాత్మం బ్రవేశించి ప్రబోధించి సన్మార్గశీలునిం గావించి యగ్నిసాక్షిగం బరిణయంబై, స్వకులధర్మంబుల బాటించుచుం, బతిసేవయే మహా భాగ్యంబని విశ్వసించుచు, వానితోడిదియే లోకంబని గట్టిగా ముడివై చుకొని జరించునన్ను నా పెనిమిటి యనురాగమునకు- వాని దయకుం బాత్రురాలనుగ నొనర్చి యుద్ధరింపు మంటిని. కరుణామయా ! ద్రౌపదీ మాన సంరక్షణాది ఘనకార్యంబులొనర్చినవాడవు. నీకీ కార్యంబొక లెక్కయా! నావలన నే యపరాధమును గనిపెట్టి నన్నీ విధి గాసిపెట్టెదవు చూడు.

ఉ. ధాన్యపురాసులెల్ల వెల ♦ దారగృహంబునం జేర్చువాడు తా
మాన్యము వ్రాయునాడు పది ♦ మందిని గూర్చుకొం ద్రాగువాడు కా
ఠిన్యముంబూని బాకయి శ ♦ తించినవాడు హృదీశుడన్న నే
నన్యముగాం దలంచను గ ♦ దా ! జగదీశ్వర! నీవెఱుంగవే.

అక్కటా ! జీవితేశ్వరా ! మీకింతటి మౌఢ్యమేల ? ఇంత ఘోరకలి యేవర్ణంబునందును లేదే. చేతనింత ద్రవ్యమున్నంతవఱకు బ్రాందితాగితిరి. కలిగిన మాన్యంబుల నెల్ల వేశ్యకు ధారపోసితిరి. అప్పు తెచ్చి పప్పుకూడన్నటుల ఋణములం జేయుచు సారాయము త్రాగుచుంటిరి. అయ్యో ! చివఱకు మద్యమా ! ఆహా ! ఏమి విపరీతము. పోనిండు. ఏ వ్యవహారము లెట్లున్నను యింటికి వచ్చి భోజనముం జేయుటకైనం దీఱిక యుండదా ! ఓ మనోహరా ! మీరాక కొఱకుం దపించుచున్న యీ దీనురాలి యెడల మీకింతవఱకు యీ మన్మాత్రమేనియు జాలి జనింపకుండుట నా పాపపరిపాకఫలంబుగాక వేఱేమందును.

ఓ ప్రాణపతీ, ఎందుంటిరో గదా ? కడుపున కింత యన్నమైనఁ దినుచుండిరో లేదో గదా ? పరుండుటకైన నా వేశ్యాగృహంబునఁ దావొసఁగుచున్నదో లేదో గదా! వట్టిమాట. చేర్చదు. చేర్చదు.

గీ. మేడలోఁ దూగుటుయ్యాల ♦ మీఁదఁ జేరి
హాయిగా నిద్రపోయెడు ♦ ప్రాప్తి కలుగఁ
గాను లేనట్టి నాపతి ♦ గతికి జాలిఁ
జెందివిశ్వాసమున నింటఁ ♦ జేర్చునొక్కొ.

గీ. " తెమ్ము తెమ్మన్న రీతినిఁ ♦ దెచ్చియిచ్చి
సర్వమును గూర్చె నేని వి ♦ శ్వాసమింత
యేని లేకుండ గౌరవ ♦ హీనుని బలెఁ
జూచె నాకాంత యిదియేమి ♦ చోద్యముగద.

అని వారము దినముల క్రిందట వాకుచ్చిన ప్రాణేశ్వరుఁడాగుమ్మ మింకఁ ద్రొక్కునా? బోరియ్యా శెట్టి యింతటి పనికి దారకొనెనని పాపమాయనకుఁ దెలిసెనో లేదో! తెలిసి మాత్రమేమి చేయఁగలరు? పాపము మాపాలిఁట భగవంతునివలె మాధవరావుగారింత సాయ మొనర్చకున్న గతి యేమైయుండునో! ఓతల్లీ! భారతాంబా! ఒక్క సంసారం బిటులఛిద్రంబయినందులకే వేఱుగతిఁ గానక యిట్లల్లాడుచుంటిమి. కోట్లకొలఁదిగఁ బుత్రులఁ గనిన నీవు యిట్టి మాధ్యులఁ గనినందుల కెంత సంతాప పడుచుంటివో! ఏమని బొగులుచుంటివో! ఏవిధంబుగ గుండె రాయి చేసికొంటివో గదా? అమ్మా.

ఉ, రాళ్ళను రువ్వఁ బూనుట దు ♦ రంతరులై మితిమీరి త్రాగి యం
గళ్ళను గొల్లగొట్టుట వి ♦ కావికనవ్వుట దొళ్ళదోపుగా
బళ్ళను నడ్డగించుట స్వ ♦ భావము లౌనటుఁ జేయుత్రాగుటం
గళ్ళ వినాశమెన్నఁడు జ ♦ గత్స్థలిఁగల్గునో భారతాంబరో.

ఏది యెటుల నూడ్చి పెట్టుకొనిపోయినను యిప్పుడేని నీనీచవృత్తిని విసర్జించుదమన్న యాలోచనము లేక పోవుట నా ప్రారబ్ధము గాక మఱేమగును. ఆహా! ఈ నా శరీరమును జూచుకొని యేమని విలపింతును,

సీ. అదిలేదు యిదిలేద ♦ టంచుఁ జెప్పఁగఁబోవ
మూలరోఁకలిఁ దెచ్చి ♦ మోదుచుండు
వస్త్రహీనఁగనుండి ♦ వసనములఁ దెమ్మన్నఁ
జేవచువ్వతో వీపు ♦ బెట్లఁగొట్టు
సంసారమందు ల ♦ క్ష్యముఁ జూపుమని వేడఁ
జీపురుకట్టతోఁ ♦ జెండుచుండు
మాయత్రాగుడ లేని ♦ మానుఁడీయని చెప్ప
బండబూతులఁదిట్టు ♦ చుండునకట

గీ. అగ్నివంశాన జన్మంబు ♦ నంది యిట్టి
హేయవృత్తికి దార్కొని ♦ యిన్ని గతులఁ
జెట్టలనుబెట్టుచున్న దు ♦ శ్శీలుఁడైన
పతిగతినిగూర్చి యెంతగా ♦ వగచుదాన.

మాధ—(ప్రవేశించి) అమ్మా! జానకమ్మా! ఇక్కడ నొంటరిగ నేమిచేయుచుంటి వమ్మా!

జాన—(కన్నులఁ దుడుచుకొని) అయ్యా! ఊరక నే గూర్చుంటిని.

మాధ—విచారపడు చున్నట్టులున్నావే?

జాన—విచార మెందులకు?

మాధ—జానకమ్మా! నీ విచారమే నెఱుంగనిది గాదమ్మా! అయినను మనమేమి చేయఁగలము? చెప్పవలసి నంత చెప్పి చూచితిని. వినఁడయ్యె. మీఁదు మిక్కిలి క్రొత్త ముప్పొకటి దెచ్చి నెత్తిని బెట్టుకొనియె.

జాన—అయ్యో! ఏమది.

మాధ—(తనలో) ఈవార్తవిన్న మఱింత విచారపడునేమో! అట్లను కొని యూరడిల్లు మెట్లు? (ప్రకాశముగా) తల్లీ! జానకమ్మా! బొర్రయ్య శెట్టి యిల్లువప్పగింత పెట్టుకొని కాపురమున్న వార్త నెఱుఁగఁదు కాఁబోలు. నీవాయింటనే గలవనియు నిద్రించుచుంటి వేమో యనియు గడియకన్నంబువైచి లోనికిఁ బ్రవేశించి యాతని భార్య మెడలోని యాభరణముల లాగుచుండ నామె మేల్కాంచి కేకలు వేయునరికిఁ బెనిమిటి లేచి పట్టుకొని రక్షక భటుల వశమొనర్చెనఁట.

జాన—(గుండెలు బాదుకొని యేడ్చుచు) ఆహా! మనోహరా! చివఱకు మీకీ దుర్బుద్ధిగూడ బుట్టెనదా?

గీ. కుడువఁగూటికిఁ గట్టంగ ♦ గుడ్డకును బ
రుంట మంచంబునకు నిలు ♦ చుంటకిల్లు
లేకపోయినఁగాని యీ ♦ లీల దొంగ
తనమునకుఁ బాల్పడుట మీకు ♦ ధర్మమగునె.

అయ్యో, ఇంతదనుక నిట్టి యకార్యంబు లెఱుంగరే. మీరు హస్తంబులకు సంకెళులఁ దగిలించుకొనియీరీతి బంధనాలయంబున బరగుచుండ నేరీతిఁజూడఁగల్గుదును? హా! ప్రాణపతీ! చివర కీతల వంపుకార్యముఁగూడఁ జేసితి రే! నాకడ కేవచ్చియడిగినఁ బసుపుకొమ్ము గట్టుకొనియైన నీమంగళసూత్రంబిచ్చియుండునే? ఇప్పుడింకేదిగతి.

మాధ...అమ్మా! విచారపడకుము. జానకమ్మా! నీపెనిమిటికివచ్చిన భయము లేదు. నీభర్తనుగూర్చినవిచారము నాకుమాత్రము లేదా? కర్మానుభవము నెవ్వరుతప్పించఁగలరు?

జాన—ఆప్తబంధువులైన మీకుఁగూడ విచారముండుట స్వాభావిక మేగదా కాదనియనఁగలనా? కాని!

సీ. సుతులున్నారని సంతసింపవలెనో ♦ శోకింపకుండంగ నా
పతిసాన్నిధ్యమునందునుంటి నీకలో ♦ పం బేమి లేదంచు సం
తతమాహ్లాదముఁ జెందుచుండవలెనో ♦ దైవంబు మన్నించి నా
స్థితివీక్షించి సహాయుఁడయ్యెనని నా ♦ చిత్తానరంజిల్లెదో.

ఏవిధి ధైర్యంబుగ నుండఁగల్గుదును. దేవా! ఈస్థితియందు ఆపదుద్ధారకులై ప్రాణసంరక్షణ మొనర్చు చుండిరిగ దాయని యీమాత్రముగ నైన జీవచ్ఛవంబనై యుంటిని. లేకున్న యీపాటికే యేనూయిలోనో గోయిలోనో చూచుకొనియుందునుగదా!

ఉ. నాపికి భావలయ్యు నిట ♦ వచ్చినదాదిగఁ బిత్రృతుల్యులై
దేవ! భవత్కృపారసము ♦ దివ్యమతింగనఁ జేసి లోటుపా
ట్లేవియుఁగల్గకుండ భరి ♦ యించిన మీగుణసంపత్తి కే
నేవిధినాత్మయందు స్మరి ♦ యింతును ఆహరిసాక్షియయ్యెడున్.

అట్టి యాదరణమే నాయందిప్పుడు గూడనుంచి, సిగ్గువిడచి, మీ నేత్రములయెదుట నీ విధి కన్నీరు మున్నీరుగా విలపించుచున్న నాదీనగతిని యోజించి యొక్కపరి నాభర్తను కన్నులకుఁ గాన్పింపఁజేయుఁడు, మీపాదంబుల ముట్టి వేడుచుంటినని యనుకొని యాదరింపుఁడు. మీరును జూచుచునే యున్నారుగదా! ఇంత హైన్యదశయందున్నను దాయాదులు జూపుచున్న మాత్సర్యము? ఇదియంతయు వారి కృత్యాగమే గదా?

మాధ—తల్లీ! అదియే వెఱ్ఱి. ఒక రొనర్చునదేమి! దైవవంచన వలనమనుజుఁడు లొంగునేగాని మనుజవంచన మనుజుని నేమియుఁ జేయఁజాలదమ్మా!

గీ. మనకు దినములు చెడ్డవౌ ♦ టను నితరుల
దూషణ మొనర్చుటలు గొప్ప ♦ దోషమమ్మ
కాలమెప్పుడే యేరీతిఁ ♦ గడువఁగలదొ
తెలియఁగారాదు సుమి బ్రహ్మ ♦ దేవునకును.

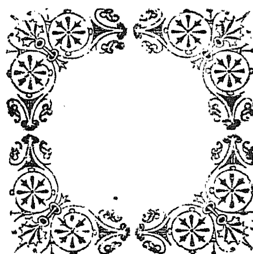
నీభర్తను నీకన్నుల కగుపఱచుట లోకగొప్పకార్యము కాదు. ఇప్పటికాలపు కావలిభటుల నేమూలముననైనఁ దృప్తిపరచి జూచిరావచ్చును. కావున విచారపడక ధైర్యమవలంబించి లోనికిఁ బోవుదము రమ్మా! భోజనము వేళ కాలేదా ?

జాన—రాకేమిచేయుదును ?

గీ. మూర్ఖుఁడై భర్త యారీతి ♦ భోజనంబు
మాటయే చూచుకొనకుండ ♦ మసలుచుండ
పాపినై పాడు పొట్టకు ♦ ప్రాణమింత
వోసి బ్రతుకుచు నున్నాను ♦ బుద్ధిలేక.

మాధ—అబ్బా ! అవన్నియు మఱచిపొమ్ము—పెందలకడ భోజనముఁజేసి పోయి వానిని చూచివత్తము రమ్ము—

జాన—చిత్తము. (అని నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

సురానంద.

షష్ఠాంకము.

సురా॰—(స్వగతము) అక్కటా ! ఎంత విపరీతదశకుఁ బాల్పడితిని ?

గీ. నల్వురును ఛీయటంచును ♦ నాకునోట
గడ్డి పెట్టిరఁగాని ల ♦ క్ష్యంబులేకఁ
త్రాగి, వేశ్యాగృహంబుల ♦ కేగి వట్టి
దేబెనైపోతి నా తెల్వి ♦ తెల్లవాఱ.

గీ. బ్రాహ్మణాన్వయమున జన్మఁ ♦ బడసి యార్య
కులపుధర్మంబులగ్గిలోఁ ♦ గూలఁద్రోసి
హీనవృత్తికిఁ దార్కొని ♦ యీవిధాన
పాతకుఁడనైతి చెఱలోనఁ ♦ బడితిఁ దుదకు,

గీ. సర్వమును క్షౌరమయ్యె య ♦ శంబుపోయె
బందుగులయందు నిందలఁ ♦ బడఁగనయ్యె
చదువుకొన్నట్టి చదువు నా ♦ శంబునయ్యె
చివఱకీరీతిఁ జెరసాలఁ ♦ జేరనయ్యె.

గీ. ఎటుల నాపాలఁబడెను రా ♦ కుటిలచరితుఁ
డైన గిరిమూర్తిగాడిది ♦ యులపడంగఁ
జేసి తాఁ జెడుటయెగాక ♦ జెఱచెనన్నుఁ
గూడ నీరీతియేడ్చుచు ♦ న్నాఁడుఁదుదకు.

ఛీ ! ఛీ ! ఒకరిని నిందింపనేల ?

సురా—అయ్యా! నేను మాట్లాడనుగాని నాకొక్క సాయము మా
త్ర మొనర్పుము. నీమేలు మఱువను.

బంట్రో—ఎట్టివోయ్.

సురా—గీ. ననుగురించి గుండెలు బాదు • కొనుచు నెవ్వ
రేనివచ్చినచో నేవి • ధాననేని
నాకుఁ జూపించగోరుచు • న్నాఁడ నిన్ను
ముట్టఁజెప్పుదురే దైన • ముదముఁ జెంది.

బంట్రో—దాన్కి యేమీ ఫర్వాలేదువోయ్. నీది ప్యారి వస్తాది అం
టార్ అయితేసరి. ఇనాం దియేతో మాదీయేమ్ పోయిందివోయ్.
ఖాసీ చురానందుల్! మాకీఖుర్ాన్ మే హల్లా సారామల్లి బరాంది
యిచ్చిపియేతో సువ్వర్‌ది ఘోష్ తిన్నహంతద్ నంవుంది హైసా
బోలేతో బామ్మన్ వుండాది భ్యామ్మల్ బిల్లగోచి పెట్టి ముఖాన్
బూడ్దె తల్గించి యేట్టి యేట్టివో నత్కుతార్ గండా! ఖంచన్కిః
ఫీనాకె డబ్బుహంతా హజామత్ చేసి అయ్యావారిలాఘు ఖూకుంటే
పెళ్ళాం బిడ్డల్ హొట్లా బత్కావాల్లా అనుకున్నావ్. హెంత
మొండివి వోయ్.

సురా—సాహెబూ! గతమును జ్ఞప్తికిఁదెచ్చి యేల నేడ్పింతువు?

గీ. మూర్ఖుఁడను గాన నే సర్వ • మును వృథాగ
పాడుగావించి యీరీతి • భ్రష్టుఁడనయి
భార్య నేడ్పించుచును నింక • వసుధయందు
బ్రతుకుచున్నాఁడ జీవచ్ఛ • వంబ నగుచు.

అయ్యా! నాకు రాత్రి నిద్దుర లేకుంటచే బడలియున్నాఁడ.
ఇంచుక విశ్రమింతును.

బంట్రో—అచ్చా! సోజావ్.

(సూరానందుఁడు పరుండును. బంట్రోతు పహరా యిచ్చుచుండును.)

(మాధవుఁడు జానకమ్మయుఁ బ్రవేశించును)

మాధ—అమ్మా! జానకమ్మా!

గీ. అదిగొ చెఱసాల నీవు నె ♦ మ్మదిగ రమ్మ
పరులుఁ జూచిన సందుగా ♦ వలసిగాయు
వానికా మాటవచ్చును ♦ భంగమగును
మనము చూడఁగవచ్చిన ♦ పనియుఁగూడ.

మఱియు నొక సంగతి,

గీ. వానిఁగని తటాలున గుండె ♦ బాదుకొనుచు
నేడ్వఁబోకమ్మ! నినుఁజూచి ♦ యేడ్చువాఁడు
గూడ నిర్వురు నొకతూరి ♦ ఘొల్లుమనిన
వానియగు పిమ్మటను దూర ♦ కమ్మనన్ను.

జాన—ఆర్యా! అట్లనే ధైర్యమున నుందునుగాని నా హృదయేశ్వరుఁడేడీ!

మాధ—అడుగో! మెల్లగఁ జూడుము,

గీ. మట్టిఁగొట్టిన యొడలితో ♦ మాసినట్టి
బట్టతో చిక్కి సగమైన ♦ పొట్టతో వి
రించి వ్రాసిన వ్రాఁత ద ♦ లంచుకొనుచు!
నిద్రఁ బోవుచునువ్నాఁడు ♦ నేలమీఁద.

నీ విచ్చటనే యుండుము. ముందుగ నేను వీని లోఁబఱచుకొని వానిని లేపుదును.

జాన—చిత్తము.

మాధ—ఏమండి సాహెబుగారు.

బంట్రో—కోన్ హైతుమ్. గడబిడ్ కర్ నకో జావ్.

మాధ—కొంచెము శాంతింపుఁడు. మీకు జీతమెంత ?

బంట్రో—ఎంతా అండీ, పన్నిండు రూపాయల్ యిస్తారు. ఖర్వు కాలములో పిల్లల్కు మేకల్కు హెట్టాబత్కు-వాలా పంతుల్ సాఫ్. యెన్కటి రోజుల్కు రోజుడైరీకి నాల్గుసూసెన్సల్ రాపిస్తే ఆదా రూపాయి వస్తుండింది. ఇప్డూ దేషం అంతా తెల్గుమీరింది ఘుట్కాదిగ్గు.

మాధ—నాకొక సాయమొనర్పవలయును (అనిచేతిలో నేదియో పెట్టుచు) సాహేబు ! ఈబిడ మా మఱదలు. సురానందుని భార్య. ఈతని దుస్థితినిఁ గూర్చి విని ధైర్యమును జిక్కఁ బట్టలేక చూచి పోవుదమన్న భ్రాంతిచే నిటు వచ్చినది. దయయుంచి యించుక తడవు మాట్లాడనిమ్ము.

బంట్రో—మా ఫోలీసునా డుండామూ లేదు. ఆడ్కి ఘూంచెం ఘూ జ్రీచేస్తాద్ గాని అది ఖాస్త చేతిలో దాలేతూ ఆకుట్ముల్ గీటక టుల్ అన్ని సఫాయి చేస్తాది. మీకీమాట సేన్కుంటే మ్యాక్పో యింది లేదు. జావ్ వర్వాసై.

మాధ—అయ్యో ! నీవు కడు మంచివాఁడవు. పిల్లలఁ గన్నవానికి జాలియుండదా ! (తనలో) ధనములోనున్న మహత్తు మఱి యొక దాని యందు లేదుగదా !

గీ. కఠినునైనను తృటిలోనఁ ♦ గరగఁ జేసి
రాజ శాసనములను ది ♦ రస్కరించి
తగిన స్వాతంత్ర్యమును దార్చి ♦ తప్పుదారి
యందుఁ ద్రొక్కించుమాహాత్మ్య ♦ మందుఁ గలదు.

(కొట్టువద్దకుఁ బోయి) సురానందా!

సురా—(లేచి మాధవునిఁ జూచి మరలఁ బరుండి ఏడ్చుచుండును.)

మాధ—సురానందా ! లెమ్ము ఏడ్వకుము. కర్మానుభవమున కేడ్చుటందులకు ?

సురా—

మ, హితవాక్యంబుల నెన్ని తెల్పినను నే ♦ నింతేని వాలింపకే
గతి ముప్పుఁ గొని తెచ్చుకొంటినియుప ♦ ఖ్యాతిఁ దలఁ దాల్చితిఁ
పతితుండన్ శిరమెట్టు లెత్తఁదగుమున్ ♦ భవ్యాత్మకా ! పాపసం
గతులన్ మున్ను చరించునట్టి ఫలమున్ ♦ గంటిన్ సుమీ! నేటితో.

మాధ—తమ్ముఁడా ! విచారింపకుము. నిన్నుఁ జూచి పోవలయునని వచ్చిన యీ నీభార్యారత్నమును నొక్కతూరిఁ దల యెత్తి చూడుము.

సురా—అన్నా ! చూడఁజాలఁ జూడఁజాలను. తుచ్ఛుఁడనై పాపభీతి వర్జించి సుకుమారమైన శరీరమును బేపచువ్వలతో, వెదురుకఱ్ఱలతో, రోఁకళ్ళతో, నరచేతులతో మర్దించిన పాపాత్ముఁడను. వివాహకాలమునఁ బుట్టింటివారు పెట్టిన నస్తువులను గూడ నొలుచుకొని పోయినప్పుడుఁ గూడఁ బల్లెత్తు మాటాడి యెఱుంగని సుగుణాలలామను బలుతెఱంగుల నేడ్పించిన క్రూరకర్ముఁడను. కాలాతీతమై యింటికిఁ జేరినను అంతవఱకుఁ గుక్కెఁడు నీరమైనఁ బుచ్చుకొనక మదీయరాకకు నిరీక్షించుచు రోసరోసలు విసవిసలు లేక సకలోపచారము లొనర్చి యాదరించిన పరమసాధ్విని గోలపెట్టిన తుచ్ఛుఁడను. నా యీదీనావస్థను జూచి యోర్వఁజాలకఁ బుట్టింటివారు తీసికొని పోవచ్చినను నాకు భర్తతోడిదియే లోకంబుగాన నేను రానని నిర్భయంబుగ శరించి ప్రత్యుత్తరమిచ్చిన మానవతీలలామను బాధించిన చండాలుఁడను. ఒక్కనాఁడేని ముచ్చటికేని యొక్క చీరనేనిఁ దెచ్చుట లేకపోఁగా మీఁదు మిక్కిలి వద్దని కాళ్ళపైఁబడి ప్రాల్మాలుచుండ వెనుకకునెట్టి పెట్టెలందునఁ గలట్టి విలువఁగల కోకల నెత్తుకొని పోయినప్పుడైనను మొగమ్ము చూడ్పుకొని యెఱుంగని ధర్మపత్నిని నిర్దయుండనై బండబూతులఁ దిట్టిన చెనఁటిని. ఇంటిలో నున్న

దియు లేఁదియు నెక్క నాఁడేని విచారించుట లేక పోఁగా వెల్లు
సరికి సిద్ధంబుగ నన్నంబు బెట్టలేదని చావమోద మానుష
మునకు మ్రగ్గి మాడి ఆవిధంబుగఁ గాలంబుఁ గడ
పిన యర్ధాంగలక్ష్మిని యర్ధ్యాన్న గతిని నాదరించిన యధ
మాంధముఁడను. ఇట్టి యకార్యంబు లొనర్చుచున్నను నాపై
నీఁగవాలింతనే ప్రపంచంబు మునిఁగిపోయిన రీతిఁ బరితపించు
ప్రాణేశ్వరిని బరితాపపఱచిన పాతకుఁడను. కాపురమునకు వచ్చి
నది మొదలు నేటిదనుక సాటివారిలో ఫలాని వారి కోడలు
గాదా యని యనిపించుకొన్న సాధ్వీలలామను సకలరీతుల రొష్టు
పెట్టిన కఠినాత్ముఁడను. ఇంటికిఁ బదిమంది స్నేహితులను రప్పించి
వారితోఁ గూడి చెడఁద్రాగి లోపలినుండి యదియు నిదియుఁ
దెమ్మన సిగ్గుపడినపుడు, ఆ దుండగీయాల మధ్యకు, ఆ తుచ్ఛుల
మధ్యకు, ఆ త్రాగుబోతుల మధ్యకు నీడ్చుకొనివచ్చి మదీయ
క్రోధానల తీవ్రమును జూపించుచు జుట్టుపట్టి యీడ్చుకొని వచ్చి
యమ్మానవతీ లలామచే సకలోపచారములఁ జేయించి హింస
పెట్టిన కలుషాత్ముఁడను. నేను త్రాగునదియే గాక నా యింతిని
త్రాగుమని నిర్బంధించినపుడు "నాథా! ఇది హైందవాంగనలకు
విరుద్ధ సాంప్రదాయము. సకల పాపాకరంబగు నీ దురంత కార్య
మును నాచే నేలఁ జేయించెదరు, మీ పూనిక నిరాకరించినందు
లకు క్షమింపుఁడని" కాళ్లవ్రేళ్ళఁబడి ప్రాల్మాలినపుడు నిర్దయుండనై
హింసించి బలవంతమున నా పతివ్రతాలలామచే ద్రాగించిన
మూర్ఖుఁడను. అట్టి కొంపను ఋణస్థులు వచ్చి స్వాధీన పరచు
కొన్నను వచ్చి సతీమణిని సరియగు స్థితియందుంచుటకైనఁ బూను
కొనకఁ ద్రాగి తందనాల నాడుచుండుటయే గాక ఆ యింటిలో
నున్నది నా సాధ్వియే యనుకొని కడకు మాంగల్యమును గూడ
నూడలాగఁబోయి యీవిధి రవ్వఁ దెచ్చుకొన్న యీ పాపాత్ముఁని

యందు దయయుంచి చూడవచ్చిన సద్గుణరాసిని సిగ్గులేక, పాప భీతిలేకఁ జూడలేకున్న కర్మిష్ఠుఁడను. అట్టివాఁడను అట్టి యధముఁడను జేతులకు సంకెళ్ళఁ దగిలించుకొని తగుదునని యే మొగముఁ బెట్టుకొని చూతును. చూడఁజాల. చూడఁజాల.

గీ. బ్రతికియున్నను జచ్చిన ♦ వానిపోల్కెఁ
జూచుకొని యిట్టి ఖలుని, యీ ♦ నీచువైని
నాశదృజియించుకొని మీర ♦ లరుగుఁడయ్య
సదయహృదయను నేఁ జూడఁ ♦ జాలనిటుల.

జాన— ప్రాణేశ్వరా! జరిగినదేమో జరిగినది. దానికై విచారించిన లాభమేమి? మగవారైన మీరే యిక్కరణిఁ జింతింపనాడు దాననైన నేనేరీతి ధైర్యముఁ జిక్కబట్టఁ గలను. చెప్పుఁడు.

సురా— ఓ కాంతామణీ! నన్నింకఁ బ్రాణేశ్వరా యని పిలవకుము.

గీ. పరమసాధ్వివి నీదివ్య ♦ వర్తనంబు
వెగటుగాఁదోఁచి యెపుడు నీ ♦ మొగమయేని
గని పలుకరించనట్టి యీ ♦ చెనటినీకు
ప్రాణనాథుండె నీపాలి ♦ యముఁడు గాక.

రవంతసేపు నీ ప్రాణేశ్వరుఁడని యే యనుకొందము. దానివలన నీకు ఫలితమేమి?

గీ. ఈపరాభవమును దాటి ♦ యింక నేను
పుడమిపైఁ గాలుపెట్టిన ♦ ప్పుడుగదా త
దీయ ప్రాణేశ్వరుఁడొ కాదొ ♦ తెలియఁగలదు
కాంత యేటికిఁ దొందఱ ♦ యంతదాక.

జాన— నాథా! అశ్లీలంబులువల్కి నన్ను మఱింత వ్యాకుల పరచుట మీకు భావ్యంబగునా.

గీ. నగలు ప్రాణంబులెటుపోయి ♦ నను వగవను
గృహము ఋణదాతపాలైన ♦ నేడ్వఁబోను

భూములారీతిఁ బోయినఁ ♦ బొగలలేదు
మీరలు సుఖానసుంట నే ♦ కోరుకొందు.

దేవా ! జరిగిన లోపమును మీరాయన్నగా రెట్టులో తంటాలు పడి సర్దెదనని వాగ్దత్త మొనర్చియున్నారు. త్వరలో విముక్తులగు మార్గమును వారు జూతురు. కాన యింక నేని

సురా—(అర్థోక్తిలో) దేవీ ! జరిగినదానికిఁ జచ్చినట్లు పడియుండుట మాని యింకమీఁదఁ గూడనా ? (చెంపలు వాయించుకొనుచు) అన్నా ! మాధవా ! బుద్ధివచ్చినది.

గీ. జుట్టుగొరిగించి సున్నపు ♦ బొట్టుఁబెట్టి
గాడ్దెపైనన్ను నెక్కించి ♦ గ్రామమంతఁ
ద్రిప్పుఁడారీతినిఁ కమీఁదఁ ♦ దిరుగు దేసి
నన్నుఁగా పాడుమయ్యయో ♦ యన్న యిపుడు.

మఱియు:—

సీ. త్రాగఁబోయిన నింకఁ ♦ దల్లితో సాంగత్య
మొనరించినట్లిదే ♦ యొట్టు సుమ్ము
సాని సంపర్కకాం ♦ క్షను బోతినాయింక
భార్య సూత్రము తెగి ♦ పడినయట్లు
సంగ్రహణార్థమై ♦ జనితినా యింకనా
చెల్లెలితోఁ బొందు ♦ చేసినట్లు
దుండగపుఁ జట్టు ♦ తోఁగూడి పోతినా
యక్క సంపర్కమే ♦ నందినట్లు.
గాన ననునమ్మి యీయాప ♦ ఖ్యాతిఁ బాపి
నన్ను నా భార్యతోఁ జేర్చి ♦ నాకు కేని
జీవనాధార మొక్కండు ♦ జేసి మఱల
మంచివాఁ డనిపించి ర ♦ క్షించుమయ్య.

మాధ—తమ్ముఁడా ! యేటికీ యపభ్రంశపు మాటలు ? భయము
లేదు. కాపాడెదను.

సురా—అన్నా ! మాధవరాయ !

గీ. నాడు గన్పడి హితముల ♦ సచ్చఁజెప్ప
వినక దూరిన పల్కుల ♦ మనమునందు
నుంచుకొనకయ్య సన్ను మ ♦ న్నించునటులు
భారమిఁక నీదె నా నమ ♦ స్కారమయ్య.

మాధవా ! నేను వచ్చువఱకీ పతిమణి నెట్లు గాపాడుదువో.

గీ. భాగ్యములకయి యెద్దాని ♦ యోగ్యురాలు
పరుషవాక్య మాడని యట్టి ♦ భవ్యురాలు
నాదు యిల్లాలు దీనిసీ ♦ నాల్గునాళ్ళు
గరుణఁ గాపాడుమయ్య దుః ♦ ఖమును మాన్పి.

మాధ—తమ్ముఁడా ! పవిత్రచరిత్రుల నెవరు గాపాడ వలయును ? వారి సుగుణములఁ జూచి, వారివినయసంపదలఁ గాంచి, వారిభక్తి ప్రపత్తుల నవలోకించి, వారి ధర్మములఁ బరికించి, వారి పాలిఁట సదా భగవంతుఁడే కరుణాళుఁడై యుండఁగలఁడు. నీవు విచార పడకుము. మేము పోయివచ్చెదము.

సురా—ప్రేయసీ ! వెడలెదవా ?

గీ. ఈగతిఁ జరించె పతియని ♦ నెదఁదలంచి
దుఃఖపడకు మనంబునఁ ♦ దోయజాక్షి
అన్నగారి కంతటి కృప ♦ యున్న యెడల
వైళమే నిన్ను కలసెద ♦ వాఁడ సాధ్వి.

అన్నా ! ఈ అపవిత్రమగు స్థలమునందు, దోమకాటులమధ్య నిలుపలేకుంటిని. చూచుటకై వచ్చిపోవుచున్న వారిమోములఁజూడఁ జాలకుంటిని. ఈ దుర్భర పరిభవానలంబున మ్రగ్గుచున్నవాఁడ నగుటఁ

జేసి నిద్రాహారంబు లెట్టివియో మఱచి యుంటిని. నన్నీ యాపద నుండి యుద్ధరించితిర యేని మఱల నీయుపవిత్ర మార్గంబునఁ జొరకుండ జీవింతును. నీ పాదమాన. ఏమాత్రమును సుస్త్రీచేయకు సుమీ

బంట్రో—అద్గోనయ్యా ! ఘంటాయిన్నవుత్తావుంది ఇనస్పెక్టర్ సాప్. ఉండాడ్ మాకీ తంటాల్ తెస్తాయి పోండి. పోండి.

మాధ—తమ్ముఁడా ! నీ వీబట్టలను నీవద్ద నుంచుకొనుము. ఆ మా సిన బట్టల మా కిమ్ము.

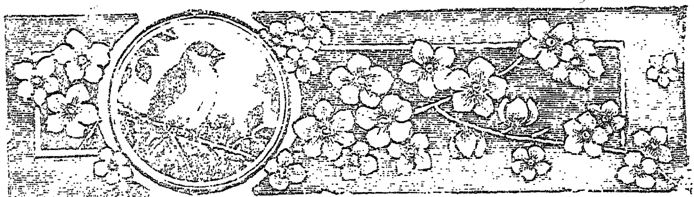
(అట్లు చేయును.)

మేమిఁక పోయి వత్తుము.

సురా—మంచిది పోయిరండు.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

సురానంద

సప్తమాంకము.

(ప్రవేశము గురవఁడు, వెంకన్న)

గుర — యేరా! యెంకన్నా! మరి యియ్యాల కరునంతా సేదీ నంటి యిగిందా! యింకా ఆ యవారమే లేదాయే ఏందోయి కమా మీాను.

వెంక — మరిసి శోలేదసే. యింటిమకర మొక్కిపీకి పారనూకినా. ఛాత్తుర్లుగారొ కాయఁకట్టు కెల్తా నన్నాఁడు. ఆమూ రాజొత్తాఁడేమో అసి యెదురు సూత్తున్నా.

గుర — యింకావున్నాయంట్రా మకరాలు

వెంక — లేవంట్రామరి. నంజముండను పుట్టింటికాడ్కి తరిమేసినావా? వాటిపొద్దునుంచి మనవెవారం నాచామిరంగా యెట్టావుంట మంచే అట్టావుందిరా!

గుర — యెదవ నాగన్నా! యిదేందోయ్ పెల్లాన్ని తరిమినోణ్ని నిన్నే సూసినా! యేయేలకింటికెల్లినా యింత బువ్వన్నా యెట్టదంట్రా?

(తెఱలో)

యెలిగించాలా మటము మాది ♦ రామగురుఁడు సీతారాం

జగజ్జోతి యెలిగించాలి ♦ రామగురుఁడు సితారాం

దొంగబావాజి — (ప్రవేశించి) పిల్లలు మేకలు సల్లగుండాలి రామగు

గు॥ సీతారామం.

గుర—ఏవోఁగోసి నీది.

బావా—జయసీతారాం. మాది యెడ్లరామదాసు గారి మఠం. సీతారాం భిక్షాటనం చేస్కుంటూ యిట్లా బయలుదేరుతాం.

వెంక—గురవన్నా! బావాజీలు వెశనలు చెపుతారంటారు. పోస్తం చూస్తానంటారు, మఱి యీాయన కాడనుంచి కల్లువాసనొస్తుంది. మనలాంటి యవ్వారమేనా యేంది,

గుర—ఏదో యేమత్తారుగాని ఓయి యిదిగోనయ్యాయి నీవుబావాజీ అయితే దస్కోత్తావా? మఱి ఏమరొమ్ముకాడనుండి ఆరతికప్పూరం తొంగిపోదుము, కుంకం, గనుప్పు యియిస్తి తీత్తావా? యెంకాసేయి చూచి శకాలుసెప్తావా?

బావా—రాం. రాం. ఏదోచూస్తాం బిా వ్యవహారానికిమీారుపోండి.

గుర—నువ్వూ మా బుద్ధిమంతుడల్లే వున్నావే. పద నాతోపాటు కూసంతేదుద్దువు గాని. ఆకల్లుకొట్లోసేరితే యే దబాయింపుమీాదన్నా పతిరాక్కు. చంపాయించుకో వచ్చుగా.

సురా—(ప్రవేశించి తనలో) మావాళ్ళు నాకు పేరు పెట్టినందుకు సార్థకం లేకపోతే యెట్లా! ఏటక్కు వ్యవహారం చేతనైతే నేమి బయటపడ్డా. అంతవగలేడ్సేడ్సిం దెందులకంటే రిమాండులో వున్నన్నాళ్ళు గుటకదిగితే వొట్టు. ఎట్లాగా అపుకుం టే దాటుకున్నాం ఆ. చలిగూడా తీరింది. నరాల నాగయ్యా! యింకేమేదస్తావులే. కాంది సారాలతో గుండెలు మండిపోయినాయి. బొమికలు కనబడుతూవున్నాయి. కల్లు నీళ్లలోబడ్డావా? డబ్బుతక్కువ. వొంట్లో వున్న పుడుకురోగం పోతుందన్నారు. దాని కోసం దేవులాడుదామన్నా కొండబ్బుదొరక్కుండావుంది. పుండాకోరులు. యిదిమాత్రం వారికే యిస్తున్నారు. గిరాకీ చేశారు, యింత అణాకాని ఈ వెధవ జంఝుం కొంపదీస్తువుంది. ఎవరెక్కడ చూచి పోతారో అని మొగాన గుడ్డడము బెట్టుకొని అటు యిటు.

ముందు వెనుక చూచుకుంటూ యేకులస్థుడైనా సరే గబగబా చేతులో వున్న లేక లాక్కోవడం. నాలుగు గుర్కలు పోసుకోడం. వుడాయించడంగావుంది. ఇన్ని యేడుపు లేడిస్తేనే గాని రోజు తెల్లారడం లేదు. కాళిదాసుగా రంతటి వాడు భార్యవుండంతటివాడు తాగేవాళ్ళట మున్ను. ఏడవలేక వ్యవసాయమని యిప్పటివాళ్ళరు బుట్టిందిదొక్క. వ్యాసులవారు కల్లుగీసేవాట్ట. తెల్లవారి పాచిమొగాన మూడు అణాల్ది యేడిసివాగాలి. యేమంత మజాగా లేదు. యెవరూ దొరికేటట్టుగూడా లేదు. ఇంటికాడ తడుముకు రావడానికి నూ ఆవిడ మెళ్ళో వసువుకొమ్మయినా తగిమీ వున్నది. వీళ్ళంతా యెకళ్ళో యిక్కడ చేరారు. వీళ్ళేనా? గవళ్ళ గురవడు. గొల్ల వెంకడు. వీడొకడా దొంగబావాజీ.

(తెరలో)

పతితుడగనను దయచూచెదవో ♦ యినవంశోత్తమ రామా
పాతరమాబవ సాగరమీదను ♦ నలిన దళేక్షణ రామా॥

కోట-(పరివేకించి) శ్రీ రఘునందన సీతారమణా ♦ దితజనపోషక రామా
కారుణ్యాలయ భక్తవరద నను ♦ కన్నది కానుపు రామా.

సురా—ఓరి నీ ముండామొయ్య! అప్పుడే యెప్పుడు తెల్లవారిందిరా నీకు? ఎక్కడో లేశావు పద్దు.

కోట—వోరిచ్చేదేంటి? నేను జమీందారుణ్ణి, రాజుని, రాజాగీజా నాకు తెల్దే, లకిరిత్తంలోడ్ని. నూసొక్క నాదెబ్బయితే యిపూర్యాల కపుసంతా నాదే సరేనంటావా!

సురా—అయితే యేమంటావు.

కోట—అనేదేంటి? రా నాతో నుటి సిత్తుగా యేసుకుందారి.

సురా—డబ్బులు చూపు మరి?

కోట—(నడుమున నున్న డబ్బులు కొట్టి చూపుచు) నూసుకో యింటిమీద పెంకట్ల్లి యోలాం పాడ్తే వచ్చాయి.

సురా—పట్టపగలే.

కోట—పట్టపగలేంటయ్యా! ఏం నాయింటికి నేను దొరను కానా? వోడి పెళ్ళాంమెళ్లో నన్నా తెంచా నంటావా! వోరింట్లోన్నా కన్నమేచానంటావా? అదంతా మీా బాపనోళ్ల సెల్లుబాటు: మొన్న నేగా మన యవారాలు జరిగాయి.

సురా—పోనీయురా! ఆగొడవెందుకు? వాళ్ళందరికీ శ్మశాన వైరాగ్యతత్వం చెప్పి దబాయించి తప్పించుకొని యివతల పడ్డాను. కాని కోటన్నా! ఆ నాలుగు నాళ్ళు మూతిముంచాను కాదే పిచ్చెత్తి పోయిందంటే నమ్మావు? అలవాటు కాకుండా వుండాలి గాని వదలడం చస్తేనే సుమీా? ఏమంటావు?

కోట—మరి యిప్పుడేమంటావు? పొద్దెక్కుతోంది కల్లుకు తెల్లారడం లేదు. కల్లు దుకాణం దాకా రానిత్తారంటావా? యేయ్ యేమిః పెజ. తోట్లన్ని గుర్రపుబళ్ళు. బయల్‌దేశాని కొచ్చినట్టుగా చెంబు లెత్తుకు రావడం, యిదంతా యెందుకయ్యా? చెట్టు మీాదనుంచి కిందికి రానిత్తురా అన్నట్టుగా వుందయ్యా? చాకురు మియ్యా తాళ్లమీాద తాండవమాడు తుండాడంటే.

సురా—పట్టపగలు కల్లునీళ్ళకు రానటా? దుకాణం అంటే గవళ్ళ నరిసి మన్నెరిగుందే గనుక ఘనాట కొట్లావున్న పరిసిపోతూ వున్నాయి.

గుర—వంతులారిని ఆదొడ్డికాశ గడ్డివామికింద కూకోవెట్టి యెత్కెల్లి యిద్దారి.

సురా—మీాకుగూడ తెలిసిందిరా! ఎవరితో అనమోకండరోయి!

గుర—అమ్మో అనడమే. సచ్చినా మనమాటా కాడోవడమే. నాలికక్కెల్సాలిగాదూ! ఆగంగానమ్మోరు చాచ్చిగా—నీపాదాల చాచ్చిగా వోర్కి తెల్నియను. తెలిదిందంటే నాలిక కాల్చు.

మూ॰రాజా! వెంకన్నా! మరి తొందరగెల్లి చాత్తుర్లుగారినడిగ డబ్బె
త్తుకురా. అన్నీ!

వెంక—మరి మీరంతా యిక్కడే కూకుంటారా!

సురా—ఆహా!

వెంక—మరి కూకోండి. యెల్లొత్తాను, (నిష్క్రమించును)

సురా—గురవఁడూ! నాకెట్లా చేరుతుందిరా!

గుర—ఉండకో!

సురా—కుంకోనే? పగలేనా?

గుర—అంతగా వొవరేవాసూత్తారంటే సిన్న గోనెముక్కడ్డం వేసు
కోని మట్టుకొత్తా లెగుండి.

సురా—సరే. ఏదో యేడ్పేడుద్దాముగాని కోటప్ప! నీపాటపిని చా
లా కాలమయింది. రా

కోట—మరి యింటావేంటి, సూనుకో వాతమూసా!

గురుఁడవు నీవని దైవమునీవని ♦ యురుఛాత్రంబులు రామా!
గురుదైవంబని యెఱుఁగక తిరిగేటి ♦ ఖూరుఁడనై తిని రామా!
బల్ కూరుఁడనైతిని రామా! పెద్ద ♦ కూరుడనైతిని రామా
దీ. దీ. దీ. (అని ఆటమొదలుపెట్టును.)
తాండవమున నకిలాండకోటి బెమ్మాండనాయకా రామా?
బందనమున నీనామము నమ్మిన బెమ్మానందము రామా
ఆరాములోరిపేరు తలిత్తే ఎంత బెమ్మానందముగా వుంటుం
దో నాలుగు ముంతలు కల్లు నీల్లోసుకుంటే అంతే ఆనందం-ఆ
రామయ్య తండ్రి మాకు పెతెచ్చంగా కనిపిత్తాఁడు. చుమా!

సురా—సరేగాని కోటప్పా! యివన్నీ అమ్ముతున్నావుగదా! తరువాత
యేమిచేద్దామని నీ యూహా?

కోట—నేనా? నాకేమయ్యా! మూదరిముండావోణ్ని. బిగ్గాదిల్లా,
నువ్వేం చాత్తావో చెప్పుమరి సూద్దారి.

సురా—అదేటో చలేదురా!

కోట—తో చేదేంది. నదీనాం చాగరోగతన్నారు. చరేనా? అంతేనంటావా? వొప్పుకోమరి.

సురా—అంటే చావమనేనా?

కోట—సావక సేసేదేందో చెప్పరాదంటయ్యా? నేనంటావా?

సీ. ఉన్న దూలాలమ్మి ♦ సిన్న మకరాలమ్మి
యింటిపై కప్పమ్మి ♦ యెలగ బెడుదు
యింటిలో గోమెట్టి ♦ యిటుకమ్మి పెంకమ్మి
పాటిమన్నమ్మి నే ♦ బాగు పడుదు
వంగతోటెట్టుదు ♦ గోంగూర మడియేతు
ఆటినమ్ముకొని చా ♦ పాటు సేతు!
కూలినాలిని సేసి ♦ సిలుకు గడియింతు
అందులో చగము నా ♦ యాలికిత్తు
అంతగాగాకపోతె కొ ♦ వ్వంత పంగ
నామములబెట్టి జోలె చం ♦ కను దగిల్చి
అరి అరాచంబోయని పదా ♦ లాడుకొనుచు
బయలు దేరుదునే బయం ♦ పడనుచామి.

ఇంకనువ్వంటివా! చంగీతాలు రావు. ఛాత్రాలు రావు. వైదీకం రాదు. యేదాలు రావు. ముట్టెత్తడం రాదు పోసి! చాత్తుర్లుగారూ! నాటకాల్లో సేరతావంటయ్యా! కాదయ్యో. దేవుడా నాటకాలంటే మాటలనుకుంటున్నావా. పొన్నోపాలి సూశ్నా. ఆడగూడా వదలాడాలి. ఆటలాడాలి. బెదురుపోతు గోడ్డల్లే వుడంటాని కేలా! ఆయేచాలు. ఆబొమ్మలు. ఆతెల్లదీపాలు. ఆదిరిసులు. యేం బాగుందయ్యా. నారేవా!

సురా—నీభార్యను పుట్టింటికంపావంటగా. నిజమేనా?

కోట—ఆముండను తగిలేచిన కాడనుంచే నాపేణం చుకంగా వుంది.

సురా—నీవదృష్టవంతుడవు గనుక సుఖపడితివి. నాభార్యను వెళ్ల మంటే వెళ్ళదు గందా!

కోట—అమ్మో! ఆ అమ్మోరేనా కదిలేది, తెల్లారి లెగిసి ఆ తల్లి మొగం సూత్తే పాపాలన్నీ నాశనమై పోవాల్సిందేగాని చాలా న్నేమా. చాచ్చాలు పారతమ్మోరు. అన్నపూర్ణాదేవి. సేతు లెత్తి దండ్మమెట్టాలి. ఎంత తాగుంటేనేమయ్యా! పాటునున్నా! ఎదుటనున్నా మంచికి మంచి సెబ్రిసు సెబ్రి సెప్పుకుంటారుగదా! నీపాలిపెట్టపడ్డదో మహారాజా! మూను బావుడవు. నా ఇల్లా లుండె బాబూ! ఓమాలి కోపంవచ్చి బందుచ్చు కెంటమడితే నీ జిమ్మదియ్యా! నీ మొగాన మొద్దులెట్టుకోమని థంకామీద ఛెడెల్ మని దెబ్బ కొట్టి తుర్రినెగిరిపోయింది. దాని తచ్చాగోయ్యా! మల్లీ దాని మొగం చూత్తే నీ యెడంకాలి జోడు నా మెల్లో కట్టు. గుమ్మంలో కొత్తేనా నాచామిరంగా! వంబ వంబో యని యాటవుస్వు యీపుమీద మోగొద్దంటయ్యా!

(తెరలో వాద్యముల మ్రోత)

గుర—అదేందయ్యా! చాత్తుర్లుగారూ!

(ఒకడువచ్చి అందరికి తలకొక కాగితమునిచ్చి పోవును.)

కోట—నూడనయ్యా. చాత్తుర్లు!

సురా—(చదువును) "మద్యపాన నిషేధమును గూర్చి చౌకులో బహిరంగసభ జరుగునుగాన నెల్లరు విచ్చేయఁ బ్రార్థితులు. సభా కాలము సాయంకాలము 5-30 లకు."

వెఱ్ఱవలు వీళ్లు చెప్పేవాళ్ళు మనం వినేవాళ్ళమునా. వీళ్ళే మనకు దొరలల్లేవుండే.

గుర—తాగొద్దంటారేందయ్యా!

సురా—అవును.

గుర—ఆళ్ల దేంబోయిందంట.

సురా—నే ననేది అదే.

గుర— యీ సబలు చాలా వాళ్లనుంచి జరుగుతుండాయి. గందా వోరన్నా మూనేచారా?

సుర—వీరి మాటలు లెక్కా! పత్రిమా! చూసుకో. అచ్చావేసు వెన్నతు దుకానంలో.

కోట—పోసీ ఆరేం చెబుతారో. విందారి.

గుర—నాకూ అట్టాగే వుందిరా?

సురా—వారుచెప్పేది నే చెబుతా వినండి. ఈవద్ధతంతా తప్పంటారు— తాగవద్దంటారు, కాస్త చదువుకున్నవాళ్ళు గనుక చిలువలుకు పలువలు పలువలకు చిలువలు, పన్ని కథలుగా చెబుతారు. దాన్ని పూర్వపక్షం చేద్దామని నేనుగూడా కొన్నిగ్రంథాలు చూచా. శాక్తేయులంతా తాగవచ్చునన్నారు. శ్లోకాలు వ్రాశారు.

గుర—నీవీ గొడవంతా యెప్పుడు నేర్చుకున్నావంట.

సురా—ఇప్పుడు కాస్త యీ వ్యవహారంలో దిగిన కాడనుంచి లేదు కాని. మా ముసలాడు బాగున్నప్పుడంతా చదువుకోవడమేగా వావని. అసలు యీ ఆధారములన్నీ చూడకుండానే యిందులో దిగా ననుకున్నావా?

కోట—అట్లా అయితే ఆళ్లమాట మనకెందుకు? సిత్తుగా తాగొచ్చు నన్నమాటే.

సురా—ఆహా! పబ్లీకుగా, నడిరోడ్డుమీద. కాలుమీద కాలువేసు కొని. లోట్టెత్తి దంచొచ్చు. అడ్డంవచ్చిన వాళ్లని మెత్తగా దంచొచ్చు. మన్ని కాదనేవా రెవరు?

(వెంకన్న ప్రవేశము.)

అమ్మయ్యా! రండి. అంతారండి.

కోట—కిరుసంతా నీదేనా?

వెంక—ఆహా!

గుర—అట్లయితే మనమంతా తాగుదారి. చబకెల్దాం. ఆళ్లమాట యిందాం. నచ్చుద్దా చరే వూరుకొందాం. లేకపోద్ది నాలుగురాళ్లు యిసుర్దారి. బుర్రిలు మోత మోగాలి.

సురా—అట్లా చేశామా! మన్ని యెవరును యేమియు ననరు?

కోట—పోలీచాళ్లేమనరు గందా?

సురా—అందులో వుండే వసంతు చూచే వచ్చితినిగా.

కోట—అందుకనేగా! నదువుకొన్నాయన గూడా మాతో వుంటే కూసంత మంచి దెంకుకైనా! అని అనుకోడం.

గురు—అయితే వదండి మరి. పొద్దెక్కకుండా!

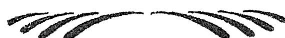
(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

శ్రీ

సురానందం

అష్టమాంకము.

[ఆసుపత్రియందొక గదిలో మంచముమీద సురానందుఁడు కూర్చుండి ప్రవేశము].

సురా — ఒకసారి చెప్పుదెబ్బలఁ దిన్నప్పుడు తిన్నఁగా బుద్ధికలిగి యుండరాదా! ఈ దెబ్బలాట లెందులకు? ఎందు రోగముమీఁదఁ గల్లు త్రాగితే సంజారోగం కూడా సంప్రాప్త మయినది. ఇఁక నేనుబ్రతికి బయటపడే మార్గమేమీ కనుపించలేదు. ఈ ఆసుపత్రిలో నాలుగు డబ్బులుంటే తిన్నఁగా చూస్తారుగాని నావంటి వారి మొగం చూడనే చూడరు. వీళ్ళ చర్యలు బావగారి మీద బరాతమువలె నుండును. ఎత్తాను జన్మ, పాడుజన్మ. ఒకరిని సుఖ పెట్టితినా? నేను సుఖపడితినా? తల్లిదండ్రులు చచ్చిరి. ఖైదులోఁ బెట్టినప్పుడే చచ్చిపోవలసిన భార్యా యేదో యింకా నాలుగు దినాలు భూమిమీఁదనూకలుండఁబట్టి అంతవఱకయినా బ్రతికింది. ఏకాకినైతిని, దరిద్రుఁడనైతిని, రోగినైతిని, మిత్రద్రోహినైతిని. దేశద్రోహినైతిని, బంధువిదూరుఁడనైతిని. (దగ్గుచు) ఈదగ్గుతో రాత్రింబవళ్లు నాదుంప తెగిపోతూవుంది. ఒళ్ళంతా కళ్లైపోయె. పోగరుఁబోతు తనంగా రౌడీ ముండవాళ్ళతో చేరి తిరిగితే పాపం యేనాటికైనా బద్దలుకాకుండా వుంటుందా! కులగోత్రాలు లేకుండా మాలవాడితో, మంగలవాడితో, యానాదివాడితో, బుడబుక్కలవాడితో, కల్లుదుకాణాల్లో చేరి తప్ప

తాగిన తుళ్ళుతులవాడిని, ఎక్కడో నరకలోకం వుందంటారు. ఇక్కడనే వుంది. ఈ శస్త్రిలేమిటి? ఈబాధేమిటి ? పాకీవాళ్లు నీళ్ళు బోస్తే తాగుతున్నానా ? నా బ్రాహ్మణీక మిట్లావుంది. ఓ పాడు మనస్సా ! కాసేపు బుద్ధిచెప్పుకోరాదా ! పశ్చాత్తాపముం జెందె ఆభగవంతుణ్ని యిప్పుడు తలచుకొన్నా సూక్ష్మములో మోక్షమన్నా దొరుకుతుంది. వేసుకో ! చెంపలు వేసుకో. నీచరిత్రిలో కానికేం జాటు. అలవాటున్నవారిని యీచండాలపు వృత్తిని విసర్జించుమని బోధించుము.

గీ. యశము నశియించె గౌరవ ♦ మడఁగిపోయె
ఆర్యసంతతియం దప ♦ ఖ్యాతి కలిగె
ధనముక్షీణించె బలము నా ♦ శనము జెందె
రూపము హరించిపోయె నా ♦ రోసముడిగె.

గీ. గుండెలును మాడిపోయె నా ♦ యొండవడియె
దుఃఖము భరింపలేక నా ♦ బోయుజాక్షి
ప్రాణములఁ గోలుపోయె నీ ♦ వరుసరోగ
పూరితుఁడనౌచు బాధలఁ ♦ బొందుచుంటి.

గీ. చేతఁగాను లేకుండుటఁ ♦ జేసినాఁడ
దొంగతనమును భటులతో ♦ లొంగినాఁడ
చేతమలమూత్రముల పాత్రి ♦ సిగ్గులేకఁ
దాల్చిమోసితిఁ జెఱనున్న ♦ తిరుణమందు.

గీ. వెలవెలందికి గోరిన ♦ విధముగానె
వ్రాసియిచ్చితి భూముల ♦ పట్టెడన్న
మునకుఁ గట్టంగగుడ్డకు ♦ మోమువాచి
బయటతుం గొట్టఁబడితి నీ ♦ వరుసఁతుదకు.

గీ. కోలుపోతిని స్వప్రాము లో ♦ కులకొసంగ
వలసిన ఋణంబు క్రిందను ♦ నిలుపనిడ

లేక నల్లాడుచుంటి నీ ♦ లీలవారి
వారి వంచలఁజేరి ని ♦ ర్భాగ్యవశత.

గీ. చదివితిని మూఁడుభాషల ♦ శాస్త్రములను
వేదములనేర్చుకొంటి నీ ♦ విధినిబుద్ధి
మాలిఁదిరుగుట వాటిని ♦ మంటఁబెట్టి
పశువునైపోతి మెదడును ♦ పాడుపడియె.

గీ. దుండగఁపు జట్టుతోఁగూడి ♦ దుష్క్రియావ
రుండనై వారివీరిని ♦ బండబూతు
లెల్లఁదిట్టి కొట్టినపను ♦ లెల్లనన్ను
కట్టిగుదుపుచున్నది ♦ యిట్టులకట.

గీ. కానజనఘోష హేతువౌ ♦ కార్యములను
దవిలిచెడిపోక సత్క్రియా ♦ దక్షులగుచు
భరతమాతకు యశముఁగూ ♦ ర్పంగ వలయు
ఆర్యకులధర్మముల గౌర ♦ వాదులెల్ల
నిలుపవలయుఁ బ్రమోదంబు ♦ గొలుపవలయు.

[అప్పుడు కట్లగుడ్డలతోఁ గాంపౌండరు పరివార సహితుఁడై ప్రవేశించును.]

కాంపౌ—సురానందా ! బాధ యెట్లున్నది ?

సురా—ఎట్లున్నదని చెప్పుదును. బ్రతికినవాఁడను గాను, చచ్చిన వాఁడను గాకుంటిని. దగ్గువలన నిద్దుర పట్టుటలేదు. పుళ్ళన్నియును మంటలు కోటులుపుట్టి కూర్చుండలేను. పండుకొనలేను. నిలువఁబడలేను, నాఅవస్థ పరమాత్ముఁడే యెఱుఁగవలయును. రామ రామా !

కాంపౌ—నీనోట రామనామము వెలువడినది. ఆశ్చర్యము.

సురా—అయ్యో ! నాకు వేఱుగ నరకలోక బాధలు కావలయునా?

అ ్తయుఁ బొందుచుంటిని. ఏమో ! ఇప్పుడైనభగవంతుని గోలు
చుకొనిన నా యవస్థలఁ దప్పించునేమో అని ఆశ-

(కట్లూడఁదీసి మఱలకట్లు గట్టుచుండ బాధతో) అమ్మయ్యో !
అనుచుండును.

కాంపౌ—ఇప్పుడమ్మయ్యోగా వుందా నాయనా ! (అని కట్టు కట్టు
చుండును.)

సురా—బాబూ ! నెమ్మదిగాఁ గట్టండి. బాధకోర్వ లేకున్నాఁడను.
దిక్కులేని వాఁడననియైనఁ గటాక్షించవచ్చును.

కాంపౌ—దిక్కులేకేమి నీపూర్వులనెఱుఁగనా ? నీ కర్మమున కెవ
రేమి చేతురు ?

సురా—కర్మముగాదా మఱి !

గీ. ధనము సర్వస్వమును వృధా ♦ తాగుటకును
భోగములకును వెచ్చించి ♦ రోగములను
దెచ్చుకొని యీసుపత్రికి ♦ వచ్చి యిట్టి
బాధపొందుట కర్మము ♦ భవమె నిజము.

అయ్యో, ఈనాస్థితిని జూచుకున్న జీవితముపై నాశయే నశిం
చుచున్నది. అక్కడనుభవించవలసిన వెన్నియోయుండ నిక్కడఁ
గూడ నేలనేడ్పింతురు. అబ్బా! దాహము. నోరు తడియారుచున్నయది.

కాంపౌ—మేమెంత చేసిన నేమి ప్రయోజనము.

(డాక్టరుగారు ప్రవేశించి)

డాక్టర్—వెల్. హౌఆయి జ్ పేషెన్ట్.

సురా—అయ్యో:-ఇట్లా వున్నానండి.

గీ. చావు బ్రతుకులలోన ని ♦ శ్చయము దేదో
యెఱుఁగ లేకుండ మంచాన ♦ పొరలిదొరలి

దగ్గుచును మూల్గుచును పరా ♦ త్పరుని దయకు
నెదురు చూచుచు నున్నాఁడ ♦ నిటుల దేవ.

డాక్టర్—(రోగినిచూచి పెదవి విరచి కాంపౌడరుతో వెడలిపోవును).

సురా—(ఆయాసముగా) అయింది. సర్వమంగళ మైనది. ధనము నకు...మానమునకు.. ప్రాణమునకు నీళ్లు వదలుకొనవచ్చును ?

మ. ధనసర్వస్వము...పాడు...చేసి—జడునై...

దౌర్భాగ్యునై-త్రాగుబోతునునై—దొంగనునై...
కృతఘ్నునయి—బంధుద్రోహినై—ప్రాణకాంతను
గోల్పోయిన పాతకుండనయి... నానారోగజా
లంబు-చేతను-చావంగను--సిద్ధమైన
నను రాధాకృష్ణ—గొంపోఁగదే—:

(చెంపలు వాయించుకొని) భగవంతుఁడా ! అపరాధిని-క్షమింపుము. తండ్రీ ? నీకేలదయవచ్చును ? మహాద్రోహిని. ఇది మరణ వేదన గాఁబోలును. అరుగో-యమకింకరులు. అమ్మయ్యో ! ఎంత భీకరముగానున్నారు. వీండ్లతో అరణ్యాలులో, ముళ్లలో, పొదల్లో, పురుగులలో, పుట్రలలో నడిచి పోవలసిందేనా ? ఆకొండలమీద కాళ్ళు గాలవా ? ఎత్తులుమీఁద కెక్కఁగలనా ? ఏరులు దాటవలసిందేనా ? ఈదలేనుగందా ? నామాట వింటారా ? నామీఁదదయ తలుస్తారా ? చేతగాదంటే వూరుకుంటారా? యమలోక శిక్షల పుస్తకంలో తాగుబోతునకు సీసంగాచి గొంతుకలో పోయడంశిక్ష చెప్పినారే-వేడిగాదూ? గొంతుగాలదూ? నాయట్టి పాపాత్ముఁడికీ శిక్ష కావల్సిందే-బ్రాందివేడి. సారావేడి. కల్లువేడి. ఇన్ని వేడులు పట్టిన నా కడుపెంతకైనఁ దగినదే—ఏమంటారు ! రమ్మంటారా? నాయన్లారా ! ఎట్లారాను ? డాక్టరుగారితో చెప్పకుండానేనా ? మాధవయ్యను జూడకుండానేనా ? శాస్త్రులయ్యం యివ్వరాదూ ? యివ్వనంటారా ?

బాబుల్లారా ! మా అన్నయ్యను రానీయండి! ఏమన్నా యిప్పిస్తాను. లంచా లొద్దంటారా ? మీవంటి కింకరులకెందరికో యిచ్చాగా? మీ కెందుకు వద్దు ? పోనీయండి. ఆమిట్టిచూపు లెందులకు ? మూలిగే నక్కమీద. తాడిపండు పడ్డట్టుగా నామీదనేనా మీ పౌరుషము. ఏమంటారు ? ఆఁ, దగ్గఱకువచ్చి చెబుతారా ? అమ్మయ్యో! దగ్గఱకు రాకండి. రానడంలేదు. వస్తాను. గదలెత్తకండి. మొత్తకండి— (అని కనులుమూసి మఱలఁ దెఱచి ఏమిది ? ఎవరును కనుపించరే ? ఇది మరణవేదనమా ? అదుగో ! చేతులకుఁ గాళ్ళకుఁ ద్రాళ్ళనువేసి బంధిస్తూ వున్నారు. హారా ! హారా ! వెళ్లవలసిందేనా ? ఓ భారత లోకమా !

కీర్తన.

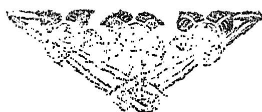
ముఖారి-రూపకం.

పోవుచున్నానో-పుణ్యలోకమా ? నిన్నుఁ బాసి॥ పో॥

1. జడుఁడనౌచునమ్మా నిదు। కడుపునందుఁబుట్టి యుట్టి। చెడుగులఁ జేసిన దానికి ॥ శిక్షపొందఁగ యమపురికిదె॥ పో॥
2. మదిని బశ్చాత్తాపమంది। వదలుఁడంచు బ్రతిమాలితి। వదలము నడువుమటంచును ! గదలతో బెదరించి లాగఁగ॥ పో॥

(అని ప్రాణముల వదులును.)

(తెఱవ్రాలును.)

శ్రీ

సురానంద

నవమాంకము.

(ప్రవేశము. మాధవరావు)

అక్కటా ! కథాంతమైనది. కథానాయకుఁ డస్తమించె. లోకమున కీకథ నీతిదాయకమై యలరాఁగాత. ఆహా ! త్రాగుడం దలవాటు పడిన వారిదురవస్థ లెంతవిపరీత స్థితిలోనున్నయవి.

మ. ధనసర్వస్వమడంగి పోవుటలు నిం ♦ దల్ బొందుటల్ సద్యశం
బునునగ్గిం బడద్రోసికొంటలు కులం ♦ బుం మట్టిపాల్సేయుటల్
జనఘోషంబున మెల్గి రోగములకో ♦ చావందుటల్ ఆసు ప
త్రిని బుద్దేఫలమై చెలంగెఁగద ధా ♦ త్రిం మద్యపాహీలకుం,
ఓ భారతాంబా ! భారతాంబా !

భరత—(ప్రవేశించి) ఎవ్వరీ భక్తుఁడు నన్ను స్మరించి నాఁడు.

మాధ—(సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు లాచరించి) తల్లీ ! నీవే నమ్మా ! భారతాంబవు? నీరూపంబును జూచి నీవే భారతాంబవని భవద్దర్శన భాగ్యంబు లభియించుటఁ జేసి పుట్టెడు దుఃఖములో నుండియు సంతసించుచున్నాఁడను.

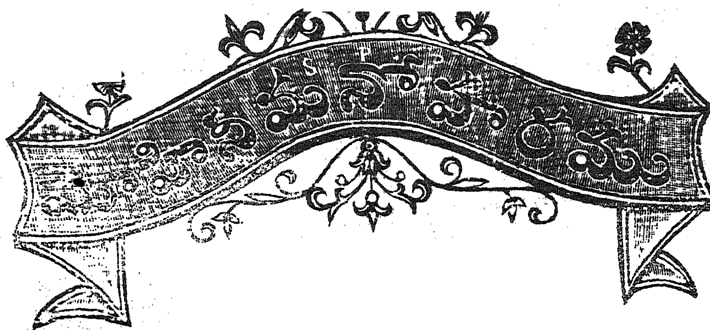
భరత—నాయనా ! భారతీయా ! ఈనారూప మిప్పటిది గాదు.

సీ. ఏనాఁడు నాపాల ♦ నీ బ్రాంది దిగినదో
యానాఁడె యీరూప ♦ మందినాను
ఏనాఁడు సారాయ ♦ మెల్లెడ వెలిగెనో
యానాఁడె యీరూప ♦ మందినాను
యేనాఁడు సుర యభి ♦ వృద్ధికిఁ గడఁగెనో
యానాఁడె యీరూప ♦ మందినాను
యేనాఁడు నాపుత్రు ♦ లీవృత్తిఁ జేరిరో
యానాఁడె యీరూప ♦ మందినాను
కాని నీ యట్టి పుత్రులఁ ♦ గండ్లఁజూచి
నాకయిని జాలిఁజెందిన ♦ నాటనుండి
మఱలఁ బూర్వోన్నతులు రాక ♦ మాన వంచు
ధైర్యగతినున్న దాననో ♦ తనయ యిప్డు.

మాధ—అమ్మా ! నీవన్నది నిజము. ఇట్టి విపరీతములు జరుగుచుండుటఁ జూచి నీపుత్రు లిప్పుడిప్పుడే కన్నులు దెఱచుచుండుటయుఁ జూచుచునే యున్నాఁడను.

తల్లి:—అయినను

సీ. నిద్రరాదుగదమ్మ ♦ నీకన్నులకు దుష్ట
మద్యపానవ్యథ ♦ మాన్పువఱకు
సుఖము లేదుకదమ్మ ♦ సుగుణవల్లిరో! నీకు
వ్యభిచారమిలకూలఁ ♦ బడెడువఱకు
తిండిలేదుకదమ్మ ♦ దేశమాతా ! నీకు
స్వార్థత్వమును సుతుల్ ♦ వదలువఱకు
శాంతిలేదుకదమ్మ ♦ స్వాంతంబునకుఁ దల్లి
కపటవృత్తులు నడ ♦ గాఱువఱకు

గ్రంథకర్త:- జొన్నలగడ్డ వేంకటరాధాకృష్ణయ్యగారు.

అత్యద్భుతఘటనాసంయుతంబును, ప్రేమరసతరంగితంబును ఆనందవినోదగర్భితంబును, విచిత్రకథావిలసితమును, సర్వాంగసుందరమానై నగునీసాంఘికనవలరాజము ఆశ్చర్యమునకు నిలయము. ఆనందమునకు గని. విస్మయమునకు సాగరమునై చదువరుల నానందసాగరతరంగముల నోలలాడించకయుండునా? నాయికానాయకులగు మోహినీ మనోహరులచరిత్ర మత్యధికానందదాయకము. మద్యపానమువల్ల జరిగినహానియు, వేశ్యాంగనాసంపర్కమువలన గలుగుకష్టములు, దుర్మార్గస్నేహమువలన లభించుకష్టములు, పవిత్రసాధుశీలయగు అర్ధాంగియున్నందున గలుగులాభములు యిందభివర్ణింపబడినవి. కథావిధానమత్యద్భుతము, మనఆంధ్రభాషయం దిట్టిస్వతంత్రసాంఘికనవల యింతవరకు వెలువడియుండలేదని నిశ్చయముగా చెప్పవచ్చును. ఈ నవలరాజము నెన్నిసార్లుచదివినను తనివితీరదు; పలుమాటలేల? నేడే మాకార్యస్థానమునకు వ్రాసి మోహినీమనోహరము తెప్పించుకొని మావ్రాతల యథార్థము నరయుడు!

వెల రు 1—0—0